

Een grote wereld aan een kleine universiteit

Buitenlandse studenten aan de Katholieke
Universiteit Leuven, 1900 – 1968

Alexe Heleu

Masterproef aangeboden binnen de opleiding
Master in de geschiedenis

Promotor: prof. dr. Joris Vandendriessche

Academiejaar 2024-2025

236.236 tekens (inclusief spaties en voetnoten)
34.182 woorden

Copyright informatie:

*Studiewerk van een student in het kader van de academische opleiding
en examenbeoordeling.*

*Na deze beoordeling vond geen correctie plaats
van het studiewerk.*

Ik verklaar me akkoord met de code of conduct van de faculteit Letteren voor
geloofwaardig auteurschap.

Dankwoord

Het afgelopen academiejaar heb ik mij helemaal toegelegd op de creatie van het sluitstuk van mijn opleiding tot historica. Toen ik als achttienjarige student de opleiding geschiedenis begon aan de KULAK had niemand ooit durven dromen dat ik met zoveel passie mijn thesis zou schrijven. Dit hele traject was nooit gelukt zonder enkele mensen die ik in het bijzonder nog eens wil bedanken.

In eerste instantie wil ik mijn promotor Prof. Dr. Joris Vandendriessche hartelijk bedanken voor de kansen die hij mij heeft geboden. Een thesis schrijven voor de zeshonderdste verjaardag van de KU Leuven was een zeer unieke kans. Bij elke meeting kwam hij met nieuwe ideeën en zorgde hij voor nuttige feedback. Hij keek telkens met verwondering naar mijn progressie en dat gaf me moed om mezelf telkens te proberen overtreffen. Dankzij professor Vandendriessche kwam ik in contact met Annelies Vogels en Liesbet Nys. Annelies was mijn stagecoördinator bij de tentoonstelling voor KU Leuven 600 Jaar. Dankzij de stage heb ik materiaal kunnen vinden voor mijn onderzoek, waar ik anders niet op gebotst zou zijn. Liesbet heeft mij geholpen om me in de juiste richting te sturen bij de aanvang van mijn onderzoek, door interessante invalshoeken en literatuur aan te bieden. Via hen kwam ik in contact met Prof. Dr. Nicolas Standaert en Nora Van den Bosch, beiden experts Sinologie. Zij waren beiden zeer behulpzaam in mijn zoektocht naar de geschiedenis van Chinese studenten in België. Daarnaast kwam ik ook in contact te staan met Kjell Corens en Sophie De Smet, archivariissen van het Leuvense Universiteitsarchief. Zij hebben me geholpen met mijn onderzoeksvraag af te bakenen en ze hebben me de geschikte bronnen voor mijn analyse helpen vinden. Vervolgens wil ik Kat Craps van het universiteitsarchief bedanken, want zij heeft alle dozen en mappen één voor één klaargezet voor mij. Het personeel van het Universiteitsarchief was eveneens altijd zeer behulpzaam wanneer ik met vragen zat.

Een bijzondere bedanking gaat uit naar mijn papa Bart Heleu. Eerst en vooral omdat ik de passie voor geschiedenis van hem heb meegekregen. Ik wil hem vooral uitdrukkelijk bedanken voor alles wat hij heeft nagelezen en van feedback heeft voorzien. Hij heeft hoofdstukken meerdere keren doorgenomen en hij heeft het traject van mijn thesis op de voet gevolgd. Ook wil ik mijn mama Tessa Dumortier, zus Anne-Noor Heleu, mammië Vivianne De Vlaminck en opa Romain Dumortier bedanken voor al hun steun doorheen mijn proces: van een klein succesberichtje, een verse kotmaaltijd, tot het nalezen van mijn blogtekst. Vervolgens wil ik mijn vriend Robbe Degroote een dankbetuiging geven, omdat hij enorm veel van mijn thesis heeft nagelezen en altijd in mij geloofde tijdens het proces. Tot slot wil ik mijn

vriendengroep, de Harde Kern, in de bloemetjes zetten. Samen met hen doorstonden we de hele opleiding: van samen in de bib werken aan de thesis tot samen eten, dansen en productieve blokpauzes nemen. Zonder jullie was het nooit gelukt om deze masterproef tot een goed einde te brengen.

Abstract

Deze thesis onderzoekt hoe de internationalisering van de KU Leuven zich heeft ontwikkeld tussen 1900 en 1968. Het doel is om een antwoord te bieden op de vraag: In welke mate ontwikkelde de KU Leuven zich tot 'internationale' universiteit? Daarvoor analyseer ik enerzijds het relatieve aantal internationale inschrijvingen en de diversiteit. Anderzijds besteedt de thesis aandacht aan het beleid en het imago van de KU Leuven. Een breed onderzoek, over een langere periode, naar studentenmobiliteit vanuit het oogpunt van een Belgische universiteit vormt een lacune in de bestaande academische historiografie. Daarnaast combineert het onderzoek kwantitatieve en kwalitatieve bronnen om de internationaliseringsgraad van de universiteit te bepalen. Voor het kwantitatieve aspect digitaliseerde ik de inschrijvingsgegevens, afkomstig uit de *Jaarboeken* van de KU Leuven, in een databank. Daarnaast analyseerde ik correspondenties, rapporten en artikelen, uit de Archieven van voormalige rectoren Ladeuze en Van Waeyenbergh, om het kwalitatieve aspect vorm te geven. Het eerste hoofdstuk analyseert de evolutie van de inschrijvingen van buitenlandse studenten aan de KU Leuven om zo het 'internationale' karakter te bepalen. Daaruit bleek dat de aantallen relatief beperkt bleven, maar dat de afkomst van de studenten enorm divers was, zeker na de Tweede Wereldoorlog. Daarna onderzocht ik aan de hand van correspondenties en rapporten hoe de KU Leuven en de rectoren hun beleid voerden ten opzichte van internationale studenten: de rectoren gebruikten de vernieling van de oorlogen als uitgangsbord om de Leuvense universiteit opnieuw te doen groeien. Ze deden dit door het beeld van de KU Leuven als een werelduniversiteit te propageren. Daarnaast gebruikten ze het katholieke karakter als bindmiddel. Tot slot ondersteunden ze opkomende organisaties om internationale studenten te helpen in Leuven. In het derde hoofdstuk ligt de nadruk op de individuele levensbelevingen van studenten. De analyse toont aan dat het eeuwenoude imago van de KU Leuven, haar katholieke karakter en culturele netwerken met de universiteit een positieve invloed hadden op de motivaties van studenten. Daarentegen vormden complexe, administratieve procedures en integratieproblemen struikelblokken. Het Frans, het financiële aspect en de geopolitieke situaties waren dubbelzinnige factoren, die zowel bevorderend als belemmerend werkten. Uit de analyse volgde dat Leuven zich in de vroege twintigste eeuw al ontwikkelde tot een internationale universiteit. Ze gebruikte de internationalisering in eerste instantie als een strategisch middel voor de wederopbouw na de oorlogen, maar geleidelijk aan evolueerde het naar een institutionele prioriteit. In de periode 1900 – 1968 legde ze de fundamenteën voor een explosieve toename van internationale inschrijvingen vanaf 1970. Het 'internationale' karakter van

de universiteit kwam dus naar voren dankzij een diverse studentengroep en was niet enkel afhankelijk van het aantal inschrijvingen.

Lijst met afkortingen

LAD/COUR

Archief Ladeuze: Archieflijst Courtois

LAD/VWB

Archief Ladeuze uit Archief Van Waeyenbergh

UAL

Leuven, Universiteitsarchief

VWB

Archief Van Waeyenbergh

C.I.E.E.

Cercle International des Etudiants Etrangers

O.S.C.O.

Overseas Students Coordination

Inhoud

Dankwoord	3
Abstract	5
Lijst met afkortingen	7
Inhoud	8
1. Inleiding	10
1.1 Literatuurstudie en status quaestionis	12
1.2 Bronnen en methodologie	19
1.3 Structuuroverzicht	23
2. De wereld ingeschreven aan de KU Leuven in cijfers.....	26
2.1 Een groeiende populatie	27
2.2 Europa en Amerika op kop: de evolutie per continent	30
2.3 Evolutie doorheen de tijd op landelijk niveau	33
2.3.1 Kalme vooroorlogse periode (1900 – 1914)	35
2.3.2 Een golfbeweging tijdens het interbellum (1919 – 1939)	36
2.3.3 De impact van de Tweede Wereldoorlog (1940 – 1945)	40
2.3.4 Een voorzichtige democratisering (1946 – 1959)	42
2.3.5 De shock van de dekolonisatie in het hoger onderwijs (1960 – 1968)	44
2.4 Een late vervrouwelijking	47
2.5 Evolutie in stijgende lijn?	51
3. De Katholieke Universiteit Leuven als kruispunt van culturen.....	53
3.1 De uitbouw van een internationaal netwerk	54
3.1.1 De verrijzenis van de universiteit (1900 – 1919)	54
3.1.2 De opkomst van hulporganisaties tijdens het interbellum (1919 – 1939)	55
3.1.3 De helpende hand van de rector tijdens de oorlog (1940 – 1945)	58
3.2 Verankering van het internationaal karakter (1946 – 1959)	59
3.2.1 Financiële relaties	62
3.2.2 Culturele banden	65
3.3 Internationale studenten als opening naar de wereld (1960 – 1968)	69
3.4 Een internationaal imago?	72
4. Een aantrekkelijke universiteit met struikelblokken	75

4.1	Tussen aantrekking en afschrikking	76
4.1.1	Taal als motief en hindernis.....	76
4.1.2	Financiële steun en belemmeringen	79
4.1.3	Geopolitieke push- en pullfactoren	83
4.2	Wat Leuven aantrekkelijk maakte	86
4.2.1	Het imago van de universiteit.....	86
4.2.2	Het Katholieke karakter	88
4.2.3	Culturele banden en familiale netwerken	91
4.3	De obstakels: Administratieve barrières en integratieproblemen.....	93
4.4	Leuven: aantrekkingspool of struikelblok?.....	94
5.	Conclusie: de weg naar een werelduniversiteit.....	96
	Bibliografie.....	100
	Archivalische bronnen.....	100
	Zelfstandige bronuitgaven	100
	Onuitgegeven bronnen	100
	Secundaire Literatuur.....	101
	Websites.....	104

1. Inleiding

In 2025 viert de KU Leuven haar zeshonderd jarig bestaan. Ze staat vandaag wereldwijd bekend als een topuniversiteit. In het academiejaar 2023 – 2024 schreven zich 15.169 internationale studenten uit meer dan 150 verschillende landen in aan de KU Leuven, ofwel 23% van de gehele studentenpopulatie.¹ De aanwezigheid van buitenlandse studenten is een manier om de status van een universiteit te verstevigen. Internationalisering was en is een belangrijk dynamiek dat leidde tot nieuwe inzichten, kennis overdracht en nieuwe internationale netwerken, wat uitwisselingen stimuleerde. De internationalisering in het universitair onderwijs – of binnen het hoger onderwijs in het algemeen – is veelzijdig: institutionele, nationale en culturele contexten spelen daarbij een grote rol.² Het beleid van universiteiten en van overheden oefent een invloed uit op het internationaliseringsproces. Studenten opteren vandaag vaak voor een (gedeeltelijke) opleiding in het buitenland, omdat die hen de mogelijkheid biedt om een internationaal karakter – een open geest, meertaligheid, tolerantie en respect voor de ander over nationale grenzen heen – te ontwikkelen dat van pas komt in een geglobaliseerde wereld.³ De sterke groei van het aantal internationale studenten is een fenomeen dat historisch nog relatief weinig onderzocht is als fenomeen van de twintigste eeuw. In welke mate hadden de Wereldoorlogen en de Koude Oorlog dan effect op die internationalisering? Welke elementen waren belangrijk in het internationaliseringsproces van de universiteit? Welke rol hadden internationale organisaties op de internationale studentenpopulatie? Hoe verhield deze vroege internationalisering zich tot bredere processen van globalisering in het onderwijs, die later meer expliciet waren?

De internationalisering beperkte zich veel meer aan het begin van de twintigste eeuw ten opzichte van vandaag: toen vertegenwoordigden de buitenlandse studenten slechts 10% van de gehele populatie.⁴ De internationale studentenpopulatie is in iets meer dan een eeuw niet enkel in absolute cijfers gestegen, maar hun aandeel is opmerkelijk veel gegroeid tegenover de Belgische studenten in een korte periode. Dat roept de vraag op: is het de groei van het aantal buitenlandse studenten die de internationalisering van de KU Leuven vormgaf, of oefende de universiteit zelf actief invloed uit op dit proces? Hoewel

¹ 'KU Leuven - Internationale studenten', KU Leuven, geraadpleegd 18 mei 2025, https://www.kuleuven.be/prodstudinfo/v2/50000050/aant_int_v2.html; Emiel Lamberts en Jan Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985* (Universitaire Pers Leuven, 1976), 381.

² Wendy Chan en Clive Dimmock, 'The Internationalization of Universities: Globalist, Internationalist and Translocalist Models', *Journal of Research in International Education* 7, nr. 2 (2008): 186.

³ Chan en Dimmock, 185.

⁴ KU Leuven, *Annales de l'Université Catholique de Louvain (1900)* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 1900).

universiteiten eeuwenoude instellingen zijn, vond een ingrijpende internationalisering van de studentenpopulatie pas plaats vanaf de twintigste eeuw. Het woord “universiteit” is afgeleid van het Latijnse “*universitas*”, wat geheel of totaliteit betekende. “*Universitas*” benadrukte dus de universele dimensie van de instelling. Met andere woorden was het een instelling waar iedereen aan zou kunnen deelnemen, maar de realiteit liet lang aan de wensen over. De middeleeuwse universiteiten functioneerden als een gesloten gemeenschap, waar de nadruk lag op individuele relaties en waar de infrastructuur zeer beperkt was. Het internationaliseringsproces vond al eeuwen plaats, maar het nam een andere vorm aan. Tijdens de middeleeuwen vond samenwerking binnen een Europese context plaats. In de achttiende eeuw probeerden staten universiteiten te nationaliseren en de-Europeaniseren. Later, in de late negentiende eeuw, ontstonden internationale onderzoeksmodellen, dankzij interactie tussen intellectuelen en universiteiten via conferenties, wetenschappelijke organisaties en publicaties.⁵ Het middeleeuwse gemeenschapsgevoel verdween volledig in de transitie naar massa-universiteiten in de jaren 1960. Tegelijk volbracht die transitie het ideaal van een universiteit als een toegankelijke instelling, waarbij ze evolueerde naar een universele en supranationale gemeenschap.⁶

Aan het begin van de twintigste eeuw lag het aantal inschrijvingen, zowel van binnen- als buitenlandse studenten, aan Belgische universiteiten behoorlijk laag. In België stond de KU Leuven gekend als katholieke universiteit, terwijl de Universiteit van Gent zich aansloot bij het liberalisme en de Université Libre de Bruxelles een liberale vrijzinnige instelling was, die zich baseerde op het beginsel van het vrije onderzoek.⁷ Daarom studeerden in de negentiende en aan het begin van de twintigste eeuw voornamelijk katholieke geestelijken uit protestantse buurlanden aan de Leuvense universiteit. Naast het geladen ideologisch karakter was de universiteit op geopolitiek vlak niet neutraal. Zo hadden de Wereldoorlogen bijvoorbeeld een grote impact op de toestroom of afname van internationale studenten: de brand van de

⁵ Osman Gultekin, ‘The Phases of International Education and Internationalization throughout History’, *World Journal of Education and Humanities* 3, nr. 2 (18 juni 2021): 101; Visnja Car, ‘Catholic Identity and Internationalization in Europe: Linking the Past to the Future’, in *Identity and Internationalization in Catholic Universities: Exploring Institutional Pathways in Context.*, 1st ed., Global Perspectives on Higher Education ; Volume 41 (Leiden: Brill , Sense, 2018), 169.

⁶ Pieter Dhondt en Nancy Vansieleghem, ‘The Idea of a University: A Universal Institution in a Globalised World’, *History of Education & Children’s Literature*, 2014, 5; Osman Gultekin, ‘The Phases of International Education and Internationalization throughout History’, *World Journal of Education and Humanities* 3, nr. 2 (18 juni 2021): 96; Judith Harford, ‘Higher and Further Education: Historical Perspectives’, in *Handbook of Historical Studies in Education*, Springer International Handbooks of Education (Singapore: Springer Nature Singapore, 2020), 718.

⁷ Pieter Dhondt, ‘Foreign students at Belgian universities. A statistical and bibliographical approach.’, *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1-2, 2008, 16; Karel De Clerck e.a., *Hoofdmomenten uit de ontwikkeling van de Gentse Rijksuniversiteit (1817-1967)*. (Gent: RUG, 1967); ‘Hoe het begon’, Vrije Universiteit Brussel, geraadpleegd 18 mei 2025; Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 276.

Universiteitsbibliotheek in 1914 en de grootschalige steunactie die daarop volgde, zorgden dat de KU Leuven een prominente plaats kreeg in het internationale hoger onderwijslandschap. Daarnaast leidde het fascisme en burgeroorlogen voor een toestroom aan studenten.⁸ Dankzij verscheidene invloeden diversifieerde de studentenstromen duidelijk doorheen de tijd. Maar hoe divers waren die studentengroepen? In welke fases verliep dat internationaliseringsproces doorheen de twintigste eeuw? Hoe intens was die internationalisering? Had de internationalisering impact op het beleid?

1.1 *Literatuurstudie en status quaestionis*

In de academische historiografie is de internationalisering van het hoger onderwijs een topic dat aan belangstelling wint en raakt aan verschillende deelgebieden, zoals de *global turn*, transnationale en transhistorische geschiedenis, mobiliteitsgeschiedenis en universitaire geschiedenis. Philip G. Altbach, de oprichter van het Boston College Center for International Higher Education, schreef één van de invloedrijkste essays over de relatie tussen universitaire geschiedenis en globale geschiedenis.⁹ Hij bespreekt de evolutie van de internationalisering en globalisatie van het hoger onderwijs en benadrukt dat de academische wereld in een internationale context altijd gekarakteriseerd wordt door ongelijkheden. Die ongelijkheid is een van de kernpunten van de debatten van globalisering.¹⁰ Zijn werk vormt een belangrijk uitgangspunt voor latere studies die de machtsverhoudingen binnen internationale, academische netwerken analyseren. In deze masterproef maak ik een diepere analyse van de uitingen van het concept van ongelijkheid binnen het internationaliseringsproces. Studenten kwamen met ongelijkheden in taalgebruik, denkpatronen, toegang tot beurzen en toegang tot de universiteit en in internationale samenwerkingsverbanden tussen universiteiten, naties en voormalige kolonies in contact. Die ongelijkheden hadden invloed op de keuzes, mogelijkheden en loopbaan van de studenten.

Verschillende auteurs analyseren de evoluties van de universiteit, om op die manier de hedendaagse instellingen te positioneren. Osman Gultekin, expert in de relaties tussen onderwijs en macht, analyseerde

⁸ 'Buitenlandse studenten in Leuven, vroeger en nu', KU Leuven Stories, geraadpleegd 18 mei 2025, <https://stories.kuleuven.be/nl/verhalen/leuven-en-de-wereld>.

⁹ Philip G. Altbach, 'Globalisation and the University: Myths and Realities in an Unequal World', *Tertiary Education and Management* 10, nr. 1 (2004): 3-25; 'Philip G. Altbach- Lynch School of Education and Human Development', Boston College, geraadpleegd 19 mei 2025, <https://www.bc.edu/bc-web/schools/lynch-school/faculty-research/faculty-directory/philip-altbach.html>.

¹⁰ Victor Karady, 'La migration internationale d'étudiants en Europe, 1890-1940', *Actes de la recherche en sciences sociales* 145, nr. 5 (2002): 47-60.

de fases van de internationalisering binnen het hoger onderwijs.¹¹ De internationalisering is volgens hem een historisch gegroeide ontwikkeling, maar ze kreeg een stroomversnelling in de jaren 1980 – 1990 door de globalisering van de kennismaatschappij, technologische ontwikkelingen en de liberalisering van de economie. Gultekin benadrukt dat het internationale karakter al van in de middeleeuwen aanwezig was, maar tot de negentiende eeuw werd het vooral gekenmerkt door individuele mobiliteit. Pas na de Tweede Wereldoorlog stapte het hoger onderwijs in een nieuwe fase, waarbij overheden het proces bewust inzetten voor samenwerking en ontwikkeling. Die evolutie ging gepaard met ontwikkelingshulp, wat Gultekin beschrijft als “international development education”.¹² Vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw, met de opkomst van de massa-universiteiten, ontstond meer competitie tussen instellingen. Dat leidde tot meer ongelijkheid binnen het internationaal onderwijs.

Aanvankelijk lag de focus van de academische historiografie op nationale onderwijsmodellen, maar geleidelijk aan evolueerde de historiografie naar een gelaagd onderzoek, waarbij de transnationale en transhistorische dimensies van het hoger onderwijs duidelijk naar voren kwamen. De ongelijkheid en evoluties van het hoger en universitair onderwijs vormden een terugkerend thema in de historiografie. Daarbij focusten auteurs zich meer op de rol van de middeleeuwse idealen als bron voor de hedendaagse, geglobaliseerde universiteiten.¹³ Visnja Car ging specifiek in op het universitaire onderwerp en verlegde de focus op het katholieke hoger onderwijs. Haar kernidee was dat de katholieke kerk, ondanks de nationalisering van universiteiten in de achttiende eeuw, een grote invloed bleef uitoefenen op de universitaire instellingen.¹⁴ Tegelijk introduceerden auteurs, zoals experten op vlak van onderwijs Robert Cowen, pedagoge Judith Harford en politieke wetenschapper Tamson Pietsch het idee van “transfer” – de circulatie van kennis over grenzen heen – dat aan de basis ligt van internationale kennisnetwerken.¹⁵ Daarmee benadrukken de auteurs dat universiteiten nooit louter nationale instellingen waren: ze hebben altijd een internationaal karakter gehad. Enerzijds droegen ze de reputatie van kosmopolitische centra, dankzij een internationale reputatie, een grote mobiliteit en samenwerkingen. Anderzijds waren

¹¹ Gultekin, ‘The Phases of International Education and Internationalization throughout History’; ‘Osman Gultekin’, ResearchGate, geraadpleegd 19 mei 2025, <https://www.researchgate.net/profile/Osman-Gultekin-2>.

¹² Gultekin, ‘The Phases of International Education and Internationalization throughout History’, 106.

¹³ Dhondt en Vansieleghe, ‘The Idea of a University’; Tamson Pietsch, ‘Transformations to Higher Education’, in *Handbook of Historical Studies in Education*, Springer International Handbooks of Education (Singapore: Springer, 2020), 729-40; Harford, ‘Higher and Further Education’.

¹⁴ Visnja Car, ‘Catholic Identity and Internationalization in Europe: Linking the Past to the Future’, 169.

¹⁵ Robert Cowen, ‘Comparative, International, and Transnational Histories of Education’, in *Handbook of Historical Studies in Education* (Springer, Singapore, 2020), 47-63; Harford, ‘Higher and Further Education’; Pietsch, ‘Transformations to Higher Education’.

opleidingen gericht op nationale carrières en deelden overheden nationale beurzen uit aan studenten.¹⁶ Uit dat idee vloeit de conclusie dat internationalisering geen eenzijdig proces is, maar dat de betekenissen en interpretaties afhankelijk zijn van de politieke, economische, institutionele, religieuze en culturele contexten.¹⁷ Vandaag staan universiteiten gekend om hun divers karakter. Zo kenmerkt de historiografie zich vandaag als een veelzijdige analyse, die aandacht heeft voor mobiliteit, spanningen tussen het nationale en globale niveau en wederzijdse beïnvloeding.

Het bredere kader van de globalisering en internationalisering van het hoger onderwijs staat niet los van nationale casussen. Sterker nog het waren de nationale en lokale instellingen die de internationalisering vorm gaven. Een belangrijk uitgangspunt voor mijn onderzoek is het artikel *Foreign students at Belgian Universities: A Statistical and Bibliographical approach* van historicus Pieter Dhondt.¹⁸ Hij voerde een statistische analyse uit naar inkomende buitenlandse studenten aan Belgische universiteiten tussen 1876 en 1938. Uit zijn analyse volgt dat de studentenmobiliteit sterk beïnvloed werd door externe factoren, zoals geopolitieke en economische omstandigheden. Daarnaast gaf Dhondt de evoluties van de inkomende studentenmigratie aan drie Belgische universiteiten weer. Hij onderbouwde die cijfers aan de hand van motivaties waarom studenten voor België opteerden, namelijk: de Belgische neutraliteit en economische rust, de toegang tot het Frans en de combinatie van religieuze – mede gestuurd door missionarissen in het buitenland – en seculiere elementen in België. Bij de Katholieke Universiteit Leuven speelde ook de naamsbekendheid mee. Naast de analyse van studenten wijdde Dhondt een deel aan een kritische bibliografische benadering.¹⁹ Hij maakte een opdeling van aan de ene kant de ongepubliceerde dissertaties, over specifieke groepen aan Belgische universiteiten. Aan de andere kant plaatste hij de “biografische geschiedschrijving”, wat Dhondt beschreef als: “*It regards research of foreigners who started from their own experience as a student at a specific university in Belgium and enlarged it to a more general study on the presence of fellow-countrymen at the university concerning.*”²⁰

Vanuit het oogpunt van de nationaliteiten of vanuit een globaal perspectief bestaat al veel onderzoek naar studentenmobiliteit. Naast het artikel van Dhondt werd volop onderzoek verricht naar de

¹⁶ Ulrich Teichler, ‘Internationalisation as a Challenge for Higher Education in Europe’, *Tertiary Education and Management* 5, nr. 1 (1999): 5-23.

¹⁷ Chan en Dimmock, ‘The Internationalization of Universities’.

¹⁸ Dhondt, ‘Foreign students at Belgian universities. A statistical and bibliographical approach.’

¹⁹ Dhondt, 25-29.

²⁰ Dhondt, 27.

studentenmobiliteit naar en binnen België. De nadruk lag vaak op studenten uit Derde Wereldlanden. Journaliste Colette Braeckman voerde onderzoek naar buitenlanders in België en ze wijdde een deel van haar artikel aan buitenlandse studenten en de reacties van Belgen op hun aanwezigheid in de jaren 1960.²¹ Dankzij interviews achterhaalde ze dat buitenlandse studenten enerzijds te maken kregen met xenofobie en wantrouwen. Anderzijds ontstonden welkomsbewegingen – onder katholieke invloed – die opvang oprichten, onder leiding van missionarissen zoals Vincent Lebbe. Die organisaties zoals het *Conseil général des Etudiants Etrangers*, ACTORA en de *Cercle International des Etudiants Etrangers* speelden een centrale rol in de begeleiding en representatie voor buitenlandse studenten in België. Braeckman wees daarnaast op drie structurele obstakels waartegen internationale studenten botsten: ten eerste moeilijkheden in huisvesting, dat vaak gepaard ging met een onderliggend racisme, ten tweede financiële problemen en tot slot administratieve obstakels. Bart Roels, masterstudent geschiedenis aan de Universiteit Gent, verrichtte een vergelijkbaar onderzoek naar studentenmigratie aan Belgische universiteiten.²² Roels deed beroep op de *Jaarrapporten* van de *Universitaire Stichting* om op die manier een kwantitatieve analyse uit te voeren van de studentenmigratie. Daaruit concludeerde hij dat vanaf de jaren 1960 de studentenpopulatie steeds toenam en een groeiende diversiteit kende. Verder analyseerde Roels het beursbeleid. Studenten waren afhankelijk van beurzen via subsidies, bilaterale akkoorden of de eigen overheid. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond een groeiende controle van de Belgische overheid op buitenlandse studenten, namelijk via strengere wetgeving. Beurzen werden toen vaak toegewezen in het kader van ontwikkelingssamenwerking, met een focus op Belgische ex-kolonies, namelijk Rwanda, Burundi en Congo.

Naast de onderzoeken over de algemene studentenmobiliteit naar België, voerden auteurs analyses vanuit het standpunt van de internationale studenten over uiteenlopende onderwerpen. Een eerste groep waren proefschriften die de evolutie van bepaalde studenten in België en Leuven onderzochten, zoals het proefschrift van Janick Fierens: *Oekraïense studenten aan de Katholieke Universiteit Leuven (1931 – 1951)*, de dissertaties over Chinese studenten van Fa-Dien Huang en van Stephan Grauwels, de thesis van Jan Spillaert over Poolse studenten aan de KU Leuven tijdens het interbellum en de meesterproef van Eline

²¹ Colette Braeckman, *Les étrangers en Belgique* (Brussel: Vie ouvrière, 1973).

²² Bart Roels, 'Buitenlandse studenten aan Belgische universiteiten : een onderzoek naar studentenmigratie en het Belgische beurzenbeleid 1945-1980' (Gent, Universiteit Gent: 2008).

De Boeck over Congolese studenten aan de KU Leuven tussen 1960 en 1990.²³ Die onderzoeken analyseerden een bepaalde studentengroep in een specifieke tijdsperiode, vaak het interbellum, maar De Boeck analyseerde specifiek de Koude Oorlog. Zij maakte dan ook gebruik van interviews met ex-studenten. Daarnaast raadpleegde ze de inschrijvingsfiches van Congolese studenten. De onderzoeken bieden een breed overzicht van de evolutie van de studentenaantallen van die bepaalde groepen en de analyses leggen daarnaast een focus op de studiemogelijkheden en struikelblokken waarop studenten botsten. Daarbij halen auteurs de financiële, religieuze en ideologische situaties aan en ze verklaren ook de rollen van hulporganisaties en missionarissen voor de studenten, zoals Vincent Lebbe en de *Amités Belgo-Chinoises* voor de Chinese studenten of de *l'Aide Belge aux Russes* voor de Slavische studenten.

Boven op de proefschriften over specifieke studentengroepen bestaat een breed scala aan artikelen over internationale studentenmobiliteit in relatie tot België en Leuven. Een eerste groep artikelen bestrijkt de evoluties van specifieke studentengroepen. Zo is de geschiedenis van de Chinese studenten aan Belgische universiteiten, voor de Tweede Wereldoorlog, goed gedocumenteerd.²⁴ Opmerkelijk is dat studies over andere Aziatische nationaliteitsgroepen ontbreken in de literatuur. Mark Derez schreef een uitgebreide analyse over de aanwezigheid van Nederlandse studenten aan de Leuvense universiteit in de 19de en 20ste eeuw, maar de Nederlandse studentenclub in Leuven schreef zelf ook haar eigen uitgebreide geschiedenis.²⁵ Daarnaast bestaan artikelen over de evoluties van diverse groepen die in België studeerden. Auteurs besteedden aandacht aan de relaties tussen twee landen, waarbij de focus lag op religieuze, financiële, culturele en politieke aspecten. Het eeuwenoude, katholieke karakter maakte Leuven tot een aantrekkelijk religieus centrum met een rijke geschiedenis. Daarnaast was de neutrale

²³ Janick Fierens, 'Oekraïense studenten aan de Katholieke universiteit Leuven (1931-1951).' (Leuven, s.n., 1993); Fa-Dien Huang, 'Le père Lebbe et les étudiants chinois en Europe (1920-1927)' (Leuven, KU Leuven, 1972); Stephan Grauwels, 'Chinese studenten in België 1902-1939' (Gent, Universiteit Gent, 1985); Jan Spilliaert, 'De Poolse studenten aan de K. U. Leuven tijdens het interbellum.' (Leuven, KU Leuven, 1987); Eline De Boeck, 'De Congolese student in de Leuvense aula (1960-1990) : een statistisch, juridisch en socio-cultureel onderzoek.' (Leuven, KU Leuven, 2009).

²⁴ Noël Golvers en Willy Vande Walle, *The History of the Relations between the Low Countries and China in the Qing Era (1644-1911)*, Leuven Chinese Studies 14 (Leuven: Ferdinand Verbiest Foundation, 2003); Zhiyuan Pan, 'Inculturation at Home: The Belgian Catholic Project for Chinese Students (1920-1930s)', *Religions* 15, nr. 3 (2024): 327; Zhiyuan Pan, 'How Tintin Met Tchang: The Sino-Belgian Catholic Network in the Early Twentieth Century', 2021; Nicolas Standaert, 'History of Sinology in Belgium Until the Open-Door Policy of the Late 1970s', *Journal of Chinese History* 中國歷史學刊 7, nr. 2 (2023): 409-42; Nora Van den Bosch, 'Chinese Students in Belgium (1919 - 1939): An Exploratory Analysis with the Liubi Xuensheng-Dataset', in *Modern China in Flux: Networks, Mobility, and Transformation* (De Gruyter Oldenbourg, 2025).

²⁵ Mark Derez, 'Hollandia Lovaniensis. De Nederlandse aanwezigheid aan de Leuvense universiteit in de 19de en 20ste eeuw.', in *Onze Alma Mater*, 1987; Hollandia Lovanensis en Mark Verwij, *Hollandia. 1886-1991: het eenentwintigste lustrum*. (Leuven: Hollandia, 1991).

status van België voor de Tweede Wereldoorlog bevorderend in de keuze van studenten.²⁶ Een tweede terugkerend element was de nadruk op organisaties: de financiële hulp die ze aanboden, hoe ze studentengroepen ondersteunden tijdens hun verblijf in Leuven of een analyse van hun geschiedenis.²⁷

Tot slot komen de algemene evoluties van internationale studenten in Leuven aan bod, maar ze zijn omvat in een bredere universitaire geschiedenis. Twee publicaties bieden waardevolle inzichten in de evoluties. In 1988 publiceerden historici Jan Roegiers en Emiel Lamberts het boek *De Universiteit Leuven 1425 – 1985*.²⁸ Roegiers publiceerde in 2001 samen met kunsthistoricus Ignace Vandevivere het artikel *Europeanisme en buitenlandse studenten* in het boek *Leuven/Louvain-la-Neuve. Kennis maken* ter ere van de 575ste verjaardag van de universiteit.²⁹ Beide publicaties bieden een chronologische analyse van de buitenlandse studenten in Leuven. De auteurs bespreken de aantrekkingskracht van de KU Leuven voor de Tweede Wereldoorlog, waarbij het katholieke karakter een belangrijke rol speelde, zeker op katholieke studenten uit protestantse buurlanden. Vooral de faculteiten voor humane wetenschappen en economische wetenschappen waren populair. Een tweede factor waren de lage kosten voor levensonderhoud. De voornaamste reden waarom studenten naar Leuven kwamen na 1945 was omdat België zagezegd een “*alternatief model vormde voor de industrialisering en modernisering*”.³⁰ De keuze van de studenten werd beïnvloed door politieke en sociale omstandigheden in het thuisland. Roegiers en Lamberts omschreven Leuven als een toevluchtsoord voor vluchtelingen van autoritaire regimes uit Oost-Europa en Latijns-Amerika, dankzij organisaties, zoals de *Commission for Relief in Belgium and Educational Foundation*, die na de Eerste Wereldoorlog studiebeurzen verleende aan bepaalde studentengroepen.

²⁶ Yvan Lamonde, ‘La trame des relations entre la Belgique et le Québec (1830 - 1940): La primauté de la question sociale’, in *La question sociale en Belgique et au Canada, XIXe-XXe siècles* (Brussel: Ed. de l’Université de Bruxelles, 1988), 173-83; Kasper Swerts, ‘Vetera Novis Augere or Leuven Quebec Augere: Lionel Groulx, Neo-Thomism and French-Canadian Nationalism’, in *Neo-Thomism in Action* (Universitaire Pers Leuven, 2021); ‘KAV Lovania zu Löwen: Der Geist lebt in uns allen!’, kav-lovania, geraadpleegd 5 november 2024, <https://www.kav-lovania.org/nl>; Daniel Stevens, ‘Pourquoi Des Russes Blancs En Belgique ?’, *russesblancs* (blog), 9 augustus 2024, <https://www.russesblancs.fr/blog/histoire-2/pourquoi-des-russes-blancs-en-belgique-11>; Braeckman, *Les étrangers en Belgique*; Roger Vanmeerbeek en Pascal Delhey, ‘Military Sport in the Belgian Congo: From Physical Training and Leisure to Belgian-Congolese Records in Track and Field, 1945–1960’, *The International Journal of the History of Sport* 30, nr. 16 (1 oktober 2013): 1929-46; Machteld Venken en Idesbald Goddeeris, *The Nationalization of Identities: Ukrainians in Belgium, 1920-1950.*, *Journal of Ukrainian Studies* 31(1-2), 2006.

²⁷ Jef Wouters, ‘COPAL’, Senioren KU Leuven, 24 augustus 2009, <https://www.seniorenkuleuven.be/drupal/COPAL2>; Kaat Wils en Pieter Huistra, ‘Scholarly Persona Formation and Cultural Ambassadorship: Female Graduate Students Travelling Between Belgium and the United States’, in *Scholarly Persona Formation and Cultural Ambassadorship: Female Graduate Students Travelling Between Belgium and the United States* (Palgrave Macmillan, 2021); Feke György, ‘Száz Éve Született Muzsly István SJ’, *Jézus társasága magyarországi rendtartománya*, 2023.

²⁸ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*.

²⁹ Jan Roegiers en Ignace Vandevivere, red., *Leuven/Louvain-la-Neuve kennis maken* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2001).

³⁰ Roegiers en Vandevivere.

Daarnaast speelden missionarissen volgens hen een grote rol in de aantrekking van studenten, zeker vanaf de jaren 1950. De auteurs benadrukten het belang van de internationale uitstraling van de KU Leuven: buitenlandse studenten die terugkeerden naar hun thuisland konden het beeld van een internationale universiteit versterken.³¹

Dhondt kaartte in zijn artikel een belangrijke lacune aan in het onderzoeksveld. Hoewel auteurs studentenmobiliteit reeds ruimschoots onderzochten, ontbreekt onderzoek naar de studentenmobiliteit van buitenlandse studenten vanuit het oogpunt van een Belgische universiteit. De visie van de rectoren van universiteiten – hoe zij internationale studenten ondersteunden of net afschrikten, welk beleid zij voerden en welke houding ze namen tegenover bepaalde groepen – heeft nog maar weinig aandacht gekregen. Daarnaast valt op dat de reeds bestaande literatuur vaak gaat over ofwel een relatief korte periode, ofwel over een specifieke groep. Historici en onderwijsexperts analyseerden de internationalisering van het hoger onderwijs vaak slechts tot de Tweede Wereldoorlog, of pas vanaf de jaren 1980 – 1990. De methodiek van het combineren van statistische gegevens, om een evolutie te schetsen over een langere periode, en kwalitatieve bronnen om motivaties en obstakels van buitenlandse studenten te analyseren, komt slechts in een beperkt aantal studies voor.

Dit onderzoek ligt op het snijvlak van universiteitsgeschiedenis, migratiegeschiedenis en globale geschiedenis. Die interdisciplinaire invalshoek komt in het bestaande onderzoek slechts zelden aan bod. Mijn meesterproef wil zo een bijdrage bieden aan de academische historiografie van de internationale studentenmobiliteit binnen het hoger onderwijs. Door het onderzoek te focussen op een relatief lange periode, van 1900 tot 1968, kan ik verschillende trends in de Leuvense studentenmobiliteit toetsen aan grote geopolitieke veranderingen. Die analyse wil ik zowel op niveau van beleid als de studentenaantallen voeren. De combinatie van statistische gegevens om lange termijntrends in kaart te brengen, met kwalitatieve bronnen om motivaties en obstakels van buitenlandse studenten te analyseren, blijft uitzonderlijk. Op die manier wil deze studie bijdragen aan een breder begrip van de universitaire internationalisering in de twintigste eeuw.

³¹ Roegiers en Vandevivere.

1.2 Bronnen en methodologie

Deze thesis onderzoekt hoe de internationalisering van de KU Leuven zich heeft ontwikkeld in de twintigste eeuw. De centrale onderzoeksvraag luidt: *In welke mate ontwikkelde de KU Leuven zich tussen 1900 en 1968 tot een ‘internationale’ universiteit?* Daarbij hanteer ik twee complementaire invalshoeken, elk met een eigen methodologie. Enerzijds analyseer ik het relatieve aantal internationale inschrijvingen – ten opzichte van de Belgische – én de diversiteit van die internationale studentengroep. Die benaderingen geven een inzicht in de ‘internationaliteit’ van een instelling. Anderzijds is het belangrijk om aandacht te besteden aan het beleid en het imago van de universiteit: Hoe droeg de KU Leuven haar internationaal imago uit naar de buitenwereld en in welke mate hadden de rectoren daar aandacht voor? Een kwalitatieve analyse, gebaseerd op beleidsrapporten en correspondenties, laat toe om de cijfergegevens te duiden. Door de combinatie van beide methodologieën wil ik een beeld schetsen van de internationalisering aan de KU Leuven tijdens een periode van geopolitieke en maatschappelijke veranderingen.

In de keuze voor de periodisering waren twee elementen doorslaggevend. Enerzijds vormen de jaartallen sleutelmomenten: 1900 als symbolisch beginpunt van een nieuwe eeuw. Daarnaast was 1968 een sleutelmoment in de universiteitsgeschiedenis van de KU Leuven, want toen kende ze haar officiële afsplitsing als autonome Nederlandstalige universiteit. Anderzijds speelden praktische overwegingen mee, aangezien de bronnen – de inschrijvingsgegevens in de *Jaarboeken* van de KU Leuven – minder toegankelijk waren voor de periode vóór 1900 en na 1970. In dit onderzoek wordt een “buitenlandse” of “internationale” student gedefinieerd volgens de omschrijving die Ivan De Lanoo hanteerde in zijn studie over de studiestatistiek van buitenlandse studenten: *“De studenten die een inschrijving genomen hebben op de rol van de Leuvense universiteit en die de Belgische nationaliteit niet bezaten. Bij de buitenlandse studenten werden ook de heimatlozen [vaderlandloze studenten] gerekend.”*³² Het zijn dus niet enkel studenten die voor een korte periode in Leuven verbleven. De bronnen die ik gebruik voor dit onderzoek laten echter niet toe om een onderscheid te maken tussen studenten die een volledig opleidingstraject volgden en studenten die hun opleiding niet af werkten of slechts voor een kortere periode in Leuven verbleven.

³² Ivan De Lanoo e.a., *Studiestatistiek van de buitenlandse studenten te Leuven voor de periode 1960-1964* (Leuven, 1966), 2.

Het onderzoek is een samenspel van kwantitatieve en kwalitatieve analyses. De meerderheid van de bronnen voor dit onderzoek zijn afkomstig uit het Universiteitsarchief van de KU Leuven zelf. Een beperkte selectie van het materiaal komt uit het KADOC. Voor het kwantitatieve deel van het onderzoek heb ik de *Jaarboeken* van de KU Leuven geraadpleegd. Die boeken bevatten een breed scala aan gegevens over de onderzochte academiejaren. Een specifieke sectie is gelinkt aan het aantal inschrijvingen, daaronder vallen ook de statistieken over de buitenlandse studentenpopulatie. Elk jaarboek bezit een tabel met daarin het totale aantal ingeschreven studenten, het aantal ingeschreven studenten per natie en vanaf het academiejaar 1920 het aantal ingeschreven studenten gesplitst op basis van gender – mannelijk of vrouwelijk. Voor het kwalitatieve deel doorzocht ik de archieven van voormalige rectoren Paulin Ladeuze (1909 – 1940) en Honoré Van Waeyenbergh (1940 – 1962). Die bevatten in eerste instantie correspondenties van studenten, organisaties en hogere instanties – zoals ministers – aan de rector en omgekeerd en verzoekschriften of aanvragen van studenten om aan de KU Leuven een opleiding te volgen. In die verzoekschriften vermeldden studenten dikwijls hun motivatie om naar de KU Leuven te komen. Daarnaast bevatten de archieven correspondenties over obstakels waarmee studenten in contact kwamen. De rector ontving ook brieven of rapporten van organisaties die grotendeels betrekking hadden tot financiële zaken.

De eerste fase van het onderzoek begon met het verzamelen van statistieken van de inschrijvingsgegevens van buitenlandse studenten aan de KU Leuven tussen 1900 en 1968, uit de *Jaarboeken* vanaf het academiejaar 1900 – 1901 tot en met academiejaar 1968 – 1969. Nadat ik de studentenaantallen per jaar en per land overgenomen had, vulde ik alle ontbrekende gegevens systematisch aan met nul inschrijvingen, zodat de dataset een volledig overzicht biedt van alle buitenlandse inschrijvingen tussen 1900 en 1968. Vervolgens heb ik alle landen gesorteerd en een werelddeel toegewezen, zodat een latere continentale analyse mogelijk zou zijn.³³ Deze digitalisering van de cijfergegevens was een intensief proces van verschillende weken, waarbij ik elk Jaarboek doornomen heb en aandachtig de gegevens overnam. De ruwe gegevens heb ik omgezet in een draaitabel. Dat creëerde de mogelijkheid om snel en efficiënt de gegevens te filteren op jaartal, continent, land of aantal studenten en evoluties via grafieken te visualiseren.

³³ De Excel database, met draaitabel, bevindt zich in Bijlage.

654

STATISTIQUES

Suite de la Statistique des élèves inscrits
pendant les années académiques 1935-1936 à 1938-1939
et répartis d'après leur pays d'origine.

Vervolg van de Statistiek der ingeschreven studenten
gedurende de academische jaren 1935-1936 tot 1938-1939
en ingedeeld volgens hun nationaliteit.

Pays Landen	1935-1936	1936-1937	1937-1938	1938-1939
Irlande	19	22	23	25
Ierland				
Italie	4	3	6	10
Italië				
Liban	2	2	2	2
Liban				
Lithuanie	2	2	3	2
Litauen				
Luxembourg (G.-D.)	31	21	19	19
Luxemburg (G.-H.) .				
Mexique	6	8	4	3
Mexico				
Palestine	1	2	1	—
Palestina				
Panama	—	1	—	—
Panama				
Pays-Bas	46	61	85	87
Nederland				
Pérou	—	—	—	2
Peru				
Pologne	14	15	14	14
Polen				
Portugal	11	8	10	6
Portugal				
Roumanie	3	6	5	3
Roemenië				
Russie	76	62	43	34
Rusland				
Suisse	8	3	9	9
Zwitserland				

Afbeelding 1. Deel van tabel met inschrijvingsgegevens per land uit Jaarboek 1936 – 1939, ter illustratie.

Aan de hand van berekeningen van het gemiddelde aantal studenten per jaar, per land en per continent en van de (gemiddelde) groeivoet, analyseerde ik de groei van de studentenpopulatie(s). Daarnaast kon ik zo op een heldere manier verschillende naties met elkaar vergelijken. Naast statistieken over de afkomst van de studenten bezaten de *Jaarboeken* statistieken over het gender van de student. Die gegevens heb ik op dezelfde manier verzameld en in de database geordend per jaar. Hiervoor heb ik een opdeling gemaakt tussen de gendersamenstelling van de gehele Leuvense studentenpopulatie en de gendersamenstelling van de internationale studentenpopulatie in Leuven. De cijfergegevens in deze thesis gaan weldegelijk over de inschrijvingen en niet over de studenten als individu, want één student kon zich meerdere jaren inschrijven. De gebruikte landbenamingen en nationale indelingen in dit onderzoek komen overeen met de geografische situatie van het desbetreffende jaar.

Voor de tweede fase van het onderzoek maakte ik aan de hand van de indexen van de archieven van de rectoren een selectie van bronnen die relevant konden zijn voor deze thesis. Daarenboven gebruikte ik enkele artikelen uit het tijdschrift *Onze Alma Mater* en uit het archief van Albert Brys in het KADOC – waarin zich enkele brieven en rapporten van Thomas Kanza, de eerste zwarte Congolese student in Leuven, bevonden. Nadat ik dan alle – naar schatting 350 – brieven, rapporten en krantenartikelen doorgenomen had, kon ik aan de hand van een inhouds- en discoursanalyse een categorisering maken. Opnieuw legde ik een databank aan om de bronnen te ordenen. Alle archiefstukken konden ingedeeld worden in vier categorieën, die de basis vormden voor de structuur van de thesis. De eerste categorie betrof bronnen die relevant waren voor het beleid van de rectoren. De tweede bestond uit bronnen die gingen over verenigingen en organisaties binnen en rond de KU Leuven. Deze eerste twee categorieën hadden samen voornamelijk betrekking op het institutionele niveau en het beleid. Daarna volgde een groepering met voornamelijk correspondenties, waarin studenten hun motivaties toelichtten en uitlegden waarom zij voor een opleiding aan de Leuvense universiteit kozen. Tot slot vielen de obstakels waartegen studenten botsten samen in een laatste categorie. De laatste twee groeperingen bevatten gegevens over de visie van de studenten als individu.

Een belangrijk methodologisch gebrek is dat de namen van de personen die zich inschreven aan de universiteit zich niet in de tabellen van de *Jaarboeken* bevonden, wat de zoektocht naar specifieke casussen bemoeilijkte. Uit de correspondenties van studenten naar de rector was niet altijd duidelijk of de studenten zich dan weldegelijk inschreven aan de universiteit. Omdat de persoonsgebonden

inschrijvingsfiches ontbraken, kon ik niet nagaan welke studenten zich effectief inschreven aan de KU Leuven. Een tweede gebrek in de *Jaarboeken* was dat de statistieken konden verschillen per jaarboek. Zo bevatten sommige jaarboeken – zeker in de latere jaren van het onderzoek – inschrijvingsgegevens van meerdere jaren naast elkaar. In sommige gevallen verschilde het aantal studenten van een bepaald land in hetzelfde jaar. Dit verschil was echter minimaal, waardoor de impact op de resultaten van het onderzoek beperkt blijft.

1.3 Structuuroverzicht

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, bestaat de thesis uit drie hoofdstukken, die elk een ander aspect van de internationalisering belichten. Op die manier onderzoeken ze samen de ‘internationaliteit’ van de KU Leuven. Het eerste hoofdstuk analyseert de kwantitatieve gegevens uit de *Jaarboeken*. De twee daaropvolgende hoofdstukken vormen samen een verdieping van de kwantitatieve analyse. De analyse van de evolutie van de buitenlandse studentenpopulatie aan de hand van de statistieken uit de *Jaarboeken*, bestaat uit drie grote componenten. Ten eerste bestaat het hoofdstuk uit een onderzoek naar de groei van de studentenpopulatie, om het aandeel buitenlandse studenten te onderzoeken. Vervolgens zoomt het hoofdstuk in op de groepen buitenlandse studenten om de diversiteit te onderzoeken, zowel op continentaal niveau als per land. Ten slotte maakt het derde onderdeel een comparatieve analyse van de gendersamenstelling van de populatie, met een focus op het gender van de buitenlandse studenten. Zo wil ik onderzoeken of de buitenlandse populatie in zekere zin progressiever was, of net niet, dan de Belgische populatie op vlak van gender.

De volgende hoofdstukken zijn dus een verdieping van het eerste hoofdstuk. Aan de hand van kwalitatieve bronnen verklaar en interpreteer ik de trends en evoluties van de toename of afname van het aantal internationale inschrijvingen. Op die manier schets ik een vollediger beeld van de internationalisering van de universiteit. Het tweede hoofdstuk biedt een antwoord op hoe de KU Leuven haar beeld als internationale universiteit wilde uitdragen naar de wereld. De indeling van het hoofdstuk is chronologisch om zo de internationale studentenevolutie op een heldere manier te interpreteren en te koppelen aan het imago van de universiteit. De focus ligt op de rol van de organisaties – zowel vanuit de KU Leuven als externen. Aan de hand van correspondenties en rapporten van die organisaties ga ik dieper in op hoe zij studenten motiveerden om aan de Leuvense universiteit een opleiding te volgen. De Wereldoorlogen

vormen cesuren in mijn thesis: het eerste deel behandelt voornamelijk de heropening van de universiteit en het interbellum. Daarna ga ik dieper in op de naoorlogse jaren en de jaren 1950, waar de analyse zich richt op de veelheid aan opkomende organisaties na de Tweede Wereldoorlog. Daarenboven bestudeert het hoofdstuk de financiële aspecten en culturele initiatieven die hielpen om de KU Leuven nog meer op de kaart te zetten. Tot slot volgt een analyse van de volledige opening naar de wereld toe, wanneer de KU Leuven vanaf de jaren 1960 haar beleid grotendeels aanpaste aan de internationalisering. De visie van rector Van Waeyenbergh komt zeer duidelijk naar voor in het beeld dat hij uitdroeg van zijn universiteit, namelijk dat hij de KU Leuven als een internationaal centrum beschouwde.

In tegenstelling tot het tweede hoofdstuk dat de visie van de instelling en de rector centraal stelt, focust het laatste hoofdstuk op het perspectief van de buitenlandse studenten. Het analyseert de motivaties en tegelijk de obstakels voor buitenlandse studenten om een studie aan te vangen of te vervolledigen aan de Leuvense universiteit. Voor deze analyse maakte ik voornamelijk gebruik van verzoekschriften van studenten, die gericht waren aan de rectoren. Studenten vermeldde bij die aanvragen vaak hun motivatie waarom zij een opleiding aan de Leuvense universiteit wilden aanvangen. Daarnaast schreven studenten dikwijls over de obstakels waarop zij botsten, zowel voor de aanvang van de studies als tijdens de studies. Het hoofdstuk werd ingedeeld op basis van de argumenten uit de verzoekschriften. Opmerkelijk was dat sommige elementen zoals taal, financiën en geopolitiek een dubbelzinnig karakter bezaten en die werkten zowel aantrekkelijk als belemmerend voor buitenlandse studenten. Door de combinatie van het institutionele perspectief uit het tweede hoofdstuk en de studentenstemmen in dit hoofdstuk, kan dit onderzoek een breed en genuanceerd beeld schetsen van hoe de universiteit haar internationaliseringsproces vormgaf.

Dankzij het samenspel van het kwantitatieve onderzoek naar de evolutie en samenstelling van de buitenlandse studentenpopulatie aan de KU Leuven en het kwalitatieve onderzoek naar het beleid en de individuele belevingen van studenten, schetst deze thesis een genuanceerd beeld van hoe de KU Leuven haar fundamenteen legde als internationale universiteit. De analyse toont een gestage toename van internationale studenten, maar wel met een grote diversiteit. Vooral vanaf de jaren 1950 – 1960 kende het aantal inschrijvingen een stroomversnelling. Tegelijk toont het kwalitatieve onderzoek aan dat die evolutie geen vanzelfsprekendheid was. Ze was het gevolg van bewuste beleidskeuzes, culturele initiatieven en internationale organisaties. De analyse van de archieven van de rectoren bevestigen de

evolutie, maar ze laat ook de complexiteit van het proces zien. Enerzijds investeerde de KU Leuven actief in haar internationaal imago. Anderzijds botste ze op praktische, maar ook ideologische grenzen. Het aantal internationale studenten weerspiegelde de maatschappelijke veranderingen. Deze casus biedt een historische diepgang in de universitaire en migratiegeschiedenis van studenten, die tot nu toe onderbelicht bleef. Ze toont aan dat de fundamenteën van de internationalisering in de twintigste eeuw gelegd werden, maar dat het proces zelf relatief beperkt bleef. Deze thesis biedt niet alleen een vernieuwende blik op de geschiedenis van de KU Leuven, maar eveneens op de fundamenteën van de internationale studentenmobiliteit in België.

2. De wereld ingeschreven aan de KU Leuven in cijfers

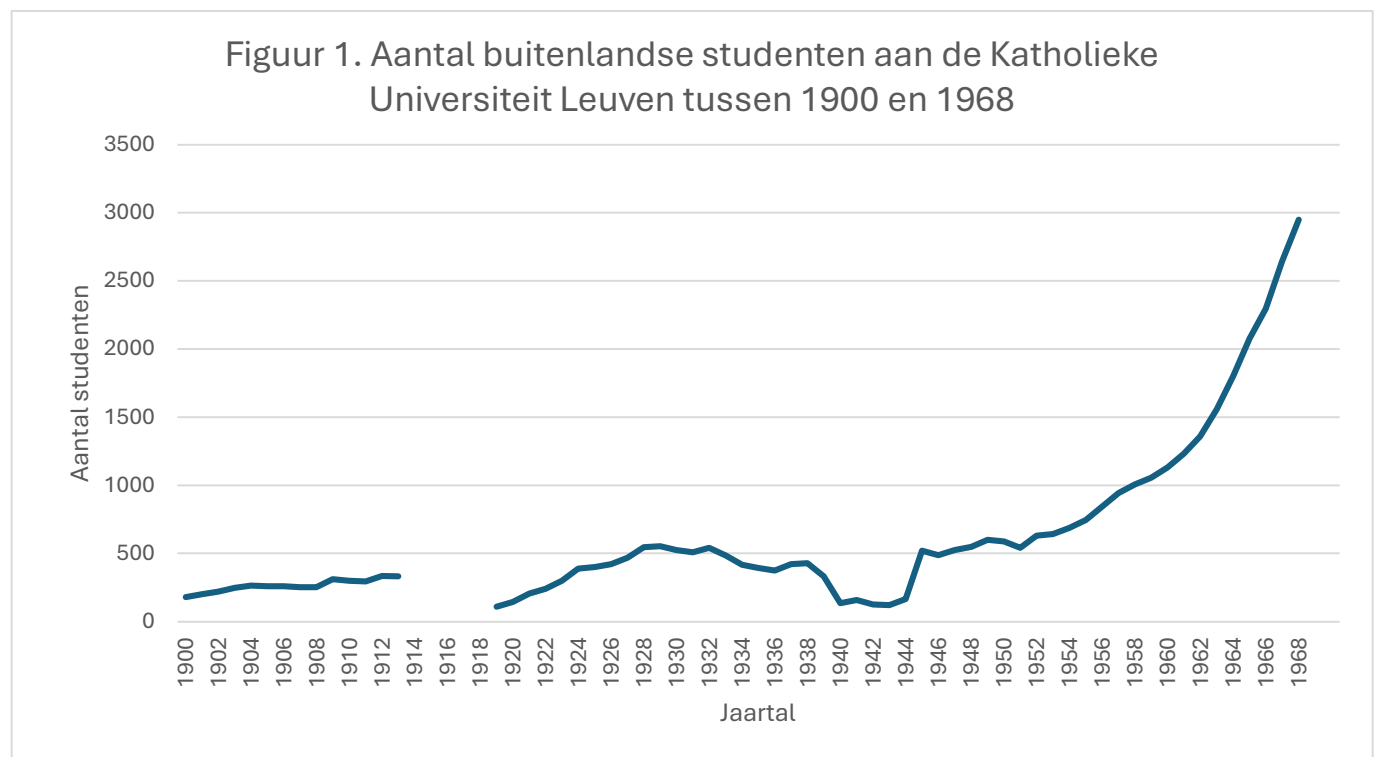
De Katholieke Universiteit van Leuven kende in de periode van 1900 tot 1968 een sterke bloei, in een context van democratisering van het hoger onderwijs. Waar universiteiten vroeger hoofdzakelijk een elitair karakter hadden, richtten ze zich steeds meer op een breder publiek. Tegelijkertijd hechtte de KU Leuven meer belang aan internationale netwerken en liet ze vanaf 1920 vrouwelijke studenten toe, later dan andere Belgische universiteiten.³⁴ Die ontwikkelingen leidden tot een toename van het aantal ingeschreven studenten en een grotere diversiteit. Maar hoe groot was die toename precies? Hoe evolueerde de diversiteit van de populatie? Had die toename een impact op het ‘internationaal’ karakter van de universiteit? Bij de inschrijvingen deelden studenten gegevens zoals naam, geboortedatum, studierichting en nationaliteit. De universiteit bewaarde die gegevens in de *Jaarboeken*, die raadpleegbaar zijn in het Universiteitsarchief.³⁵ Dit hoofdstuk analyseert hoe de studentenmobiliteit en de samenstelling van buitenlandse studenten aan de KU Leuven evolueerde tussen 1900 en 1968. Daarvoor heb ik die inschrijvingsgegevens samengebracht en gedigitaliseerd om een overzicht te creëren van de buitenlandse studenten die aan de Leuvense universiteit studeerden. In de volgende hoofdstukken analyseer ik het internationale karakter van de KU Leuven aan de hand van de groei en diversiteit en ga ik na hoe het beleid en individuele ervaringen daarop inspeelden of beïnvloed werden door het aantal inschrijvingen. De verzamelde statistische gegevens heb ik in een databank samengebracht als basis voor de grafieken om de evolutie te visualiseren. Aan de hand van de cijfergegevens over de totale instroom van studenten zal ik in dit hoofdstuk eerst de groei onderzoeken. Vervolgens volgt een overzicht van de evolutie en de samenstelling van buitenlandse studentenpopulatie per continent en daarna per land. Tot slot maak ik een diepere analyse op vlak van gender, aangezien de KU Leuven pas vanaf 1920 vrouwelijke studenten toeliet, zowel uit binnen- als buitenland. Hoewel het aantal inschrijvingen slechts geleidelijk toenam, viel vooral de sterke toename in diversiteit van de gehele internationale studentenpopulatie op.

³⁴ Andere Belgische universiteiten, zoals de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel lieten vrouwelijke studenten al toe sinds de tweede helft van de negentiende eeuw; Jo Tollebeek en Liesbet Nys, *De stad op de berg: Een geschiedenis van de Leuvense universiteit 1968-2005* (Leuven: University Press, 2021), 212.

³⁵ KU Leuven, *Annuaire de l'Université Catholique de Louvain (1900-1968)* (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 1900-1968).

2.1 Een groeiende populatie

In het academiejaar 2023 – 2024 telde de KU Leuven 63.841 studenten, onder wie 14.868 internationale studenten, ofwel 23,29%, uit 150 verschillende landen.³⁶ Dit was een immens verschil met de inschrijvingen uit het academiejaar 1900 – 1901. Toen schreven zich 2.011 studenten zich in, waarvan 179 studenten, ofwel 10,04%, uit het buitenland afkomstig waren. In 1968 telde de universiteit 26.262 studenten, onder wie 2.951 niet-Belgische studenten of 12,66% van de totale studentenpopulatie. De Leuvense studentenpopulatie kende dus doorheen de twintigste eeuw een sterke absolute groei, zowel wat de Belgische als buitenlandse studenten betrof. De gehele studentpopulatie groeide in de periode van 1900 tot 1968 gemiddeld met 358 studenten per jaar, waarvan de jaarlijkse groei gemiddeld 41 buitenlandse studenten bedroeg. Figuur 1 bevat de gegevens van de buitenlandse studenten die zich over de gehele periode tussen 1900 en 1968 hadden ingeschreven aan de Leuvense universiteit. De visualisatie laat mij toe een opdeling te maken van de tijdsperiode in vijf fasen.

37

³⁶ 'Inschrijvingsaantallen KU Leuven', geraadpleegd 19 maart 2025, <https://www.kuleuven.be/prodstudinfo/index/50000050.html>.

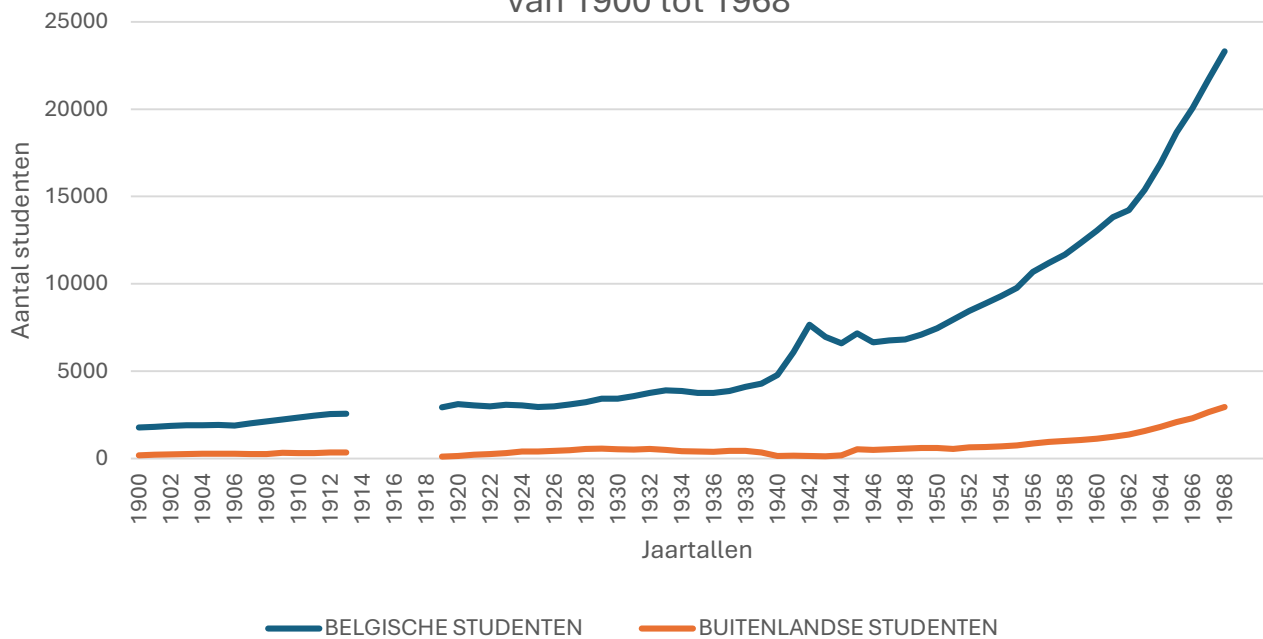
³⁷ Alle cijfergegevens van de figuren in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit de *Jaarboeken*; KU Leuven, *Annales de l'Université Catholique de Louvain (1900–1968)*.

De eerste fase die ik identificeer, liep van 1900 tot en met 1913. Dit is de vooroorlogse periode, toen de toename van alle inschrijvingen beperkt bleef en weinig fluctueerde. Op het eerste gezicht kende deze periode geen grote uitschieters, maar enkel een lichte toename van internationale inschrijvingen. De periode van 1914 tot 1918 wordt buiten beschouwing gelaten voor deze analyse, want tijdens de Eerste Wereldoorlog sloot de universiteit haar deuren. Dus er zijn geen gegevens beschikbaar uit die periode. De tweede fase in mijn analyse is het interbellum, van 1918 tot 1939. Tijdens deze fase nam het aandeel van de buitenlandse studenten toe, vooral vanaf de jaren 1920. Vanaf de jaren 1930 kromp de buitenlandse studentenpopulatie in, wellicht onder invloed van verslechterende internationale en geopolitieke omstandigheden. De derde fase omvat de Tweede Wereldoorlog, van 1940 tot 1944, wanneer het aandeel internationale studenten opmerkelijk laag lag. De voorlaatste fase omspannt de naoorlogse jaren en de jaren 1950. Vanaf 1944 verwelkomde de KU Leuven steeds meer internationale studenten aan een constant tempo tot 1959. De laatste periode van 1960 tot 1968 liet zich kenmerken door een sterk groeiende trend van inschrijvingen van bijna alle nationaliteiten. In die laatste acht jaar schreven zich een totaal van 17.013 buitenlandse studenten in, dat was bijna 75% van het totaal aantal studenten in de voorgaande periodes samen.³⁸

Hoewel het totale jaarlijkse aantal aan buitenlandse inschrijvingen doorheen de onderzoeksperiode sterk toenam, bleef het aandeel buitenlandse studenten evenwel beperkt in vergelijking met het totale aantal inschrijvingen aan de Katholieke Universiteit Leuven. In die zin was de 'internationalisering' van de universiteit relatief. Figuur 2 vergelijkt het aantal inschrijvingen van de buitenlandse studenten met het aantal Belgische inschrijvingen. Op het eerste gezicht leek het dat de Belgische studentenpopulatie sneller toenam dan de buitenlandse populatie. De gemiddelde groeivoet, ofwel de gemiddelde procentuele groei per jaar, bedroeg voor de buitenlandse studentenpopulatie 4,21% en voor de Belgische 3,85%. Dat wijst erop dat de inschrijvingen van beide groepen ongeveer aan eenzelfde snelheid toenamen. De groeivoet van de buitenlandse studenten kende veel fluctuaties, terwijl de groei van de Belgische studenten meer gestaag was. Dus de internationale populatie nam in grote mate toe en opnieuw af.

³⁸ Van 1900 tot 1913 waren er 3.672 buitenlandse inschrijvingen, van 1919 tot 1939 waren dat er 8.186, van 1940 tot 1945 waren dat er 1.224 en van 1946 tot 1959 waren dat er 9.845.

Figuur 2. Aantal studenten aan de Katholieke Universiteit Leuven van 1900 tot 1968

Het algemene patroon verhuut echter duidelijke verschillen tussen beide populaties doorheen de onderzochte periode. Volgens Pieter Dhondt bestond de gehele studentenpopulatie in België aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog uit 30% internationale studenten, terwijl dat aantal aan de KU Leuven slechts 11,53% bedroeg.³⁹ Dit betekende dat de Leuvense universiteit minder internationaal was in tegenstelling tot andere Belgische universiteiten voor de Eerste Wereldoorlog. Na de Eerste Wereldoorlog, in de jaren 1920, kende de KU Leuven een moment van geleidelijke, maar intense internationalisering. De inschrijvingen van buitenlandse studenten namen sneller toe dan die van de Belgische studenten: in 1921 steeg hun aantal met 29,90%, terwijl het aantal Belgische studenten net afnam ten opzichte van 1920. België had tijdens de oorlog veel schade geleden en had de internationale naam van: “*Poor little Belgium*”.⁴⁰ Veel Belgen hadden na de oorlog waarschijnlijk de middelen niet om een universitaire richting aan te vangen. Daardoor kwam België in de belangstelling te staan en lokte het zo een internationale elite naar haar universiteiten. De totale studentenpopulatie bleef gestaag toenemen. In de jaren 1930 veranderde die trend: het aantal Belgische studenten nam toe, terwijl het aantal buitenlandse studenten langzaam afnam. In 1928 telde de KU Leuven nog 546 internationale

³⁹ Pieter Dhondt, ‘Foreign students at Belgian universities. A statistical and bibliographical approach.’, *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1-2, 2008, 5.

⁴⁰ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 213.

studenten, maar dat aantal daalde geleidelijk tot 333 in 1939. Dit was wellicht het gevolg van de wereldwijde economische crisis en de veranderende geopolitieke omstandigheden, die kenmerkend waren voor de jaren 1930. Die daling toont aan dat de internationalisering nauw verbonden was met de internationale politiek, zowel in positieve als in negatieve zin. Tijdens de Tweede Wereldoorlog daalde het aantal buitenlandse inschrijvingen drastisch met meer dan 50% tegenover 1939: in 1943 schreven er zich slechts 120 internationale studenten in. De inschrijvingen van de Belgische studenten daarentegen namen toe van 3.088 in 1928 naar een piek van 7.644 in 1942.

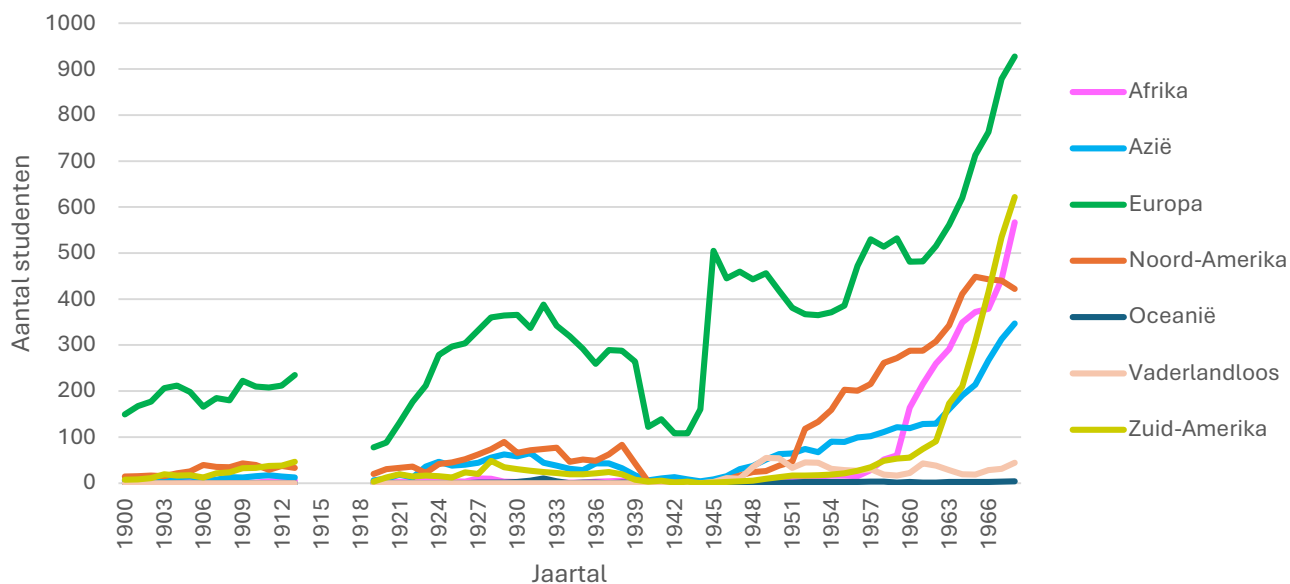
Na de bevrijding van België boemde het aantal buitenlandse inschrijvingen opnieuw tot 566 buitenlandse studenten in 1945. Het aantal Belgische studenten groeide na 1945 aan een regelmatige snelheid. In tegenstelling tot de geleidelijke internationalisering na de Eerste Wereldoorlog, ging het hier om een korte en directe, maar bijzonder krachtige impuls van internationalisering vlak na de oorlog, die nadien evolueerde naar een aanhoudende stijgende lijn. De groep van de internationale studenten groeide tot het einde van de jaren 1950 aan een trager tempo, mogelijks door een toename van internationale crisissen in het kader van de Koude Oorlog. Daarnaast ontstonden er binnen Leuven initiatieven om studenten te ondersteunen, zoals het *Cercle International des Etudiants Etrangers*, zowel op financieel vlak, als op vlak van integratie.⁴¹ Die organisaties stimuleerden mee de geleidelijke groei. Vanaf het einde van de jaren 1950 en het begin van de jaren 1960 versnelden de inschrijvingen van de buitenlandse studenten en was er sprake van een tweede intense internationalisering. Die internationalisering was het gevolg van de dekolonisatie en de democratisering, die hoog op de politieke agenda stonden. Opvallend was dat de groeivoet hoger lag dan die van de Belgische studenten. In 1964 groeide de internationale studentenpopulatie met 12,84% terwijl die van de Belgen slechts met 7,59% toenam ten opzichte van het vorige academiejaar.

2.2 Europa en Amerika op kop: de evolutie per continent

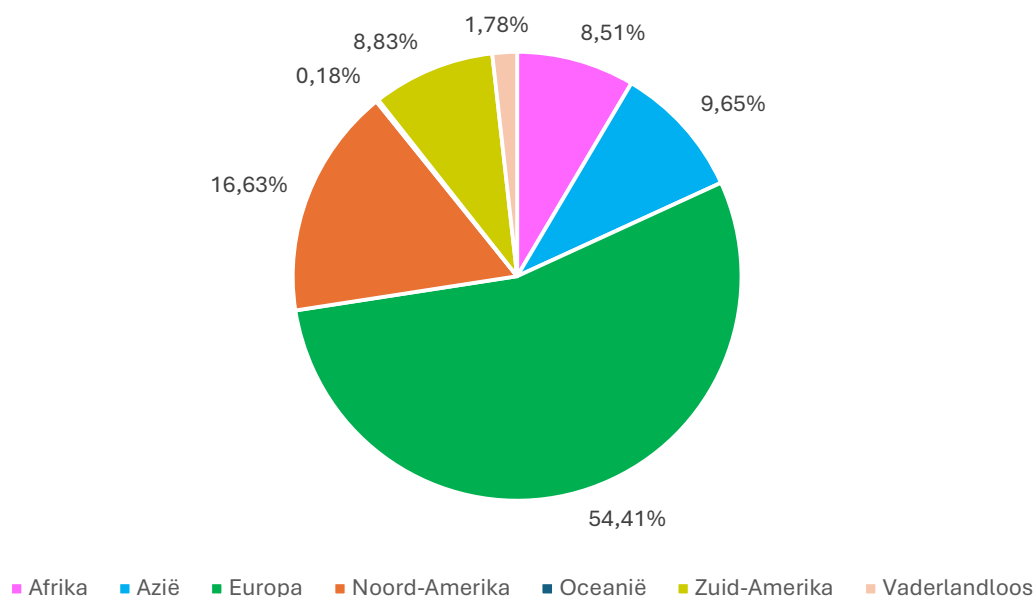
De fases, die duidelijk op Figuur 1 te zien zijn, komen terug bij het onderzoek naar de afkomst van de studenten, zowel per continent, als per land. Figuur 3 toont de evolutie van de buitenlandse studentenaantallen per continent. Daarna visualiseert Figuur 4 de verhouding van het aantal studenten die naar Leuven kwamen tussen 1900 en 1968 op basis van welk continent ze afkomstig waren.

⁴¹ Het volgende hoofdstuk analyseert die initiatieven op een grondiger niveau.

Figuur 3. Evolutie buitenlandse studenten aan de Katholieke Universiteit Leuven tussen 1900 en 1968 per continent

Figuur 4. Buitenlandse studenten aan de Katholieke Universiteit Leuven tussen 1900 en 1968 per continent

Het aantal Europese studenten lag opmerkelijk hoger dan het aantal studenten uit andere continenten. Het totale aandeel Europese studenten bedroeg over de hele periode 21.716 studenten, ofwel 54.41% van de gehele buitenlandse studentenpopulatie. Tot 1950 kwamen de buitenlandse studenten voornamelijk enkel uit Europa. Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog schreven zich bijna alleen maar Europese studenten in. Opvallend was dat die tijdens de oorlog een enorme stijging kenden: in 1943 telde de KU Leuven 108 Europese studenten, in 1944 steeg dit aantal naar 160, maar in 1945 boonden die inschrijvingen tot 505 studenten. De studentenpopulaties uit alle andere continenten samen bestonden in 1945 slechts uit veertien studenten. Deze cijfers wijzen op een duidelijke terugval van de wereldwijde studentenmobiliteit. Een implosie van de intercontinentale instroom is echter niet verwonderlijk in een context van oorlog.

De Noord-Amerikaanse studentenpopulatie was de op een na grootste groep met 6.638 studenten ofwel 16,63%. Daarmee was die groep dubbel zo groot als de studentengroepen die afkomstig waren uit Afrika, Azië en Zuid-Amerika, die alle drie gemiddeld uit 3.591 studenten bestonden, ofwel vertegenwoordigden ze elk ongeveer 9% van de totale groep buitenlandse studenten. De studentenpopulatie uit Oceanië bestond uit slechts 71 studenten en 711 studenten waren ‘vaderlandloos’. Het Internationaal verdrag over staatloosheid definieert een staatloze als: *“Een persoon die door geen enkele staat, krachtens diens wetgeving, als onderdanig wordt beschouwd.”*⁴² Vaderlandlozen waren dus bijvoorbeeld studenten van wie hun land was opgehouden te bestaan, door verschuiving van de grenzen; ook politieke vluchtelingen kregen dit statuut.

Pas vanaf 1950 kenden de niet-Europese continenten opnieuw een groei. Studenten uit Noord-Amerika en Azië kwamen geleidelijk aan naar Leuven vanaf 1950, maar de Noord-Amerikaanse groep groeide duidelijk sneller. De Aziatische studentenpopulatie kende een gemiddelde groeivoet van slechts 6,57% per jaar, terwijl de Noord-Amerikaanse studentengroep gemiddeld 22,45% per jaar groeide tussen 1950 en 1960. Tot de jaren 1960 bleven de studentenaantallen van de Zuid-Amerikaanse en Afrikaanse groep relatief beperkt, maar vanaf dan deed zich een sterke stijging voor. Die toename was het gevolg van de wereldwijde dekolonisatiebeweging. Europese landen verloren hun invloedssferen in koloniale gebieden. De Congolese studentenpopulatie verviervoudigde bijna in het academiejaar 1960 – 1961 ten opzichte

⁴² ‘Erkenning als staatloze’, Vreemdelingenrecht.be, 30 augustus 2024, <https://www.vreemdelingenrecht.be/nationaliteit/erkenning-als-staatloze>.

van het voorgaande academiejaar, door de onafhankelijkheid. Op die manier kregen Congolezen toegang tot een kwaliteitsvol hoger onderwijs, want op dat moment was het onderwijskader in de voormalige kolonie gebrekkig of zelfs in grote mate afwezig.⁴³ De Zuid-Amerikaanse studentenpopulatie kende in 1963 een groeivoet van 47,40%. De Afrikaanse studenten kenden een nog grotere groeivoet: in 1960 bedroeg die 63,41%. Beide studentenpopulaties verdubbelden dus ongeveer in slechts één jaar tijd. De groei wordt nog duidelijker door de absolute inschrijvingsgegevens van 1950 en 1968 te vergelijken. In 1950 schreven zich slechts twee Afrikaanse en dertien Zuid-Amerikaanse studenten in, terwijl er in 1968 respectievelijk 567 en 622 studenten zich inschreven. Naast de dekolonisatiebeweging zorgde de opkomst van autoritaire regimes voor een toename van het aantal buitenlandse studenten. Velen onder hen waren politieke vluchtelingen.⁴⁴ Die toename toonde aan dat internationale studenten de KU Leuven zagen als een gerenommeerde instelling, die symbool stond voor intellectuele vrijheid en democratisering. Anderzijds toonde het aan dat de KU Leuven die studenten toeliet, zodat ze een degelijke opleiding kon aanbieden aan studenten, waarmee zij later een betekenisvolle bijdrage konden leveren in het thuisland.

2.3 Evolutie doorheen de tijd op landelijk niveau

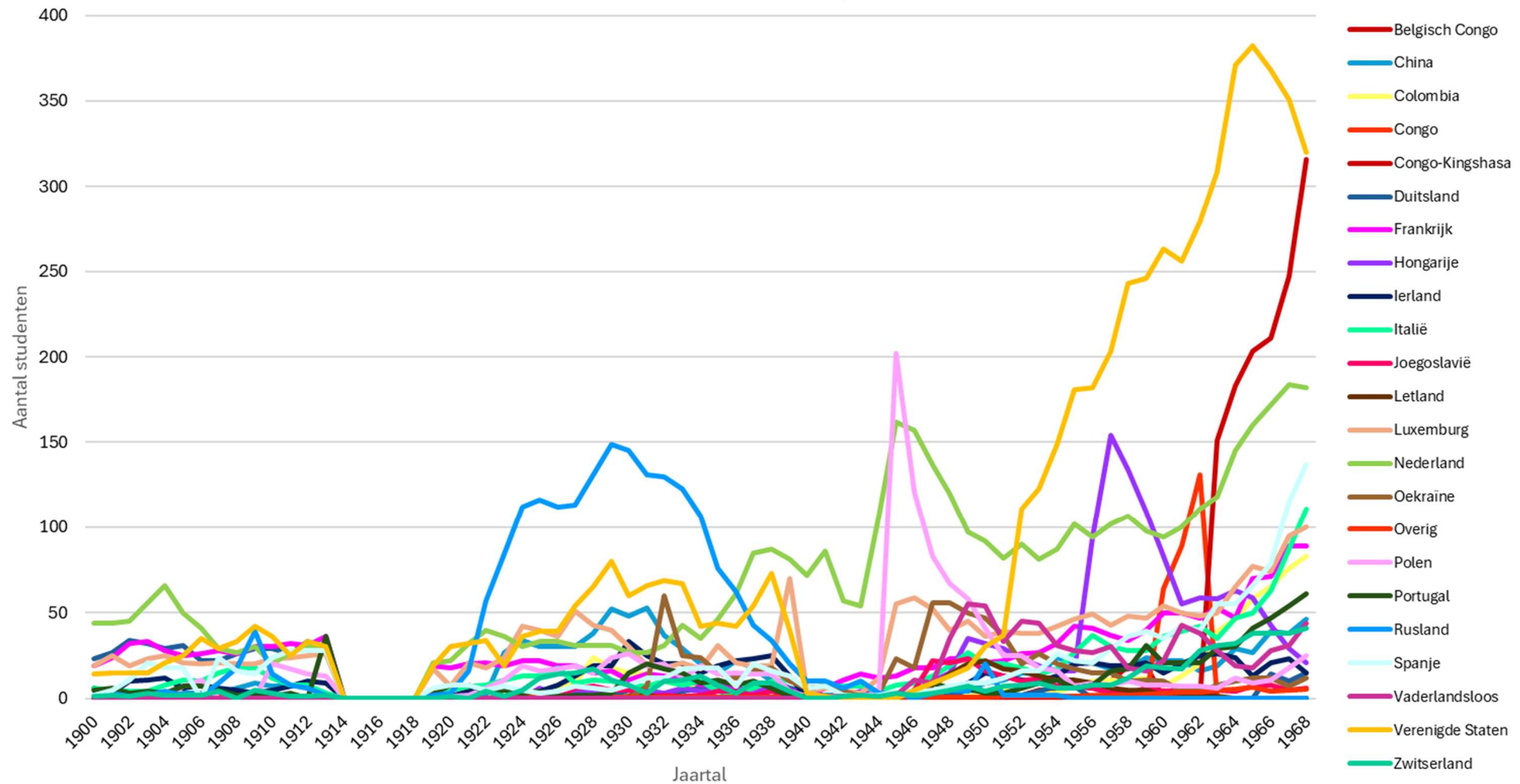
De *Jaarboeken* van de KU Leuven geven de ingeschreven buitenlandse studenten per land weer. Die gegevens werden ook samengebracht in een databank en gesorteerd. In het totaal schreven zich 39.910 studenten in aan de KU Leuven tussen 1900 en 1968, verspreid over 140 verschillende nationaliteiten. Dat was opmerkelijk, want de populatie bestond in 2023 uit iets meer dan 150 verschillende nationaliteiten. Figuur 5 toont de evolutie van de inschrijvingen van de buitenlandse studenten die aan de KU Leuven hebben gestudeerd per nationaliteit. Van 119 nationaliteiten berekende ik het gemiddelde per jaar en vatte ik die samen onder de categorie “overig”. Het betrof hier landen waarbij het aantal zich slechts beperkte tot enkele studenten per jaar, zoals Wit-Rusland, Iran, Zuid-Afrika, Madagaskar, Engeland, Zweden en Australië. Op die manier vergrootte ik de leesbaarheid van de grafiek. Daarnaast toont die categorie aan dat slechts een klein aantal studenten afkomstig waren uit een veelheid aan landen. Daaruit volgt dat de studentenpopulatie zelf relatief beperkt bleef, maar dat ze wel een enorme diversiteit kende.

⁴³ Eline De Boeck, ‘De Congolese student in de Leuvense aula (1960-1990): een statistisch, juridisch en socio-cultureel onderzoek.’, (Leuven, KU Leuven, 2009); Paul Van de Meerse, *Internationale politiek 1815-2005*, vol. 2 (Leuven: Acco, 2006), 41-44.

⁴⁴ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 278.

Figuur 5. Evolutie buitenlandse studenten aan de Katholieke Universiteit Leuven tussen 1900 en 1968 per nationaliteit

Ondanks die filtering toont de grafiek dat voor de jaren 1960 meestal minder dan 50 studenten per nationaliteit per jaar in Leuven studeerden. Zo kende de Iraanse studentenpopulatie haar piek in 1966 met zeventien studenten en de Zweedse en Zuid-Afrikaanse populatie in 1959 en 1968 met elk slechts vier inschrijvingen. Daarnaast vallen enkele nationaliteiten – Nederland, Rusland, Polen, Verenigde Staten, Congo en Hongarije – op omdat zij opvallend meer studenten hadden die zich inschreven aan de KU Leuven of omdat zij opvallende pieken hadden. De KU Leuven ontving over de hele periode het meeste studenten uit de Verenigde Staten van Amerika: 5.825 studenten ofwel 14,60% van alle studenten. Dit was contrasterend met de analyse per continent, aangezien meer dan de helft van de studenten afkomstig was uit Europa. De enige andere niet-Europese nationaliteit die in de top tien viel van meeste studenten was Congo-Kinshasa.

2.3.1 Kalme vooroorlogse periode (1900 – 1914)

Op Figuur 5 zijn dezelfde fasen zichtbaar als op Figuur 1. In elke periode, behalve tijdens de Tweede Wereldoorlog, groeide de verscheidenheid van het aantal landen, waarvan studenten afkomstig waren. Dit toont de toenemende diversiteit aan. In de vooroorlogse periode, van 1900 tot 1913, telde de Katholieke Universiteit 3.642 buitenlandse studenten met 54 verschillende nationaliteiten. In die periode waren er minder uitschieters in vergelijking met latere periodes. Gemiddeld ontving de KU Leuven slechts acht studenten per land per jaar. 3.122 van de 3.642 studenten waren afkomstig uit de Westerse wereld – uit Europa of de Verenigde Staten van Amerika. Zij hadden toen samen een aandeel van 85,72% van de gehele studentenpopulatie. De meeste internationale studenten waren toen voornamelijk afkomstig uit de Belgische buurlanden. Samen bestonden die populaties uit 45% van alle internationale studenten. Uit Nederland waren 538 studenten afkomstig, met als hoogtepunt 1904 wanneer de universiteit 66 Nederlandse inschrijvingen telde. Tussen 1900 en 1907 was de Nederlandse studentenpopulatie de grootste internationale populatie in Leuven. De Franse, Duitse en Luxemburgse populaties waren ook in grote mate vertegenwoordigd: ze hadden elk een aandeel van ongeveer 10%.⁴⁵ Naast studenten uit buurlanden van België, was een groot deel afkomstig uit Zuid-Europa, meer bepaald uit Spanje, Portugal en Italië. Waarschijnlijk werden die studenten aangetrokken door het katholieke karakter van de Leuvense universiteit. De studentenstromen uit deze landen bleef relatief stabiel, met geen extreme pieken of dalen. Tot slot was de evolutie van de studenten uit de Verenigde Staten opmerkelijk, aangezien de

⁴⁵ De Franse populatie bestond uit 400 studenten, de Duitse uit 390 studenten en de Luxemburgse uit 311 studenten.

omvang van de populatie uit de Verenigde Staten 10% bedroeg van het totale aantal internationale studenten. Ze bestond uit 368 inschrijvingen in de eerste periode, wat meer was dan de inschrijvingen uit Luxemburg, Spanje en Italië samen. Nog opmerkelijker was dat voor de Eerste Wereldoorlog, tussen 1907 tot 1911 de grootste groep internationale studenten afkomstig was uit de Verenigde Staten. Haar omvang groeide geleidelijk tot in 1909. Dan kende die populatie een piek met 42 inschrijvingen, waarna de inschrijvingen afnamen tot 30 inschrijvingen vlak voor de Eerste Wereldoorlog.

De studentenpopulatie uit Aziatische, Zuid-Amerikaanse en Afrikaanse landen bestonden in het totaal uit 520 studenten, dit was slechts 14,28% van alle internationale studenten. De Zuid-Amerikaanse populatie kende een geleidelijke toename doorheen de jaren. Daarenboven was de ze enorm divers. Ze bestond uit studenten met zestien verschillende nationaliteiten. Vooral studenten uit Chili en Brazilië vonden steeds meer hun weg naar Leuven. Studenten uit Azië en Afrika waren in nog mindere mate aanwezig dan de studenten uit Zuid-Amerika. De Afrikaanse populatie bestond uit slechts vier nationaliteiten, opvallend genoeg met geen enkele vertegenwoordiging uit Belgisch-Congo. De eerste Congolese student schreef zich pas in 1927 in en die was vermoedelijk een blanke kolonist. De eerste zwarte Congolese student volgde pas veel later, in 1953.⁴⁶ Het viel wel op dat studenten uit Egypte aan een constante graad zich inschreven, bijna jaarlijks schreven zich tussen de één en vier Egyptische studenten in. De Aziatische populatie was iets meer divers, maar studenten waren vooral afkomstig uit China. Pas in 1905 schreven de eerste drie Chinese studenten zich in. Volledig afwezig in deze periode waren studenten uit Oceanië.

2.3.2 Een golfbeweging tijdens het interbellum (1919 – 1939)

Tijdens de Eerste Wereldoorlog moest de KU Leuven noodgedwongen sluiten, waardoor ze geen studenten meer verwelkomde. Pas vanaf 1919 heropende de universiteit haar deuren opnieuw. Tussen 1919 en 1939 schreven 8.186 buitenlandse studenten met 77 verschillende nationaliteiten zich in. Naast een toename in diversiteit vonden verschuivingen plaats in de samenstelling van de internationale studentenpopulaties. Tijdens het interbellum was een duidelijke evolutie waar te nemen, waarbij studentenaantallen toenamen in de jaren 1920 en opnieuw afnamen in de jaren 1930. De meeste studentengroepen kenden een maximale omvang tussen 1923 en 1933. De groep waarbij deze evolutie

⁴⁶ Sam De Schutter, 'De eerste Congolese student in Leuven', *Cultuurgeschiedenis.be* (blog), 7 oktober 2015, <https://cultuurgeschiedenis.be/congo-leuven/>.

het sterkste naar voren kwam, was de Russische groep. In 1919 schreven zich slechts twee Russische studenten in, maar die groep breidde zich snel uit tot een hoogtepunt van 149 studenten in 1929, waarna de inschrijvingen opnieuw afnamen tot twintig studenten in 1939. De stijging was het gevolg van de Russische revolutie, die veel vluchtelingen met zich meebracht. De daaropvolgende daling paste in het Europese verhaal van de crisis en de spanningen naar de aanloop van de Tweede Wereldoorlog.⁴⁷ Door die grote aantallen was de Russische studentenpopulatie veruit de grootste groep tijdens het interbellum: in het totaal had de KU Leuven 1.766 Russische inschrijvingen, wat 21,57% van het totale aantal inschrijvingen van internationale studenten bedroeg tussen 1919 en 1939.

De omvang van de studentenpopulatie uit de Verenigde Staten bleef groeien en ze werd de op een na grootste populatie tussen 1919 en 1939 met 1.004 inschrijvingen ofwel 12,26%. Tijdens de jaren 1920 nam de Amerikaanse populatie toe met bijna 75% van 19 studenten in 1919 naar 80 studenten in 1929, wat meteen haar hoogtepunt was. Daarna schommelde de evolutie van die populatie. Het aantal inschrijvingen uit de Verenigde Staten daalde tot 42 inschrijvingen in 1936, waarna er een korte, maar grote heropflakking volgde in 1938 met 73 inschrijvingen. Een jaar later, vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in 1939, waren de inschrijvingen opnieuw sterk gedaald tot 40 studenten. De Chinese studenten waren een volgende groep met een niet-Europese identiteit, die in grote mate aanwezig waren aan de KU Leuven. Over de periode waren er 514 Chinese inschrijvingen, daarmee waren de Chinese studenten de vijfde grootste groep in Leuven. De studenten werden gestimuleerd door de Chinese overheid om naar België te komen, maar ook door initiatieven binnen België. Uiteindelijk leidde dat tot samenwerkingen tussen Chinese en Belgische organisaties – met onder andere de oprichting van het Belgisch-Chinees interuniversitair Comité en de katholieke vereniging van de jezuïet Vincent Lebbe, die Chinese studenten ondersteunde doorheen het interbellum.⁴⁸ De populatie begon in de jaren 1930 af te nemen, door het uitbreken van de Sino-Japanse oorlog en de inval in Mantsjoerije.⁴⁹ De omvang van deze studentenpopulatie toont aan hoe gediversifieerd de groepen waren die in Leuven aanwezig waren, aangezien die slechts minder dan een vijfde van de Russische populatie bedroeg. Ze vormde slechts 6,28% van de gehele populatie. Een andere opvallende verandering was de plotse opkomst van de Oekraïense

⁴⁷ Georgi Verbeeck, *Het Derde Rijk: Een geschiedenis van het Nationaalsocialisme* (Leuven: Uitgeverij Acco, 2016), 93.

⁴⁸ Stephan Grauwels, 'Chinese studenten in België 1902-1939' (Gent, Universiteit Gent, 1985), 23-26; Nora Van den Bosch, 'Chinese Students in Belgium (1919 – 1939): An Exploratory Analysis with the Liubi Xuensheng-Dataset', in *Modern China in Flux: Networks, Mobility, and Transformation* (De Gruyter Oldenbourg, 2025), 248-50.

⁴⁹ Paul Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, vol. 1 (Leuven: Acco, 2006), 229.

studenten in 1932. Voordien telde de KU Leuven geen enkele Oekraïense student. In 1931 schreven de eerste zeven Oekraïners zich in. Een jaar later kende die groep een enorme stijging tot 60 inschrijvingen, ten gevolge van de gruwelijke hongersnood en genocide – de Holodomor – in Oekraïne.⁵⁰ De populatie bestond dus opnieuw voornamelijk uit gevluchte studenten. Daarna halveerde de Oekraïense groep opnieuw tot 25 studenten, waarna ze bleef afnemen tot 10 studenten in 1939. Een verklaring voor die afname lag wellicht in de opkomende spanningen in Europa en de toegenomen onzekerheid na de machtsovername van Hitler in 1933.

Het aandeel van de buurlanden van België was dus gezakt tijdens het interbellum, vooral de inschrijvingen uit Frankrijk en Duitsland waren sterk gedaald. De Nederlandse studentenpopulatie groeide tot 1926, daarna nam ze af. Vanaf het begin van de jaren 1930 begonnen de Nederlandse inschrijvingen echter toe te nemen, ze kenden zelfs een enorme boost aan het einde van de jaren 1930. De groep breidde zich uit van 27 inschrijvingen in 1931 naar 87 inschrijvingen in 1938. Die toename is ook zichtbaar op Figuur 5. Daarna kende de Nederlandse populatie, als een van de enige, geen sterke dalingen meer. De Luxemburgse studentenpopulatie schommelde meer en kende meer dalingen. Opvallend waren de inschrijvingen aan het einde van de jaren 1930: in 1938 schreven 19 Luxemburgse studenten zich in, waarna dat aantal net niet verviervoudigde naar 70 studenten in 1939. Het aandeel van die twee landen bleef dus relatief groot, door de toenames vlak voor de Tweede Wereldoorlog. De Franse inschrijvingen namen al af vanaf 1926 en bleven dalen. In 1925 schreven nog 22 studenten zich in aan de Leuvense universiteit, terwijl er in 1937 slechts drie Franse studenten op de inschrijvingslijsten stonden.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog had het Duitse leger Leuven hard getroffen: één derde van de gebouwen van de stad werd vernield, waaronder woningen van professoren, drukkerijen en de Universiteitshal. Die vernielingen vormden een metafoor voor de vernietiging van kennis en geschiedenis. Na de Eerste Wereldoorlog ontstond doorheen Europa, en zeker in Leuven, een anti-Duits-sentiment. Duitsland werd na de oorlog uitgesloten van de Volkenbond, die was samengesteld om over de vrede te waken. Het anti-Duitse-sentiment leidde evenwel tot een boycot van Duitse academici. Op verschillende wetenschappelijke congressen werden Duitse wetenschappers en academici uitgesloten.⁵¹ De grote

⁵⁰ Bethany Richardson-Smith, 'The Holodomor', *Fields (Huddersfield)* 7, nr. 1 (2021).

⁵¹ Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 1:171; Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 213.

vernielingen van tijdens de oorlog hadden een grote impact op de naoorlogse Duitse studentenmobiliteit. In de eerste jaren na de oorlog schreef geen enkele Duitse student zich in aan de Leuvense universiteit – of liet de universiteit geen enkele Duitse student toe. Pas vanaf 1925 schreef, voor het eerst na de Eerste Wereldoorlog, een Duitse student zich opnieuw in. Het aantal Duitse inschrijvingen beperkte zich tot maximaal elf studenten in 1938. In het totaal schreven zich slechts 70 Duitse studenten in, dat was slechts 0,86% van de gehele internationale studentenpopulatie.

Na de splitsing van Oostenrijk-Hongarije, een bondgenoot van Duitsland, schreven studenten zich voornamelijk in onder ofwel de Oostenrijkse ofwel de Hongaarse nationaliteit. Opvallend was dat dat pas vanaf 1925 gebeurde, terwijl de dubbelmonarchie zich al in 1918 gesplitst had. Dit was in hetzelfde jaar dat de eerste Duitse student zich inschreef na hun verlies in de oorlog. Het anti-Duitse-sentiment had dus ook invloed op haar bondgenoten. Door de harde vredesverdragen moesten de verliezers van de oorlog herstelbetalingen uitvoeren, waardoor de landen in een economische crisis terecht kwamen. Die crisis maakte het moeilijker voor studenten om een opleiding in het buitenland aan te vangen.⁵² Wanneer Oostenrijk en Hongarije begonnen te stabiliseren, namen de inschrijvingen toe. In de periode van 1925 tot 1939 schreven zich bijna dubbel zoveel Hongaarse als Oostenrijkse studenten: 63 Hongaarse studenten en slechts 36 Oostenrijkse. Die verhouding was enerzijds het gevolg van het trauma van het *Verdrag van Trianon* voor Hongarije, dat daardoor belangrijke educatieve instellingen verloren had aan andere landen. Anderzijds had het verdrag tot gevolg dat Hongarije het beleid focuste op internationale samenwerking en dus de internationale studentenmobiliteit stimuleerde.⁵³

De Zuid-Europese nationaliteiten bleven vertegenwoordigd aan de KU Leuven, maar in mindere mate: de Italiaanse studenten kenden een maximum van achttien inschrijvingen en de Spaanse en Portugese populaties kenden beide een maximum van twintig studenten.⁵⁴ Samen hadden ze een aandeel van 6,63%, wat ongeveer evenveel was als het aandeel van de Chinese studenten alleen. De Italiaanse studenten volgden duidelijk de trend van de groei in de jaren twintig en een afname begin jaren 1930. De groei was te danken aan de investeringen in internationale samenwerking tussen de winnaars van de Eerste Wereldoorlog. Door de Europese economische crisis en het fascistisch regime onder Mussolini bleven

⁵² Alan Sked, *The Decline and Fall of the Habsburg Empire 1815-1918* (Londen: Longman, 1989), 269.

⁵³ Ignác Romsics, 'Le traité de Trianon et la pensée politique hongroise', *Guerres mondiales et conflits contemporains* 282, nr. 2 (2021): 36-37.

⁵⁴ Voor de Italiaanse studenten was dat in 1926, voor de Spaanse in 1937 en voor de Portugese in 1932

studenten steeds meer in hun thuisland, om hun eigen levensonderhoud te voorzien door middel van landbouw. Pas aan het einde van de jaren 1930 begon de economie zich te herstellen, wat zich reflecteerde in een toename aan inschrijvingen van Italiaanse studenten aan de KU Leuven.⁵⁵ De Spaanse en Portugese studentengroepen kenden ongeveer een parallelle beweging, met lichte schommelingen tijdens het interbellum. Van 1930 tot 1937 namen de Spaanse inschrijvingen toe van acht tot twintig studenten. De verklaring voor die piek lag mogelijk in de onrust en politieke instabiliteit in Spanje tijdens de jaren 1930. Het land kwam terecht in een conservatieve crisis en de monarchie verdween. De crisis mondde uit in een gefaalde coup in 1936 en een burgeroorlog die duurde tot 1939.⁵⁶ De piek van de Portugese studenten viel samen met de machtsovername en dictatuur van Oliveira Salazar in 1932.⁵⁷ Zijn dictatuur leidde er mogelijks toe dat de internationale studentenmobiliteit sterk ingeperkt werd, omdat de Portugese staat buitenlandse opleidingen ontmoedigde of jonge mensen nodig had als werkracht op het land.

2.3.3 De impact van de Tweede Wereldoorlog (1940 – 1945)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bleef de KU Leuven open, dankzij de toenmalige rector Honoré Van Waeyenbergh.⁵⁸ Het aantal buitenlandse studenten daalde wel drastisch, evenals de verscheidenheid van de nationaliteiten. Van 1940 tot 1945 ontving de Leuvense universiteit slechts 1.224 internationale studenten uit slechts 46 landen tegenover 39.199 Belgische studenten. De woelige periode zorgde voor verschuivingen binnen de samenstelling van de internationale studentenpopulatie. Studenten met een niet-Europese nationaliteit waren tijdens de oorlog amper aanwezig en bedroeg ongeveer 5% van alle studenten. De groep die het duidelijkst minder aanwezig was, waren de studenten uit de Verenigde Staten. Enkel in 1940 en 1941 schreven zich Amerikaanse studenten in, maar dat beperkte zich tot een totaal van vier studenten. Daarna telde Leuven geen enkele Amerikaanse inschrijving meer in het verdere verloop van de oorlog. Daarnaast beperkte het aantal Chinese inschrijvingen zich tot maximaal twee per jaar. Bovendien reduceerde het aantal nationaliteiten vooral wat betreft Zuid-Amerika. Waar er tijdens het interbellum nog studenten afkomstig waren uit 14 verschillende Zuid-Amerikaanse landen, daalde dit

⁵⁵ Richard J. B. Bosworth, *The Oxford Handbook of Fascism*. (Oxford: University Press, 2010), 136-38.

⁵⁶ Bosworth, 373-79.

⁵⁷ Van de Meerse, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 1:207.

⁵⁸ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 218-19.

aantal tot drie landen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Gedurende de oorlog kende de KU Leuven elk jaar één inschrijving uit Belgisch Congo.

Uit de grafiek blijkt dat studenten met de Nederlandse nationaliteit veruit de meerderheid vormden. In het totaal maakten zij 43,95% van de studentenpopulatie uit, wat neerkomt op 538 studenten. In 1943 telde de KU Leuven 54 Nederlandse inschrijvingen, maar dat aantal verdubbelde in 1944, wanneer zich 107 Nederlandse studenten hadden ingeschreven. In 1945 groeide die populatie nog verder tot 162 studenten. Verder kende Luxemburg een gelijkaardige boost. De Luxemburgse groep bleef relatief stabiel tijdens de oorlog, maar aan het einde groeide zij van twaalf studenten naar 55 inschrijvingen in 1945. In tegenstelling tot de Nederlandse en Luxemburgse groepen bleef de instroom van Franse studenten beperkt. Hoewel hun aantal langzaam toenam, beperkte die populatie zich tot maximaal dertien studenten. Mogelijks hadden zij meer nationale prioriteiten of alternatieve instellingen. De Duitse studenten daarentegen verdwenen net uit de studentenstad: in 1940 waren er nog vier Duitse studenten aanwezig, waarna die helemaal afnamen tot er geen studenten meer waren in 1944. Na de bevrijding van België schreven zich toch opnieuw twee Duitse studenten in. Op 17 januari 1945 had het Rode Leger Warschau bevrijd van de Duitse bezetter. Polen had zware verliezen geleden tijdens de oorlog en was dus ook haar onderwijsinstellingen kwijt. Na de bevrijding trokken Poolse studenten in grote mate naar Leuven. Daarnaast vielen onder het indrukwekkende aantal studenten Poolse officieren en soldaten, die in België bleven na de overwinning. Zij werden gesubsidieerd door het *Cercle International des Etudiants Etrangers* en ze kregen bijvoorbeeld gratis maaltijden.⁵⁹ In het totaal schreven zich 209 Poolse studenten in, waarvan 202 studenten zich in het academiejaar 1945 – 1946 hadden ingeschreven. Daardoor waren zij de op een na grootste groep met 17,08%. De Oekraïense studenten bleven na het interbellum naar Leuven komen. Die studenten kenden eveneens een boost in 1945, maar in veel kleinere mate: van drie naar 23 studenten. De inschrijvingen uit Zuid-Europese landen bleven toenemen, met uitzondering van de Portugese studenten, waarvan het aantal inschrijvingen opvallend lager lag dan dat van de Spaanse en Italiaanse studenten.⁶⁰ De studentenbevolking uit Griekenland was vier keer zo groot als de Portugese met 12 studenten. Dit was anders dan tijdens de voorgaande periodes, wanneer Portugese groep duidelijk groter was dan de Griekse.

⁵⁹ Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 1:306-7; Leuven, Universiteitsarchief, *Archief Van Waeyenbergh*, nr. 8001A: brief met betrekking tot uitgaven en inkomsten van studentenrestaurants, 22 december 1948.

⁶⁰ De Portugese studentenpopulatie bestond uit drie inschrijvingen, de Spaanse uit 22 en de Italiaanse uit 39.

2.3.4 Een voorzichtige democratisering (1946 – 1959)

De KU Leuven investeerde na de Tweede Wereldoorlog meer in internationale relaties en de statistieken bevestigden dat. In de periode van 1946 tot 1959 verdubbelde het aantal aanwezige nationaliteiten, ten opzichte van het interbellum, tot 88 verschillende nationaliteiten. De internationale studentenpopulatie had een omvang van 9.845 inschrijvingen, wat tegenover het interbellum, een stijging was van 1.659 inschrijvingen. Philip Altbach verklaarde dat universiteiten tijdens de Koude Oorlog, een sleutelrol speelden om politieke en economische doelen te bereiken⁶¹. Die analyse weerspiegelde zich volledig in de evoluties van de studentenmobiliteit, vooral bij de afkomst van de studenten. Tijdens deze periode kwamen enkele nieuwe nationaliteiten sterk naar voren. De Hongaarse studenten kenden een vrij stabiele evolutie vlak na de oorlog, maar in 1954 nam die populatie sterk toe. De Hongaarse Revolutie tegen het communistische regime van Stalin had tot die boost geleid, waarna de inschrijvingen hoog bleven: van zestien naar 94 studenten, met in 1955 een hoogtepunt van 154 Hongaarse studenten.⁶² Door die opkomst kende de nationaliteit, tussen 1946 en 1959, een totale omvang van 689 studenten, ofwel 7% van de gehele internationale studentenpopulatie. Daarmee vormden de Hongaren de op twee na grootste groep, wat wederom het diverse karakter van de KU Leuven aantoonde. Het aantal Poolse studenten, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog was toegenomen, bleef in de late jaren 1940 een grote groep, maar daarna begonnen die inschrijvingen af te nemen: van 121 studenten in 1946 naar een dieptepunt van zeven studenten in 1955. De Oekraïense studentenbevolking nam in de naoorlogse jaren in grote mate toe: van achttien studenten in 1946 naar 56 studenten in 1948, daardoor was het aandeel toegenomen tot 4,04%. Daarna kromp ook die populatie geleidelijk in tot slechts elf studenten in 1959.

Studenten uit de Verenigde Staten kwamen na de Tweede Wereldoorlog opnieuw meer naar Leuven, mede door de spanningen die de Koude Oorlog met zich meebracht. Tot de jaren 1950 beperkten de Amerikaanse inschrijvingen zich tot achttien studenten per jaar, maar daarna stegen de inschrijvingen enorm tot 246 studenten in 1959. De populatie uit de Verenigde Staten was groter geworden dan de Nederlandse groep. Ze bestond in het totaal uit 1.550 inschrijvingen, dat waren honderd inschrijvingen meer dan de Nederlandse studentenbevolking. Die laatste groep kromp bijna de hele periode in van 157 studenten na de Tweede Wereldoorlog tot 81 studenten in 1953. Daarna volgde een lichte stijging, maar

⁶¹ Philip G. Altbach, 'Globalisation and the University: Myths and Realities in an Unequal World', *Tertiary Education and Management* 10, nr. 1 (2004): 9.

⁶² Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 2:65-66.

niet zo spectaculair als eerdere evoluties. In tegenstelling tot de evolutie tijdens de Tweede Wereldoorlog bleef de Franse populatie toenemen. Ze verdubbelde zelfs haar aantal studenten: van achttien studenten in 1946 tot 40 studenten in 1959. Een derde categorie die sterk opkwam vanaf 1946 waren de studenten die zich inschreven onder de nationaliteit “Vaderlandloos”. Opmerkelijk was dat staatloosheid pas erkend werd in 1954, maar toch konden studenten zonder nationaliteit zich al inschrijven. Steeds meer vaderlandloze studenten schreven zich in vanaf 1946 met als hoogtepunt 1949 met 55 studenten, daarna kromp die groep geleidelijk aan in. De Zuid-Europese populaties – uit Spanje, Portugal, Griekenland en Italië - hadden ongeveer dezelfde verhouding als tijdens de oorlog. De Portugese studentenpopulatie was wel gegroeid, maar ze nog steeds kleiner was dan de Griekse. In het totaal telde de KU Leuven 136 Portugese inschrijvingen en 157 Griekse in de naoorlogse periode.

Na de Tweede Wereldoorlog namen de Duitse inschrijvingen opnieuw licht toe, maar vanaf 1956 schreven studenten uit Duitsland zich niet meer in onder de nationaliteit “Duitsland”, maar ze schreven zich in onder de nationaliteit “Duitsland (DDR)”, wat een verwijzing was naar Oost-Duitsland. De inschrijvingen onder de nationaliteit “Duitsland” verdwenen volledig en er waren ook geen inschrijvingen onder de nationaliteit “Duitsland (BRD) – West-Duitsland. Die aanduiding moet voorzichtig geïnterpreteerd worden, want het is onwaarschijnlijk dat plots enkel studenten uit Oost-Duitsland zich inschreven. Waarschijnlijk vloeide deze benaming voort uit een administratieve procedure of verwarring, waarbij studenten uit heel Duitsland zich onder deze naam registreerden. Een gelijkaardige naamsverandering gebeurde eveneens voor studenten uit Groot-Brittannië. Studenten schreven zich in onder Engelse nationaliteit tot 1956, daarna veranderde de benaming naar Groot-Brittannië. Zowel de inschrijvingen van de Duitse studenten, als die van de studenten uit Groot-Brittannië, stegen na de naamsverandering. De Vietnamese studenten, werden pas ingeschreven onder Vietnamese nationaliteit vanaf 1949. Daarvoor vielen die studenten waarschijnlijk onder “Indochina”, wat een Franse kolonie was, bestaande uit het huidige Vietnam, Laos en Cambodja. Die inschrijvingen beperkten zich tot slechts drie studenten voor 1949. Vanaf 1949 groeide die studentenpopulatie, met een maximum van 26 studenten in 1956. Ho Chi Minh riep de Vietnamese onafhankelijkheid uit in 1945. Frankrijk erkende die onafhankelijkheid echter pas in 1954, nadat het de Eerste Indochinese Oorlog (1946 – 1954) had verloren. De oorlog verklaart waarom de populatie bleef toenemen tot kort na de onafhankelijkheid.⁶³

⁶³ Van de Meerssche, 2:45.

Het meest diverse continent was nog steeds het Europese met studenten uit 35 verschillende landen. De diversiteit nam echter ook toe op andere continenten: het Afrikaanse continent werd vertegenwoordigd door veertien landen, het Aziatische en het Amerikaanse continent hadden beide studenten uit negentien verschillende landen. Die stijgende diversiteit was vooral te danken aan de focus op het zogenaamde “internationaal ontwikkelingsonderwijs.” Volgens Gultekin bracht die evolutie de competitie over internationaal onderwijs naar een hoger niveau. Dat reflecteerde zich in de cijfers: de diversiteit van studenten nam toe, maar de aantallen bleven in zekere mate beperkt. Dat kon erop wijzen dat de inschrijvingen zich verspreidden over een veelheid aan universiteiten in een veelheid aan landen.⁶⁴ In vergelijking met vorige periodes waren de inschrijvingen van het Afrikaanse continent het sterkste gegroeid in diversiteit: van een vijftal landen naar dertien tijdens de jaren 1950. In 1952 kwamen de eerste zwarte studenten uit Belgisch Congo naar de KU Leuven.⁶⁵ De (Belgisch)-Congolesse studentenbevolking bleef toenemen. Bij de start in 1952, waren het slechts twee inschrijvingen, dat aantal groeide tot 19 inschrijvingen in 1959. Het Zuid-Amerikaanse continent telde studenten uit dertien landen. Vooral uit Colombia en Brazilië begonnen de aantallen te stijgen vanaf halverwege de jaren 1950. Bovendien begonnen de inschrijvingen van Canadese studenten toe te nemen vanaf hetzelfde moment. Ten slotte nam de verscheidenheid van de Aziatische landen toe. De grootste studentenpopulaties waren studenten afkomstig uit Vietnam met 211 studenten, uit China met 187 studenten – dit waren voornamelijk katholieke studenten, die hun land ontvlucht waren door de dreiging van het communisme – uit Libanon met 177 studenten en uit Syrië met 140 studenten.

2.3.5 De shock van de dekolonisatie in het hoger onderwijs (1960 – 1968)

In de jaren 1960 kende de KU Leuven een grote toename van internationale studenten. De inschrijvingen namen aan snel tempo toe, daardoor typeerde deze periode als een tweede, intense fase van internationalisering, zowel op vlak van aantallen als op vlak van diversiteit. In het totaal schreven zich, tussen 1960 en 1968, 17.013 internationale studenten in aan de Leuvense universiteit. Dat was een equivalent van 57,37% van alle inschrijvingen van internationale studenten aan de KU Leuven tussen 1900 en 1968. De diversiteit nam al toe tijdens de jaren 1950, maar vanaf 1960 groeide die nog meer tot 109

⁶⁴ Osman Gultekin, ‘The Phases of International Education and Internationalization throughout History’, *World Journal of Education and Humanities* 3, nr. 2 (18 juni 2021): 106-7.

⁶⁵ De Schutter, ‘De eerste Congolesse student in Leuven’.

verschillende nationaliteiten. Het waren vooral studenten uit Afrika die met opvallend meer waren. Het aantal was verdubbeld tot 33 nationaliteiten. Niet enkel het aantal landen, waarvan Afrikaanse studenten afkomstig waren, steeg, maar het aantal inschrijvingen kreeg na de jaren 1960 ook een enorme boost. De grootste toevloed aan studenten was duidelijk afkomstig uit het onafhankelijke Congo. Tot 1962 schreven die zich in onder de nationaliteit “Congo”, daarna vielen zij onder “Congo-Kinshasa”. In 1960 studeerden er 64 Congolese studenten in Leuven, maar in 1968 was dat aantal bijna vervijfvoudigd tot 316 inschrijvingen. Hiermee was de Congolese studentenpopulatie bijna even groot als de groep studenten uit de Verenigde Staten, die op dat moment uit 320 studenten bestond. Daardoor was de Congolese studentenbevolking de op een na grootste studentenpopulatie in Leuven met een totaal van 1.615 inschrijvingen, ofwel een aandeel van 9,49% van alle buitenlandse studenten over de periode 1900 tot 1968. Daarnaast splitsten de inschrijvingen van Ruanda-Urundi zich vanaf 1962 op in studenten onder de nationaliteit Rwanda en studenten onder de nationaliteit Burundi. In het totaal kende de KU Leuven 579 inschrijvingen uit die gebieden. Opvallend was dat de Rwandese groep bijna driemaal zo groot was als de populatie uit Burundi: 383 inschrijvingen tegenover 130 inschrijvingen. De inschrijvingen uit Congo, Rwanda en Burundi samen vormden samen al meer dan de helft van het geheel aan Afrikaanse inschrijvingen.

Het aantal inschrijvingen uit de Verenigde Staten zette haar toename van tijdens de jaren 1950 voort. In 1951 schreven slechts 37 Amerikaanse studenten zich in, dit aantal vertienvoudigde tot een hoogtepunt 382 studenten in 1965. In het totaal telde de KU Leuven tussen 1900 en 1968 5.825 Amerikaanse inschrijvingen, waarvan ongeveer de helft van de inschrijvingen, 2.899, gebeurde vanaf 1960. Daarmee had de Amerikaanse studentenpopulatie een totaal aandeel van 14,60% van alle inschrijvingen. De grootste en op een na grootste groep tijdens de jaren 1960 waren dus beide geen Europese landen. De derde grootste groep waren de Nederlanders met 1.266 inschrijvingen tussen 1960 en 1968. Dit aantal bleef toenemen vanaf de jaren 1960, maar aan een gematigder tempo dan eerder. In het totaal waren er 4.651 Nederlandse inschrijvingen, met andere woorden waren 11,65% van de inschrijvingen over de hele periode Nederlandse studenten. Opvallend, want dat waren meer dan duizend inschrijvingen minder dan de Amerikaanse. Naast het aandeel van Nederland, was het aandeel van de andere buurlanden – Luxemburg, Frankrijk en Duitsland – gedaald. Enkel de Franse en Duitse inschrijvingen waren in absolute waarden toegenomen in vergelijking met de naoorlogse periode en de jaren 1950.⁶⁶ Het aantal

⁶⁶ De Duitse inschrijvingen zijn de inschrijvingen die genoteerd staan onder “Duitsland” en onder “Duitsland DDR”.

inschrijvingen uit die drie landen samen, 1.345, telde er een kleine honderd minder dan het aantal van de Nederlandse groep. De inschrijvingen van alle populaties bleven licht toenemen in de jaren 1960. Opmerkelijk was wel dat de inschrijvingen van de Duitse studenten zich in 1966 opnieuw splitsten in “Duitsland” en “Duitsland DDR”. Ditmaal konden studenten waarschijnlijk wel een keuze maken tussen de West-Duitse en Oost-Duitse nationaliteit.

In tegenstelling tot het aandeel van de Belgische buurlanden, was het aandeel van de Zuid-Europese landen wel toegenomen, behalve de Griekse. In absolute cijfers waren de inschrijvingen van de Spaanse, Portugese en Italiaanse studenten verdubbeld, over een veel kortere periode. In de laatste periode kenden de Zuid-Europese nationaliteiten een totaal van 1.345 inschrijvingen, in de periode na de Tweede Wereldoorlog lag dat aantal op slechts 694 inschrijvingen. Daarnaast namen de inschrijvingen uit Zuid-Amerikaanse landen stevig toe. In 1960 bijvoorbeeld studeerden slechts elf Braziliaanse studenten aan de KU Leuven, dat aantal was vertienvoudigd in 1968 naar 129 inschrijvingen. De Colombiaanse populatie kende een gelijkaardige groei: van 7 studenten naar 83 studenten. Daarnaast waren de populaties van Argentinië, Bolivia, Chili, Cuba, Mexico en Peru ook in grote mate toegenomen. Verder kende de Aziatische populatie enkele nationaliteiten die sterk naar voren kwamen, in lijn met de voorgaande trends. Opvallend was wel dat de Libanese populatie groter was geworden dan de Chinese. De Libanese had een omvang van 333 inschrijvingen terwijl de Chinese een omvang had van 258 inschrijvingen. De groei van de Libanese inschrijvingen kwam in 1958 in een versnelling terecht door de Libanese crisis en de interventie van de Amerikaanse troepen. De politieke instabiliteit leidde ertoe dat veel gezinnen naar het buitenland vluchtten. China's studentenpopulatie was in 1968 wel groter dan die van Libanon met een piek van 46 studenten. De Libanese populatie bestond uit slechts twee studenten minder. Het aandeel Hongaarse studenten, dat in de tweede helft van de jaren 1950 een sterke stijging kende, was opnieuw ingekrompen. In 1960 studeerden nog 83 Hongaren aan de KU Leuven, terwijl dat aantal in 1968 gedaald was tot slechts 21 studenten. De Vaderlandloze studenten verdubbelden aan het begin van de jaren zestig. Waarschijnlijk volgde deze trend op de dekolonisatiegolf en de instabiliteit van nieuwe onafhankelijke landen. Midden jaren 1960 halveerde die populatie opnieuw tot 18 inschrijvingen. Staatlozen kregen in die periode hoogstwaarschijnlijk een nieuwe nationaliteit, maar in 1968 groeide die populatie echter tot 44 studenten. Wat het gevolg kon zijn van toenemende politieke crisissen en invallen,

zoals de inval van communisten in Tsjechoslowakije en de Praagse Lente in 1968 en de vluchtelingenproblematiek vanuit het Midden-Oosten.⁶⁷

2.4 Een late vervrouwelijking

De *Jaarboeken* bevatten bovenop gegevens over de internationale studenten aan de KU Leuven gegevens over de samenstelling van de populatie op basis van gender. In de eerste helft van de twintigste eeuw beperkte het aantal vrouwen aan de KU Leuven zich, maar die beginnende evolutie was wel een interessant gegeven. De KU Leuven liet vrouwen toe vanaf het academiejaar 1920 – 1921. Naar aanleiding van de honderdste verjaardag van de toelating van vrouwelijke studenten aan de KU Leuven publiceerde de universiteit een blogtekst. De blog bespreekt hoe vrouwen de eerste decennia aan de KU Leuven leefden, hoe ze studeerden en in welke mate ze aanwezig waren. Daarnaast kreeg gender aan de Leuvense universiteit aandacht in literatuur over de universitaire geschiedenis, zoals in het werk van Jan Roegiers en Emiel Lamberts en in *De Stad op de berg* van Jo Tollebeek en Liesbet Nys.⁶⁸ Dit onderdeel zal dieper ingaan op de invloed van vrouwen op de samenstelling van de studentenpopulatie en de vergelijking tussen mannelijke en vrouwelijke studenten. Daarna zal ik dieper inzoomen op de samenstelling en evolutie van de internationale groep op basis van gender.⁶⁹ De KU Leuven was opvallend later dan andere Belgische universiteiten met de toelating van vrouwen. De Université Libre Bruxelles was de allereerste universiteit in België, waar vrouwen de kans kregen om te studeren. In 1880 al schreef de eerste vrouwelijke studente zich in, Leuven volgde pas veertig jaar later. Andere Belgische Rijksuniversiteiten, zoals die van Gent en Luik, lieten net zoals de ULB vrouwen toe sinds de jaren 1880.⁷⁰

In 1920, wanneer de KU Leuven voor het eerst vrouwelijke studentes toeliet, schreven 39 vrouwen zich in, waarvan zes vrouwen met een niet-Belgische nationaliteit. Van de 3.248 ingeschreven studenten waren er 39 vrouwen, goed voor slechts 1,20% van de totale populatie. Het aandeel Belgische vrouwelijke studenten lag nog lager, op 1,06%. Bij de internationale groep was het percentage van de vrouwen echter groter: 4,20% van de internationale populatie, die op dat moment bestond uit 143 studenten, was een

⁶⁷ Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 2:142-43.

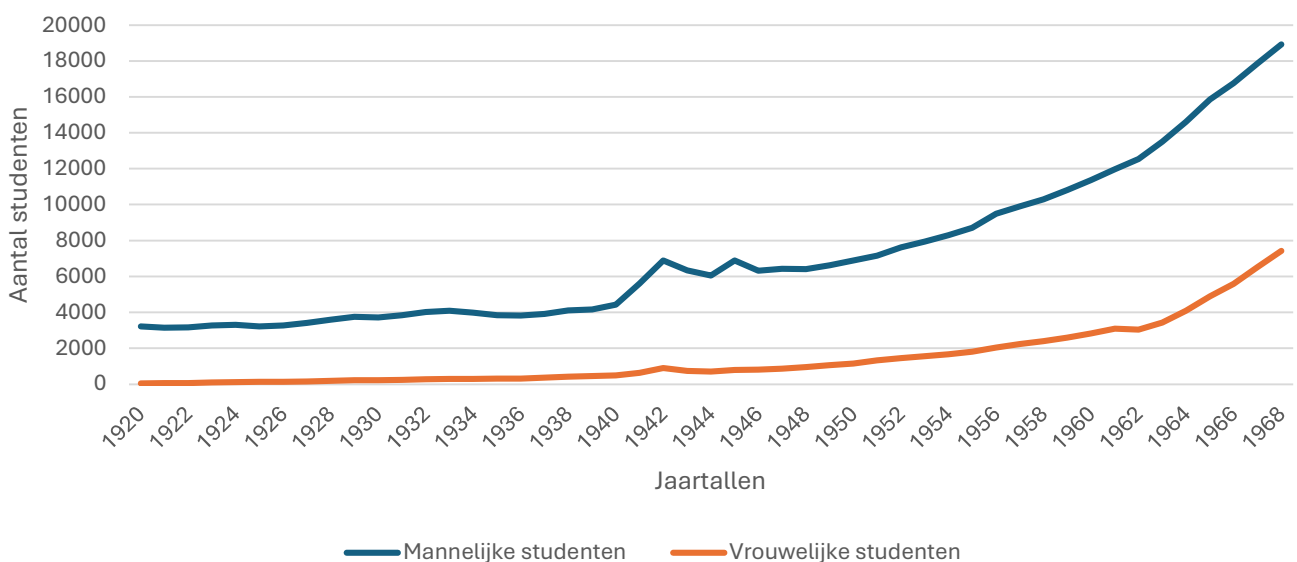
⁶⁸ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*; Tollebeek en Nys, *De stad op de berg*.

⁶⁹ KU Leuven, 'Bluestockings and crammers: one hundred years of female students In 1920 the first female students arrived in Leuven.', *KU Leuven Stories The Power of wonders* (blog), 16 februari 2021.

⁷⁰ Clara Gevaert, 'De toelating van vrouwen tot de Belgische rijksuniversiteiten: een analyse van de argumenten in het politieke debat in de tweede helft van de negentiende eeuw' (Gent, Universiteit Gent. Faculteit Letteren en Wijsbegeerte., 2017), 60.

vrouw. Deze verhoudingen wijzigden in de daaropvolgende jaren. Tussen 1920 tot 1968 telde de KU Leuven 71.290 inschrijvingen van vrouwelijke studenten, wat overeen kwam met 16,72% van alle inschrijvingen in die periode.⁷¹ Wanneer de volledige periode in rekening werd gebracht, lag het percentage vrouwelijke Belgische studenten iets hoger dan dat van buitenlandse studentes. 17,01% van de Belgische studenten waren vrouwen, terwijl bij internationale populatie 13,60% van alle inschrijvingen van vrouwen waren.⁷² Het aantal vrouwelijke studenten bleef dus beperkt, maar het nam wel toe. Figuur 6 geeft de evolutie weer van de Leuvense studentenpopulatie op basis van gender. Figuur 7 visualiseert de evolutie van de buitenlandse studenten op basis van gender. De evolutie van het aantal inschrijvingen van de mannelijke en vrouwelijke studenten liepen ongeveer parallel, maar de buitenlandse populatie kende meer verschillen. Figuur 6 visualiseert duidelijk dat de mannelijke inschrijvingen grotere fluctuaties kenden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Terwijl figuur 7 aantoont dat de inschrijvingen binnen de buitenlandse populatie grote verschillen kenden tijdens het interbellum.

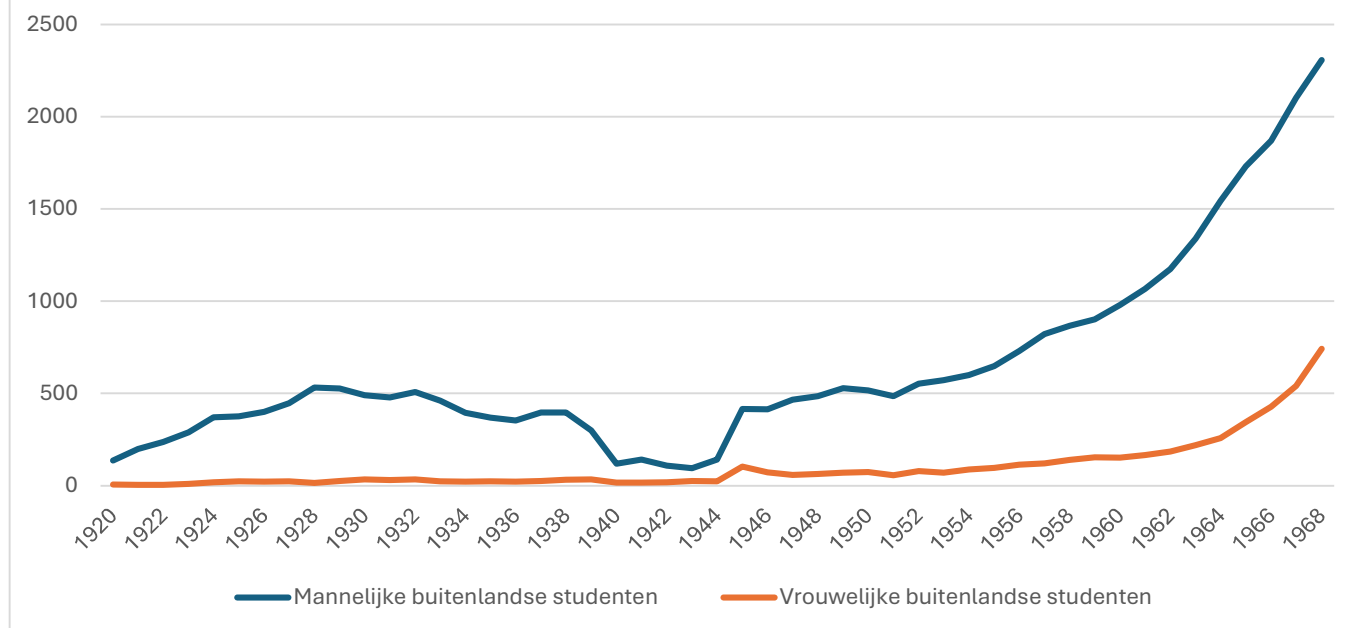
Figuur 6. Evolutie van studenten aan de Katholieke Universiteit Leuven op basis van gender tussen 1920 en 1968

⁷¹ Aangezien vrouwelijke studenten pas vanaf 1920 werden toegelaten aan de KU Leuven, dekt dit hoofdstuk de periode 1920 – 1968, in plaats van 1900 – 1968.

⁷² Bij de Belgische inschrijvingen was het aantal vrouwelijke studenten gelijk aan 66.369 inschrijvingen tegenover 323.814 mannelijke inschrijvingen. Bij de internationale populatie waren dat 4.921 vrouwelijke studenten tegenover 31.376 mannelijke inschrijvingen.

Figuur 7. Evolutie van buitenlandse studenten aan de Katholieke Universiteit Leuven op basis van gender tussen 1920 en 1968

Ondanks dat het aantal inschrijvingen van vrouwelijke studenten beperkt was in vergelijking met de mannelijke inschrijvingen, kende de vrouwelijke populatie wel een enorme groei. Tussen 1920 en 1968 bedroeg de gemiddelde groeivoet van het aantal vrouwelijke inschrijvingen 11,56%, terwijl die van de mannelijke studenten slechts 3,77% bedroeg.⁷³ Het aantal vrouwelijke inschrijvingen nam tijdens het interbellum aan een veel sneller tempo toe dan de mannelijke inschrijvingen aan de KU Leuven. Dit weerspiegelde zich meteen in de groeivoet voor de periode 1920 tot en met 1939: 13,79% voor vrouwelijke studenten versus 1,37% voor de mannelijke studenten. In 1939 studeerden er 454 vrouwen aan de KU Leuven, wat meer dan elf keer zoveel was sinds 1920. Het aantal mannelijke studenten nam toe met ongeveer net geen duizend inschrijvingen, wat nog geen verdubbeling was.⁷⁴ Deze cijfers tonen aan dat het interbellum een keerpunt vormde in de toegang van vrouwen aan de Leuvense universiteit. Hoewel de vrouwelijke studentes in absolute cijfers in de minderheid bleven, toont de procentuele toename dat het interbellum een belangrijke overgangsfase was naar een vervrouwelijking aan de universiteit.

⁷³ Wanneer de gemiddelde groeivoet voor mannelijke studenten wordt berekend over de periode 1900 – 1968 ligt deze nog lager op slechts 3,39%.

⁷⁴ In 1920 schreven 3.209 mannen zich in, terwijl in er 1939 4.156 mannelijke studenten aanwezig waren.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verdubbelden de vrouwelijke inschrijvingen bijna tot 889 in 1942, waarna ze opnieuw afnamen. De oorlogssituatie zorgde dat de genderrollen anders ingevuld werden: terwijl de mannen streden aan het front, kregen meer vrouwen de kans om een universitaire opleiding aan te vangen aan het begin van de oorlog. De mannelijke inschrijvingen stegen ook tijdens de oorlog tot 6.880. Na de oorlog nam het aantal mannelijke studenten licht af tot 6.407 inschrijvingen in 1948, maar daarna namen die inschrijvingen enkel toe – aan een redelijk constant tempo – tot een nieuw hoogtepunt in 1968 met 18.926 mannelijke studenten. Vrouwelijke studenten bleven na de oorlog meer en meer naar Leuven trekken, maar ze kenden pas echt een boost vanaf 1964. In het decennium na de oorlog bleef het aantal vrouwelijke inschrijvingen geleidelijk aan stijgen tot 2.597 in 1959, maar in 1965 was dat aantal bijna verdubbeld tot 4.893 studenten. De inschrijvingen bleven in grote mate toenemen en drie jaar later, in 1968 kenden ook die een hoogtepunt van 7.436 studentes.

De evolutie binnen de internationale populatie verschilde van de gehele populatie. De gemiddelde groeivoet – over de hele periode – toont echter wel dat de vrouwelijke inschrijvingen, net zoals bij de gehele populatie, meer groeiden dan de mannelijke inschrijvingen. Voor de vrouwelijke studenten bedroeg die 10,56%, terwijl die voor de mannelijke inschrijvingen slechts 6,06% bedroeg.⁷⁵ Tijdens de jaren 1920 nam de mannelijke populatie stevig toe van 137 inschrijvingen in 1920 tot een voorlopig hoogtepunt van 527 inschrijvingen in 1929, maar daarna nam het aantal inschrijvingen opnieuw af. Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog schreven zich nog 300 mannelijke studenten in, maar tijdens de oorlog daalde dat aantal tot een absoluut dieptepunt van 95 mannen in 1943. De inschrijvingen van de vrouwelijke studenten fluctueerden meer tijdens het interbellum, maar ze bleven schommelen tussen de 15 en de 34 inschrijvingen. Opvallend was dat zij, in tegenstelling tot de mannelijke studenten, in 1939 meer inschrijvingen kenden dan in 1929: 33 inschrijvingen tegenover 26. Tijdens de oorlog kenden ook zij een daling, maar niet zo hard als bij de mannelijke inschrijvingen. Beide populaties kenden een enorme, plotse stijging in 1945.

Meteen na de Tweede Wereldoorlog halveerde de vrouwelijke populatie van 103 naar 58 studenten, terwijl de mannelijke populatie bleef stijgen. Die halvering was het was het logische gevolg van het einde van de oorlog, waarbij de opleiding van vrouwen niet meer als een essentieel element werd

⁷⁵ Wanneer de gemiddelde groeivoet voor mannelijke, buitenlandse studenten wordt berekend over de periode 1900 – 1968 ligt deze nog lager op slechts 3,83%.

gezien, zowel binnen België als in het buitenland. Daarnaast bestond de mogelijkheid dat vrouwen minder toegang hadden tot financiële steun vlak na de Tweede Wereldoorlog. Het aantal mannelijke, buitenlandse inschrijvingen vermeerderde bijna elk jaar vanaf 1950 – opnieuw aan een redelijk constant tempo. Daarnaast namen de vrouwelijke internationale studenten toe, maar opnieuw kenden zij een echte boost halverwege de jaren 1960. In 1960 schreven zich 152 vrouwelijke studenten en 979 mannelijke in en in 1968 waren dat 743 vrouwen en 2.308 mannen. Respectievelijk hadden zij een groeivoet van 21,94% en 11,32% in die laatste acht jaar. Dit was het gevolg van de wereldwijde geopolitieke toestand: de dekolonisatiegolf, maar ook de democratisering van het onderwijs.

2.5 *Evolutie in stijgende lijn?*

De kwantitatieve analyse van de buitenlandse inschrijvingen aan de KU Leuven tussen 1900 en 1968 toont een evolutie aan van een kleine populatie, gedomineerd door Europeanen, naar een mondiale en diverse studentengroep. Het aantal studenten groeide aanzienlijk, waarbij de universiteit vanaf de jaren 1950 een versnelling van het aantal studenten kende. De groei was nauw verbonden aan de expansie van de universiteit, maar eveneens aan geopolitieke en maatschappelijke factoren, zoals dekolonisatie, oorlog, democratisering en veranderende genderverhoudingen. In de eerste helft van de twintigste eeuw was het grootste aandeel afkomstig uit de buurlanden van België en uit de Verenigde Staten van Amerika. Een uitzondering daarop was de Russische populatie die tijdens het interbellum een enorm sterke toename kende. In de nasleep van de Tweede Wereldoorlog en zeker vanaf de jaren 1960 wijzigde de samenstelling. De KU Leuven werd een toevluchtsoord voor studenten uit (voormalige) kolonies en conflictgebieden. Belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van de internationale politiek – waaronder de dekolonisatie van Congo, de Hongaarse Revolutie, de Libanese crisis en het verlies van Franse kolonies in Azië – hadden een directe impact op de studentenmobiliteit. Op die manier groeide de universiteit tot een intellectueel centrum, waarbij onderwijs en diplomatie hand in hand gingen. Tot slot analyseerde dit hoofdstuk de evolutie van vrouwelijke studentes. De cijfers toonden aan dat vrouwen geleidelijk hun weg vonden naar de KU Leuven, al was het een moeizaam proces. Toch viel op dat de gemiddelde jaarlijkse groeivoet hoger lag dan bij de mannelijke studenten. Daarnaast was het opvallend dat vrouwen tijdens de oorlog meer academische kansen kregen of grepen dan mannen. Dit hoofdstuk biedt niet enkel een overzicht van de evolutie van de buitenlandse studenten, maar fungeert ook als analytisch kader voor het vervolg van deze thesis. Enerzijds helpt het verklaren hoe de universiteit zich internationaal positioneerde, anderzijds

vormt het een vertrekpunt om in de volgende hoofdstukken de motieven, netwerken en obstakels van individuele studenten verder te onderzoeken.

3. De Katholieke Universiteit Leuven als kruispunt van culturen

De groei van het aantal inschrijvingen van buitenlandse studenten aan de Katholieke Universiteit tussen 1900 en 1968 was enorm: van 179 internationale studenten in 1900 naar 2.951 buitenlandse inschrijvingen in 1968. De Leuvense universiteit hechtte doorheen de tijd steeds meer belang aan die studenten en ze paste haar imago en beleid aan hun noden aan. Waar het vorige hoofdstuk de evolutie van de internationale studentenmobiliteit in kaart bracht, gaan dit en het volgende hoofdstuk dieper in op de factoren die deze evolutie beïnvloedden. In vijf chronologische fasen – de vooroorlogse periode, het interbellum, de Tweede Wereldoorlog, de jaren 1950 en de jaren 1960 – worden de initiatieven van de universiteit, de autoriteiten en de studenten zelf geanalyseerd. Enerzijds analyseer ik de algemene tendensen. Anderzijds hecht ik aandacht aan uitschieters, zoals de Chinese en Russische studenten tijdens het interbellum. Aan het begin van de twintigste eeuw kwam internationalisering amper aan bod in de agenda van de rector. Na de Eerste Wereldoorlog had de KU Leuven wereldwijde hulp nodig om zich te kunnen herstellen van de schade en verliezen die ze geleden had. Rector Paulin Ladeuze wilde de KU Leuven dus internationaal aantrekkelijker maken en begon aan de uitbouw van een globaal netwerk.⁷⁶ Pas na de Tweede Wereldoorlog stegen de inschrijvingen van buitenlandse studenten in grote mate. De KU Leuven en de opvolger van rector Ladeuze, rector Honoré Van Waeyenbergh, ondersteunden de buitenlandse studenten door subsidies aan te bieden en mee te werken aan culturele activiteiten. Het aantal internationale organisaties en initiatieven groeide samen met de internationale studentenpopulatie. Dankzij de nauwe samenwerking tussen de rector – en de KU Leuven – en de internationale organisaties konden die laatste zich verder uitbouwen en de integratie van buitenlandse studenten bevorderen. De archieven van de rectoren Paulin Ladeuze (1909 – 1940) en Honoré Van Waeyenbergh (1940 – 1962) bevatten archiefstukken met betrekking tot verenigingen en hun visie tegenover de buitenlandse studenten. Grotendeels waren die archiefstukken correspondenties van of naar de rector van de KU Leuven en een internationale vereniging. Daarnaast bestond het archiefmateriaal uit studententijdschriften, een studentengids (voor buitenlandse studenten) en oproepen vanuit de KU Leuven. Dit hoofdstuk onderzoekt, aan de hand van dit bronnenmateriaal, hoe het imago van de KU Leuven veranderde naar internationale studenten toe en hoe zij zichzelf wilde presenteren aan de wereld.

⁷⁶ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 211.

3.1 *De uitbouw van een internationaal netwerk*

3.1.1 *De verrijzenis van de universiteit (1900 – 1919)*

Voor de Eerste Wereldoorlog was internationalisering nog geen belangrijk thema bij de universiteit, maar het begon wel stilaan op te komen. Internationale organisaties waren slechts in geringe mate aanwezig, maar toch telde de KU Leuven inschrijvingen van internationale studenten tijdens die periode. Die studenten waren voornamelijk afkomstig uit de buurlanden van België. De rector, Paulin Ladeuze, had een samenwerking met Keulen, om een “Duitse kolonie” – met andere woorden een Duitse vereniging – op te richten in Leuven. De vestiging van die Duitse vereniging wierp haar vruchten af, aangezien de Duitse studentenpopulatie in de vooroorlogse periode een aanzienlijk deel van de buitenlandse studentenpopulatie vormde. Belangrijk was dat de vereniging een uitgesproken katholiek karakter had, met de ambitie om dat uit te dragen naar andere katholieke studentenverenigingen. Als reactie op het beperkte internationale karakter kreeg de Leuvense universiteit het advies, uit Duitsland, om een diepgaander studieaanbod van het Frans aan te bieden. Op die manier zou ze een grotere aantrekkingskracht creëren voor buitenlandse studenten. Duitse studenten trokken vaak naar Frankrijk en Engeland om hun talenkennis te verbeteren. Belgische universiteiten werden minder gekozen, omdat het accent zogezegd te Vlaams was. In de Duitse brief stond het advies om uitwisselingen van docenten te stimuleren, zodat die de Franse taal beter beheersten zodat de universiteit op haar beurt een hogere status kreeg. Daardoor zou de universiteit verder kunnen groeien en internationaliseren.⁷⁷

Tijdens de Eerste Wereldoorlog hadden de Duitse troepen de universiteit, meer bepaald de Universiteitshallen met de Universiteitsbibliotheek, platgebrand en vernietigd. Daardoor leed de universiteit grote verliezen van honderdduizenden boeken, manuscripten en portretten.⁷⁸ Na de Eerste Wereldoorlog deed de toenmalige rector Paulin Ladeuze een oproep voor de oprichting van een Internationaal Comité, waarbij hij hulp vroeg voor de wederopbouw van de stad Leuven en haar universiteit. Deze oproep was het begin van een internationaliseringsbeweging aan de KU Leuven. Dit bleek meteen uit het feit dat de oproep vanuit het Frans naar het Engels werd vertaald om een breder publiek te bereiken. Rector Ladeuze sprak de hele intellectuele wereld aan en beschreef het verlies als

⁷⁷ Leuven, Universiteitsarchief, *Archief Ladeuze/Courtois*, doos 116, map 4: Jules Bachern, brief over Duitse kolonie in Leuven, 31 januari 1904; J. Feltern, Brief met advies voor internationalisering, 10 juli 1910.

⁷⁸ UAL, *LAD/COUR*, doos 162: Paulin Ladeuze, *For the Restoration of the University of Louvain. An Appeal*, juni 1919, 1.

een gemeenschappelijk verlies van erfgoed van de mensheid. Daarmee verbreedde hij de schade en het leed van Leuven naar de hele wereld.⁷⁹ Met zijn beschrijving van de KU Leuven, toonde hij aan dat die instelling al eeuwen bestond en dat het een mondiaal centrum was, waar culturen samenkwamen:

But Louvain in itself presents claims upon the gratitude of civilization which are quite its: claims due to the part it has played, the services it has rendered in the preservation and advance of knowledge. It was among the earliest to flower at the breath of the Renaissance; it was in its turn one of the most ardent in fanning the new spirit. It was the University of Erasmus and of Vivès. The first college destined to spread the new culture was founded within its walls. It was here that Vesale discovered anatomy, and Lipsius taught philology. And in the great ferment of doctrinal discussion roused by the newly propounded problems of nature and destiny, it was Louvain the University of Adrian VI, of Baiuns and of Jansensus which served as one of the most active centers. Its long career represents a continuous and consistent devotion to scholarship, to research and to the enrichment of learning.⁸⁰

Dankzij die uitgebreide omschrijving van de lange traditie van de KU Leuven en het benadrukken van haar hoogtepunten, creëerde rector Ladeuze een beeld van een werelduniversiteit, die zich wilde uitbreiden. Deze oproep vormde dus een startpunt van de inzet naar een breder, internationaal netwerk van kennis en uitwisselingen.

3.1.2 De opkomst van hulporganisaties tijdens het interbellum (1919 – 1939)

De oproep van rector Ladeuze had duidelijk effect: tijdens de jaren 1920 begon het aantal buitenlandse inschrijvingen sterk toe te nemen. Dit vertaalde zich in een groeiend aantal (studenten)verenigingen en hulporganisaties, die tijdens het interbellum ontstonden. Voor de wederopbouw van Leuven hielp het Amerikaanse programma: *Commission for Relief in Belgium*. De organisaties voor studenten ontvingen financiële hulp van die commissie voor de wederopbouw. Zij hadden als doel de internationale studenten te ondersteunen in hun leven in Leuven.⁸¹ Zo ontstond in 1921 *l'Aide Belge aux Russes* onder leiding van

⁷⁹ "Entitled to the sympathy and the aid of the intellectual world [...] which are the common heritage of mankind."

⁸⁰ Ladeuze, *For the Restoration of the University of Louvain. An Appeal*.

⁸¹ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 7: *Secours du fond Hoover*, 1 juni 1922.

Kardinaal Désiré-Joseph Mercier.⁸² Kardinaal Mercier richtte de organisatie op, op vraag van Russische immigranten die hulp wilden bieden aan landgenoten. Het doel van de organisatie was om Russische, gevluchte studenten te helpen met het voortzetten van hun studies na de Russische Revolutie.⁸³ Dit deed ze door bijvoorbeeld onderdak te bieden, maar ook door middel van de inrichting van culturele activiteiten. Het voornaamste bleef om de nationale, Russische geest te laten leven. Daarnaast hield ze statistieken bij over het aantal studenten en waar studenten terecht kwamen na het afronden van hun studies in Leuven. De organisatie kon ontstaan dankzij financiering en schenkingen van Belgische bisschoppen. Daarnaast stelden de jezuïeten paters een gebouw ter beschikking als onderdak. Naast de steun van de kerk financierde de Belgische regering, maar dit stopte tijdens de jaren 1930. De opkomst van deze organisatie ging gepaard met de snelle stijging van Russische inschrijvingen aan de KU Leuven tijdens de jaren 1920, zoals het eerste hoofdstuk weergeeft.

In 1932 – het jaar van de Holodomor in Oekraïne – breidde Josyf Korba, een Oekraïense missionaris die de opleiding theologie volgde aan de KU Leuven, de organisatie uit tot *Foyer Universitaire Slave*: een organisatie die nu instond voor alle Slavische studenten. Hoewel Korba de organisatie waarschijnlijk had opgericht om Oekraïense vluchtelingen op te vangen, speelde zij ook een actieve rol in het aantrekken van deze studenten naar Leuven. Dit helpt de plotse toename van het aantal Oekraïense inschrijvingen in 1932 te verklaren. De *Foyer Universitaire Slave* had een uitgesproken religieus karakter. Enkel studenten met een christelijke achtergrond werden toegelaten, al maakte het daarbij niet uit of zij katholiek, protestants of orthodox waren.⁸⁴ In eerste instantie probeerden Oekraïense studenten bijna zonder eigen kosten naar Leuven te komen, maar de organisatie was niet in staat om al die kosten te dekken. Daarom deed die beroep op het *Belgisch-Oekraïens Katholiek vriendschapsverdrag*, waaruit studiebeurzen volgden. Een van de voorwaarden van die studiebeurzen was dat studenten na hun studies verplicht terugkeerden naar hun thuisland.⁸⁵ Op die manier kon de KU Leuven haar internationale reputatie versterken: afgestudeerde studenten konden hun kennis in hun eigen land gebruiken en anderen aanzetten om een opleiding aan de Leuvense universiteit te volgen.

⁸² UAL, VWB, nr. 7487: *Projet pour la création d'un comite international d'aide aux étudiants Ukrainiens réfugiés*, 22/02/1949, 7.

⁸³ Fierens, 'Oekraïense studenten aan de Katholieke universiteit Leuven (1931-1951).', 26.

⁸⁴ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 7: *Foyer Universitaire Slave* 161, Rue de Malines, Louvain ; UAL, LAD/COUR, doos 93, map 1 : *Foyer Universitaire Slave*, 1934.

⁸⁵ Fierens, 'Oekraïense studenten aan de Katholieke universiteit Leuven (1931-1951).', 45.

Naast de oprichting van Russische en Slavische verenigingen, begon tijdens het interbellum de uitbouw van een sterk Chinees-Belgisch netwerk. De Chinese studenten waren al sinds 1904 aanwezig in België en hun aandeel nam toe tijdens het interbellum. De houding van de rector was aan het begin van de jaren 1920 zeer open naar de Chinese studenten in België. Die studenten verzamelden zich binnen de *Association générale des Étudiants Chinois en Belgique* – een verbond die ontstond in overeenkomst tussen de Belgische staat en China – en de *Amité Belgo-Chinoises* – een vereniging opgericht in 1923 onder leiding van jezuïet Vincent Lebbe in samenwerking met Belgische industriëlen. De organisaties probeerden wederom Chinese studenten te financieren en onderdak aan te bieden, zodat ze zich volledig op hun studies konden focussen. Vincent Lebbe bood naast materiële hulp, ook spirituele hulp aan en bekeerde studenten tot het christendom.⁸⁶ China steunde de samenwerking, omdat ze via het katholieke karakter van de organisatie meer grip kon krijgen op haar studenten, die na terugkeer als voorbeeldfiguren konden dienen.⁸⁷ De Chinese studentenmobiliteit was nauw verbonden met de diplomatieke relaties tussen België en China. China moest een schadevergoeding betalen aan België, door hun aanvallen op de Belgische delegatie tijdens de Boxeropstanden. In 1922 gold die schadevergoeding nog steeds en China vroeg om die kwijt te schelden en om te zetten naar beurzen en subsidies. Dankzij het stopzetten van de schadevergoedingen, zou de Chinese overheid meer kunnen investeren in onderwijs en dat zou ook Belgische universiteiten ten goede komen, aangezien meer Chinese studenten de mogelijkheid zouden krijgen om in België te studeren.⁸⁸

In 1927 institutionaliseerde abt André Boland de organisatie van Lebbe tot het *Chinees-Belgisch Interuniversitair Comité*. Deze had als doel om de gegevens over de Chinese studenten te verzamelen, maar ook Chinese studenten naar België te lokken en de studenten in te lichten over hun mogelijkheden.⁸⁹ De belangrijkste taak van het *Chinees-Belgisch Interuniversitair Comité* was de verdeling van beurzen voor Chinese studenten in België, dit was zonder oogmerk op winst. De KU Leuven kreeg 16 beurzen

⁸⁶ Stephan Grauwels, 'Chinese studenten in België 1902-193' (Gent, UGent, 1985), 23-26; Noël Golvers en Willy Vande Walle, *The History of the Relations between the Low Countries and China in the Qing Era (1644-1911)*, Leuven Chinese Studies 14 (Leuven: Ferdinand Verbiest Foundation, 2003), 495-501; Fa-Dien Huang, 'Le père Lebbe et les étudiants chinois en Europe (1920-1927)' (Leuven, Ku Leuven, 1972), 42-43; Nora Van den Bosch, 'Chinese Students in Belgium (1919 – 1939): An Exploratory Analysis with the Liubi Xuensheng-Dataset', in *Modern China in Flux: Networks, Mobility, and Transformation* (De Gruyter Oldenbourg, 2025), 248-50.

⁸⁷ Dhondt, 'Foreign students at Belgian universities. A statistical and bibliographical approach.', 12.

⁸⁸ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 3: *Mémoire En vue d'une Demande au Gouvernement Royal de Belgique pour la remise de l'Indemnité des Boxers à la Chine, pour être affectée à des œuvres d'éducation Sino-belge*.

⁸⁹ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 5 : Comité Interuniversitaire Sino-Belge, *Première séance le 3 juin 1927, à la Fondation Universitaire*, 3 juni 1927.

toegewezen, terwijl Brussel, Gent en Luik in 1929 elk slechts vijf beurzen ontvingen.⁹⁰ De instellingen voor Chinese studenten waren op nationaal – of op z'n minst Vlaams – niveau, daardoor had de rector mogelijks minder inspraak in de verdeling van de beurzen. Zeker vanaf 1929, toen de verantwoordelijkheid voor de verdeling van de beurzen werd overgedragen aan de *Chinese Commissie voor Onderwijs en Filantropie*. Het Comité deelde haar beurzen uit aan studenten die een meer technische richting – chemie, agronomie en polytechnieken – volgden en die hun kennis konden omzetten in praktijk in de Chinese industrie. De Chinese overheid stimuleerde de groeiende studentenmobiliteit tussen België en China, dankzij de kritische inzichten die de KU Leuven haar studenten aanleerde.⁹¹

De Chinese studenten hadden een vergelijkbaar huis met de Russen: het was eveneens een katholiek huis, maar was in beperkte mate tolerant voor niet-katholieke Chinese studenten. Het omslagpunt in het aantal inschrijvingen van buitenlandse studenten van de jaren 1930, was ook te merken bij de organisaties voor de Chinese studenten. Het *Chinees huis* en de organisatie verloren hun subsidies en financiële steun van Belgische bedrijven, grotendeels door de economische crisis van de jaren 1930 en de Japanse inval in Mantsjoerije – wat uiteindelijk tot de Japans-Chinese Oorlog (1937 – 1945) leidde.⁹² Daarenboven waren veel studenten niet in staat om hun leningen terug te betalen en keerden studenten terug naar het vaderland om hun verworven kennis om te zetten in praktijk. Door de financiële verliezen en de dalende inschrijvingsaantallen verminderden het aantal beurzen in Leuven naar slechts zes beurzen in 1933. Het dalen van de studentenaantallen en de vermindering van het budget liepen dus hand in hand.⁹³

3.1.3 De helpende hand van de rector tijdens de oorlog (1940 – 1945)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog daalde het aantal inschrijvingen van buitenlandse studenten. Tegelijk namen de initiatieven en activiteiten van studentenorganisaties af. Aan het einde van de oorlog, wanneer de internationale populatie opnieuw groeide, namen de aanvragen voor de rector toe. Een opmerkelijke aanvraag was afkomstig uit Zwitserland: de voorzitter van de *Association des Anciens Etudiants Suisses de*

⁹⁰ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 5: *Russes en Belgique*, 15 augustus 1929 ; Grauwels, 'Chinese studenten in België 1902-1939', 40-45.

⁹¹ Golvers en Vande Walle, *The History of the Relations between the Low Countries and China in the Qing Era (1644-1911)*, 501-5.

⁹² Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 1:229, 244.

⁹³ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 3: Jean Ho Fang Ly, tijdelijke sluiting Chinees Huis, 22 augustus 1932; UAL, LAD/COUR, doos 129, map 5: brief over afname van Chinese studenten, 23 november 1932; Rapport over nieuwe verdeling van beurzen, 28 juli 1933.

Louvain wilde één van zijn studenten, die hij vertegenwoordigde, verdedigen. De student had toegezegd een doctoraat in de wijsbegeerte in Leuven behaald, maar werd daarom het mikpunt van communistische aanvallen. Opmerkelijk was dat de student ontkende het diploma behaald te hebben. Mogelijks had hij geen toestemming van het Sovjetregime om in Leuven te studeren, omdat hij daar beïnvloed kon worden door Westerse denkpatronen. De voorzitter van de vereniging vroeg in zijn brief aan de rector om zich buiten de kwestie te houden. Een tiental dagen later volgde een brief over een gelijkaardig onderwerp, waarop de rector een antwoord had gestuurd, waarin hij verklaarde dat hij zijn oordeel niet wilde vellen in die situatie.⁹⁴ Van Waeyenbergh hield zich dus op de achtergrond in politieke kwesties binnen Zwitserland. Desondanks had rector een goede verstandhouding met Zwitserland: hij stelde voor om de banden tussen de KU Leuven en de *Association des Anciens Etudiants Suisses* te hernieuwen. Daarenboven probeerde hij studenten te helpen met administratieve moeilijkheden – zoals het proces van het verkrijgen van verblijfsvisa te versnellen. Op die manier probeerde hij te zorgen dat studenten tijdig konden starten aan hun opleiding in Leuven. Tegelijkertijd nodigde de vereniging de rector uit om rond Kerstmis naar Zwitserland te komen.⁹⁵ Het was dus, ondanks de oorlog, belangrijk om contacten te onderhouden met internationale groepen. Alleen trachtte de rector zich niet te moeien met gevoelige politieke kwesties, die in feite geen rechtstreekse betrekking hadden tot de KU Leuven.

3.2 Verankering van het internationaal karakter (1946 – 1959)

Na de Tweede Wereldoorlog bleef de internationale studentenpopulatie groeien. Dit gebeurde niet zomaar: internationalisering en de uitbreiding van internationale netwerken waren agendapunten bij veel grote instituties na de oorlog. Internationale mobiliteit had naast educatieve doelstellingen ook wederzijds begrip en universele waarden als doel. Die doelen waren nodig na de verwoestende oorlog. Daarnaast beschouwden westerse universiteiten de immigratie van Oost-Europese studenten – uit Sovjet gebieden – als een middel tot politieke integratie.⁹⁶ De KU Leuven volgde de internationaliseringstrend. Zo ontstonden aan het begin van de jaren 1950 nieuwe internationale verenigingen. Aan de ene kant zorgde rector Van Waeyenbergh mede voor de oprichting van een organisatie. Andere organisaties, waar de rector geen (mede)grondlegger van was, moesten toestemming vragen voor hun bestaan. Binnen

⁹⁴ UAL, VWB, nr.8104: brief Association des Anciens Etudiants Suisses, 11 en 21 november 1945.

⁹⁵ UAL, VWB, nr.8104: uitnodiging Association des Anciens Etudiants Suisses voor rector Van Waeyenbergh, 24 oktober 1945; rector helpt voor de toelating van studenten, 6 en 16 januari 1946 en 5 februari 1946

⁹⁶ Ulrich Teichler, 'Internationalisation as a Challenge for Higher Education in Europe', *Tertiary Education and Management* 5, nr. 1 (1999): 97.

Leuven ontstond een overkoepelende vereniging: *Cercle International des Etudiants Etrangers* (C.I.E.E.). Deze organisatie was een overkoepelend orgaan binnen België, die zich ontfermde over alle internationale groepen. Ze hielden statistieken bij over de inschrijvingsaantallen, maar ook over de beurzen, de huisvesting van de internationale studenten en de moeilijkheden waarmee buitenlandse studenten in België te maken kregen. Daarnaast was het C.I.E.E. een schakel tussen de rector en de internationale studenten: van de organisatie van culturele avonden tot het meehelpen met inzamelinitiatieven; van de aanvragen van subsidies voor groepen die het financieel moeilijker hadden tot huisvesting.⁹⁷ In 1958 ontstond in Leuven nog een nieuwe internationale, katholieke organisatie: *Overseas Students Coordination* (O.S.C.O.). Het doel van die vereniging was om studenten uit Afrika, Azië en Europa “faire rappeler [...] leur devoirs et leur responsabilité future vis-à-vis de leur pays et surtout leur Eglise Unique.”⁹⁸ Het charter van de O.S.C.O. pleitte voor een samenwerking en de bevordering van de intercontinentale contacten. Dat lag volledig in lijn met het beeld dat de KU Leuven wilde uitdragen. Dat bleek enerzijds uit een brief van de rector aan de secretaris Madeleine My-Hoa, waarin hij haar met de oprichting van de organisatie feliciteerde. Anderzijds bleek het uit de samenwerkingen en contacten tussen het C.I.E.E. en het O.S.C.O.⁹⁹

Heel wat buitenlandse studenten kwamen niet rond met hun eigen budget en leefden in armoede. Het C.I.E.E. probeerde die studenten en de organisaties bij te staan. De organisatie had een lijst gecreëerd waarop zij studenten noteerden die het financieel en materieel moeilijk hadden. Zij subsidieerden maaltijden voor die studenten. Ze slaagden er zelfs in om gratis maaltijden aan te bieden, aan bijvoorbeeld Poolse studenten, die na de bevrijding van België in Leuven verbleven. Daarnaast hielp de organisatie die studenten om onderdak te vinden. Bovendien hield C.I.E.E. een overzicht bij van de situatie en de ervaringen van de buitenlandse studenten die in Leuven verbleven. Daardoor voerde de organisatie hervormingen door in het *Huis van de C.I.E.E.*, omdat het gebreken had, die gemeld werden door de studenten die daar vertoefden. Uit bevestigingen van buitenlandse studenten volgde dat die meer inspraak wilden in de leiding van de vereniging en meer overleg samen met Belgische studenten. Een tweede

⁹⁷ UAL, VWB, nr. 8001.

⁹⁸ UAL, VWB, nr. 8018: Madeleine My-Hoa, brief over oprichting *Overseas Students Coordination* te Leuven, 8 december 1958.

⁹⁹ UAL, VWB, nr. 8018: *News Bulletin O.S.C.O.*, februari 1952.

manier voor de bevordering van de integratie was dat professoren konden deelnemen aan wekelijkse en gezamenlijke – deels gesubsidieerde – maaltijden.¹⁰⁰

Naast de overkoepelende, Leuvense organisatie waar internationale studenten en studentengroepen terecht konden, steunde de KU Leuven andere, nationale initiatieven. Ze participeerde bijvoorbeeld in een internationale organisatie voor Oekraïense vluchtelingen. De Oekraïense studenten lieten zich kenmerken door het beklemtonen van hun eigenheid en identiteit – door onder andere de oprichting van zang en dansgroepen – dit leidde tot conflict met bijvoorbeeld Russische studenten.¹⁰¹ Die spanningen leidden tot de nood aan een gecoördineerd beleid. België, als staat, nam deel aan het initiatief om morele en materiële hulp te bieden aan de vluchtelingen. De rector stond mee aan de basis van de oprichting van het *Comité Belge d'Aide aux Universitaires Slaves Orientaux (COBAUSA)* kort na de Tweede Wereldoorlog.¹⁰² Rector Van Waeyenbergh had het voorzitterschap ontvangen en kardinaal Jozef Van Roey had zijn zegen uitgesproken over de organisatie. Ze bood hulp aan Oost-Slavische studenten, voornamelijk studenten afkomstig uit Oekraïne.¹⁰³ Daarnaast vestigden zich verenigingen – of ze waren het meest actief in de jaren 1950 – die andere nationaliteiten, zowel Europese als niet Europese, vertegenwoordigden: de *Cercle des Etudiants Tchécoslovaques* (Tsjechoslowakije), *Bond der Witrutheense Studenten* (Wit-Rusland), *Association des Etudiants Vietnamiens* (Vietnam), *Afrikaanse Studentenbond* (Zuid-Afrika), *Association des étudiants Biélorussiens à Louvain* (Wit-Rusland), *D'Letzeburger zu Lewen* (Duitsland), *Circulo de Etudiantes Espanoles* (Spanje), *Foyer Autrichien* (Oostenrijk), *Hrvatski Akademski Klub* (Kroatië), *Ikatan Mahasiswa Katholik Indonesia* (Indonesië), *Nationaal verbond van Oekraïense studenten in België* (Oekraïne), *Roemeense studenten* (Roemenië) en de *Union des étudiants Russes* (Rusland).¹⁰⁴ Naast de (nationale) organisaties hadden oud-internationale-studenten zich ook verenigd, om zo contact te bewaren met de KU Leuven.¹⁰⁵

¹⁰⁰ UAL, VWB, nr. 8001A: brief met betrekking tot uitgaven en inkomsten van studentenrestaurants, 22 december 1948; correspondentie over Huis voor de buitenlandse studenten, 5 maart 1954 en 25 mei 1954.

¹⁰¹ Fierens, 'Oekraïense studenten aan de Katholieke universiteit Leuven (1931-1951).', 52.

¹⁰² De organisatie wordt ook wel *Aide Belge aux Étudiants Slaves Orientaux* (ABESO) genoemd; Fierens, 57.

¹⁰³ UAL, VWB, nr.7487: André Kichka. *Projet pour la création d'un comite international d'aide aux étudiants ukrainiens refugies*, 22/02/1949 ; *Création d'un organisme d'aide aux étudiants ukrainiens refugies*. 1949.

¹⁰⁴ UAL, VWB, nr. 8002, 8003, 8005, 8006, 8008, 8011, 8012, 8013, 8014, 8015, 8016, 8017, 8020.

¹⁰⁵ *Alt Helvetia Lovenesis* (Zwitserland) *Amicale Luxembourgeoise des Anciens de Louvain* (Luxemburg) , *Association des étudiants Philhellènes de Belgique* (Griekenland/Egypte), *Lovania-North Amercia* (Verenigde Staten) ; Leuven, UAL, VWB, nr.8104, 8105, 8106, 8107.

3.2.1 Financiële relaties

Het takenpakket van de organisaties in Leuven was uiteenlopend: van financiële en materiële hulp tot de organisatie van culturele activiteiten om de integratie te bevorderen. De Tweede Wereldoorlog had zware gevolgen met zich meegebracht. Daarom hadden de Amerikanen het *Marshallplan* opgericht om hulp te bieden bij de heropbouw van Europa. De focus lag hoofdzakelijk op het herstel van de economische sectoren, maar ook politieke, sociale en culturele instellingen moesten worden heropgebouwd. In België zelf kwam er steun via giften, via de eigen overheid, via de KU Leuven en via de rector of zelfs steun van de Belgische overheid. Studenten hadden nood aan financiële ondersteuning in de naoorlogse periode, want het toenemende aantal inschrijvingen bracht een stijging van de levenskost met zich mee. De stichtingen en beurzen hielpen de reputatie van Leuven hoog te houden, wat invloed had op het aantal buitenlandse inschrijvingen.¹⁰⁶ Opmerkelijk, de stelling op de KU Leuven-blog "*Evolutieleer: Over de grens*" van de Persdienst beweert dat de meeste beurzen uitgingen naar vluchtelingen na de Tweede Wereldoorlog én dat de aantallen buitenlandse studenten "niet spectaculair" waren.¹⁰⁷ Hoewel veel beurzen waarschijnlijk uitgingen naar vluchtelingen, toonden de statistieken uit het vorige hoofdstuk dat de studentenaantallen weldegelijk in grote mate toenamen. Onder de studenten vielen inderdaad veel vluchtelingen die steun nodig hadden.

Cultuurhistorici Kaat Wils en Pieter Huistra bevestigen de stijgende evolutie met de casus van Amerikaanse studenten, voor wie tijdens de Tweede Wereldoorlog het *Belgian American Educational Foundation* werd opgericht. De stichting leidde tot een bevordering van de uitwisseling, wat te merken was in de stijgende inschrijvingscijfers na de Tweede Wereldoorlog.¹⁰⁸ Het *Belgian Relief Committee for Eastern Slav Students* in 1947 voorzag beurzen voor Oekraïense studenten. Janick Fierens kwam tot de vaststelling dat het comité de beurzen uitdeelde in de vorm van leningen en dat studenten die dus moesten terugbetalen. Daarnaast huurde het Comité huizen, waar een dertig à veertigtal studenten konden verblijven.¹⁰⁹ Opnieuw bevestigen de statistieken dat de campagnes en beurzen na de Tweede Wereldoorlog een positieve impact hadden op de studentenaantallen. Aan het einde van de jaren 1950

¹⁰⁶ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985.*, 350; Bart Roels, 'Buitenlandse studenten aan Belgische universiteiten : een onderzoek naar studentenmigratie en het Belgische beurzenbeleid 1945-1980' (2008), 74.

¹⁰⁷ Persdienst KU Leuven, 'Evolutieleer: Over de grens', Nieuws, 2012, https://nieuws.kuleuven.be/nl/2012_en_vroeger/1112/06/evolutieleer--over-de-grens.

¹⁰⁸ Wils en Huistra, 'Scholarly Persona Formation and Cultural Ambassadorship'.

¹⁰⁹ UAL, VWB, nr.7487: Brief Belgian Relief Committee for Eastern Slav Students, 6 juli 1947; Fierens, 'Oekraïense studenten aan de Katholieke universiteit Leuven (1931-1951).', 57.

ontstond het *Fonds Lebbe pour les Etudiants Chinois*. Dat was een verderzetting van de beweging van Vincent Lebbe, die vanaf 1920 hulp verleende aan Chinese studenten in België. Het doel van de organisatie was voornamelijk om initiatieven en goede doelen te coördineren. Die initiatieven en goede doelen waren afkomstig van de universiteit zelf, maar ook van pedagogieën, kleinere religieuze groepen of kloosters en zelfs particulieren. Daarenboven zocht het fonds ook naar nieuwe initiatieven. Beurzen via pedagogieën en kloosters beperkten zich niet enkel tot de Chinese populatie, maar ze waren verspreid over de gehele internationale studentenpopulatie. De KU Leuven kon studenten vrijstellen van hun inschrijvingsgeld, maar enkel als zij door hun graden raakten. Naast de universitaire hulp bood de overheid beurzen aan, bestonden er uitwisselingsbeurzen en ereleningen.¹¹⁰

Een laatste opvallende casus waarbij de KU Leuven, meer specifiek de rector zelf, tussenkwam, had betrekking tot Egyptische studenten. In november 1948 meldde de woordvoerder van de *Egyptische en Griekse studenten uit Egypte in België* aan Van Waeyenbergh dat studenten op administratieve obstakels botsten bij de Egyptische autoriteiten om toelating te krijgen om naar België te komen. Daarom vroeg hij aan de rector of die de Eerste Minister van Egypte wilde contacteren om het proces te vereenvoudigen en de problemen te verhelpen. Nog geen week na de aanvraag van de woordvoerder had de rector een brief naar de Eerste Minister verstuurd met de vraag om het ontvangen van studietoelagen gemakkelijker te maken.¹¹¹ De Indonesische studentenorganisatie – *Ikatan Mahasiswa Katholik Indonesia* (I.M.K.I.) – had in 1959 gemeld aan Van Waeyenbergh dat zij op materiële gebreken botsten, wat leidde tot problemen bij de organisatie van activiteiten. De rector wilde met de organisatie samen naar een oplossing zoeken. Uiteindelijk slaagde hij erin op het Congres voor Katholieke Indonesische Studenten in Dortmund om de organisatie financieel te ondersteunen.¹¹² Opmerkelijk, bij de Egyptische casus had de aanvraag weinig tot geen effect, het aantal inschrijvingen beperkte zich tot maximaal twee studenten in het begin van de jaren 1950 en groeide pas vanaf 1960. De Indonesische aanvraag had een licht positief effect, want die aantallen groeiden vanaf de jaren 1950. Dit toonde dus aan dat de rector zich inzette voor een verbetering van internationale banden. Hij vond het duidelijk belangrijk dat internationale studenten naar KU Leuven

¹¹⁰ UAL, VWB, nr. 7480: *Fonds Lebbe pour Etudiants Chinois*, 25 oktober 1957; Honoré Van Waeyenbergh, brief van de rector aan abt M. Kia, 4 november 1957; Leuven, UAL, VWB, nr. 7552: *Rapport over Wit-Russische studenten in Leuven*, 11 februari 1949.

¹¹¹ UAL, VWB, nr.8106: Nicos Petros Nicolaïdes, vraag hulp aan rector Van Waeyenbergh, 27 november 1948; Honoré Van Waeyenbergh, vraag voor vereenvoudiging van het verkrijgen van studietoelagen, 2 december 1948.

¹¹² UAL, VWB, nr.8015: vraag IMKI financiële problemen, 09 september 1959; Honoré Van Waeyenbergh, brief over Congres Dortmund, 25 maart 1960.

konden komen en hij hielp mee obstakels te overwinnen. Deze casussen waren goede voorbeelden van hoe Van Waeyenbergh het internationale karakter van zijn universiteit trachtte uit te breiden. De tussenkomst van de rector had niet altijd effect, maar over het algemeen namen de studentenaantallen sterk toe na de Tweede Wereldoorlog: ze kenden een verdubbeling van 519 studenten in 1945 tot 1.055 studenten in 1959.

Hoewel de KU Leuven in de naoorlogse periode veel buitenlandse studenten verwelkomde, kon de rector niet op alle hulpaanvragen ingaan. De reden hiervoor was het teveel aan aanvragen en studenten. Rector Van Waeyenbergh nam maatregelen om de studenteninstroom te beperken. Zo verplichtte hij studenten te slagen op hun examens door te dreigen met het intrekken van beurzen.¹¹³ De rector weigerde daarnaast aanvragen van inkomende studenten. In 1949, bijvoorbeeld, vroegen katholieke Chinese studenten – op de vlucht voor het communisme in hun thuisland – toelating tot de Leuvense universiteit. Het antwoord van rector Van Waeyenbergh was opmerkelijk: hij schreef dat de KU Leuven weinig kon doen, omdat ze al moesten bedelen bij de Verenigde Staten voor hun bestaan. Volgens de rector kostte elke internationale student die in Leuven kwam studeren dertig tot vijfendertigduizend Belgische frank. Het probleem lag volgens de rector bij de grote instroom aan studenten uit Oost-Europa.¹¹⁴ Leuven kende inderdaad een plotse stijging van Oost-Europese studenten: 202 Poolse studenten in 1945, 56 Oekraïners in 1948 en 154 Hongaarse studenten in 1957. Historici Jan Roegiers en Ignace Vandevivere verklaren dat Leuven fungeerde als bestemming voor vluchtelingen van het communisme die zich wilden afzetten tegen hun regime.¹¹⁵ Een tweede opmerkelijk voorbeeld, dat de rector moest weigeren wegens een te grote studentenpopulatie, was de aanvraag van de hulporganisatie voor Hongaarse studenten om het gebouw van de Valck bewoonbaar te maken, als tijdelijk Hongaars studentenhuus.¹¹⁶ Daarnaast bekritiseerde de rector het beleid van het *comité voor Wit-Russische studenten in Leuven*. Hij distantieerde zich van hun chaotische beleid, waarbij aan te veel studenten reducties van het inschrijvingsgeld werden toegekend, waardoor het comité in geldnood terecht kwam. Hij nam deze, nogal drastische, beslissing, omdat de KU

¹¹³ UAL, VWB, nr. 7487: Krzyzanowski, brief aan rector over verlies van beurs, 16 juni 1949. UAL, VWB, nr. 7480: Honoré Van Waeyenbergh, brief van de rector aan abt M. Kia, 4 november 1957.

¹¹⁴ UAL, VWB, nr. 7480: Rev. M. J. Vos, Brief aan de rector, 2 april 1949. UAL, VWB, nr. 7482: Brief aanvraag beurzen KU Leuven voor Indische studenten, 1949; Honoré Van Waeyenbergh, brief waarin hij verklaart dat de KU Leuven al te veel beurzen uitdeelde, 1949.

¹¹⁵ Jan Roegiers, *550 jaar universiteit te Leuven: een terugblik doorheen de eeuwen*, Alumni Leuven (1975) (Leuven: Alumni, 1975).

¹¹⁶ UAL, VWB, nr. 7481A: *Hulp aan de Hongaarse jeugd in ballingschap*, 1949.

Leuven al een grote som geld geïnvesteerd had in het *Wit-Russische Huis*, maar het comité om geld bleef vragen.¹¹⁷

3.2.2 Culturele banden

Naast het financiële aspect waren de culturele, politieke en sociale aspecten van belang voor de versteviging van de internationale rol van de universiteit. De rector hechtte een groot belang aan het onderhouden van banden en samenwerkingen met internationale groepen en universiteiten. Bij de alumniverenigingen van internationale studenten was de nadruk op die connectie zichtbaar: van 1948 tot 1953 kreeg de KU Leuven de eer van de vereniging *Lovania North-America* om zich te representeren op evenementen van de organisatie, bijvoorbeeld op het 75-jarig bestaan van het *Amerikaans Instituut voor Mijnbouw- en Metallurgische Ingenieurs* in New York. Tien jaar later, in 1958, organiseerde diezelfde organisatie een ceremonie waarbij een Leuvense alumnus, inmiddels bisschop, in naam van de KU Leuven een onderscheiding uitreikte aan een afgestudeerde ingenieur. Dankzij dergelijke initiatieven kon de universiteit haar aanwezigheid op het Amerikaanse continent versterken en haar imago als internationale instelling uitdragen. Precies dat was het doel van de rector: *"I thank you more for the so generous solution You found in order that the whole ceremony would be put in the Louvain light."*¹¹⁸ Naast de Amerikaanse vereniging wilde de Griekse vereniging, *Union des diplômés des Université et des écoles haute études de Belgique*, vriendschappelijke, culturele en economische banden creëren tussen België en Griekenland. De rector hielp mee met dit project door de vereniging een lijst te bezorgen van Griekse alumni studenten van de KU Leuven.¹¹⁹ Deze twee casussen toonden aan hoe de rector goede banden wilde onderhouden met internationale alumnistudenten. Ook andere landen wilden het beeld van Leuven als internationale universiteit uitdragen. Een Luxemburgs tijdschrift, gericht aan jonge Luxemburgse studenten, van de alumnivereniging *Amicale Luxembourgeoise des Anciens de Louvain*, schreef aan de rector: *"Je m'empresserais de reproduire ces données, ce qui constituerait somme toute une excellente propagande pour Louvain."*¹²⁰ Van Waeyenbergh was dus actief op zoek naar manieren om het beeld van de KU Leuven als globale instelling naar de wereld uit te dragen.

¹¹⁷ UAL, VWB, nr.7552: Honoré Van Waeyenbergh, boze brieven gericht aan het Comité voor Wit-Russische studenten in Leuven, 5 en 7 februari 1949.

¹¹⁸ UAL, VWB, nr. 8107B: Uitnodiging om Alma Mater te representeren op 75 jaar American Institute for Mining and Metallurgical Engineers, 28 februari 1947; UAL, VWB, nr. 8107K: brief voor uitreiking onderscheiding voor ingenieursstudent Rucquoi, 2 februari 1958.

¹¹⁹ UAL, VWB, nr. 8108: Statuten van Union des diplômés des Université et des écoles hautes études de Belgique, 21 mei 1954.

¹²⁰ UAL, VWB, nr. 8105: brief van Amicale Luxembourgeoise des Anciens Louvain aan de rector, 6 mei 1953.

Een tweede manier waarop de rector de internationalisering in de hand werkte, was door deel te nemen aan culturele avonden en vieringen in Leuven. Die vieringen hadden verschillende thema's. Ten eerste vonden katholieke vieringen plaats. De verenigingen zonden de rector ofwel een uitnodiging ofwel stuurden ze hem hun beste wensen voor christelijke feestdagen. Zo ontving de rector gelukwensen voor Pasen van onder andere de Kroatische en Oekraïense verenigingen.¹²¹ In 1956 nodigde de *Union des étudiants Russes* Van Waeyenbergh uit voor een jaarlijks feest voor de Heilige Tatiana, maar hier weigerde de rector omdat hij was uitgenodigd voor een viering van de nationale feestdag in Luxemburg.¹²² Naast de Luxemburgse nationale feestdag, vierde de Vietnamese studentenpopulatie hun nationale feestdag en het Vietnamees nieuwjaar in Leuven. De rector was wederom uitgenodigd, maar hij paste opnieuw voor beide vieringen. Bij deze casus stelde hij wel voor dat de vice-rector de viering zou bijwonen.¹²³ Hiermee bevestigde hij opnieuw dat hij zijn betrokkenheid bij de internationale groepen wilde aantonen en de banden met hen wilde behouden of zelfs versterken.

De culturele integratie en uitwisseling was één van de hoofdtaken van het *Cercle International des Etudiants Etrangers*. De rector toonde veel interesse in de Leuvense organisatie en dat was belangrijk voor beide partijen. Dat bleek uit een brief waarin het C.I.E.E. Van Waeyenbergh uitnodigde voor een groot folkloristisch spektakel: "*le C.I.E.E. est toujours très sensible à l'intérêt que Mgr. Le Recteur nous donne.*"¹²⁴ De vereniging organiseerde wekelijkse bijeenkomsten en daarvoor had ze een gevarieerd programma gecreëerd dat in het teken stond van culturele integratie. Op het programma stonden uitstappen binnen België om internationale studenten kennis te laten maken met de Leuvense en Belgische cultuur. Voorbeelden waren uitstappen naar de Stella Brouwerij of de Abdij van het Park in Leuven. Daarnaast zorgde het C.I.E.E. dat studenten in contact kwamen met verschillende culturen, van en voor zowel Belgische als internationale studenten. Dit deed ze aan de hand van filmavonden, waar ze films uit verschillende landen toonde, fotoprojecties en nationale (volks)avonden. Daarnaast organiseerde ze conferenties over nationale en internationale thema's zoals de Vlaamse Beweging, Arabische landen, de

¹²¹ UAL, VWB, nr. 8014: beste wensen voor Pasen aan de rector, 14 april 1949; UAL, VWB, nr. 8016: beste wensen voor feestdagen aan de rector, 19 april 1957, 24 maart 1959.

¹²² UAL, VWB, nr. 8020: Honoré Van Waeyenbergh, rector moet uitnodiging van de Russische studenten weigeren door de nationale feestdag van Luxemburg, 21 januari 1958, 1959

¹²³ UAL, VWB, nr. 8005: Uitnodiging voor Vietnamese nationale feestdag en Vietnamees nieuwjaar, 17 oktober 1950 en 18 januari 1960.

¹²⁴ UAL, VWB, nr. 8001A: dankbaarheid van het C.I.E.E. voor de interesse van de rector, 18 mei 1957.

economie in Europa en missies in Afrika. Tot organiseerde het C.I.E.E. een kerkelijke mis voor alle internationale studenten. Dat laatste sloot aan bij het katholieke karakter van de KU Leuven.¹²⁵ De C.I.E.E. was onmisbaar geworden voor de KU Leuven. De organisatie van de culturele activiteiten leidde tot een integratie van de internationale studenten en een uitwisseling met Belgische studenten. Ze had een grote culturele en sociale rol voor de internationalisering – en de internationale uitstraling – van de universiteit. Deze evolutie paste binnen de wereldwijde tendens van internationale ontwikkelingen van universiteiten. In de context van de Koude Oorlog ontstond een wedijver tussen naties om politieke en economische invloeden te drukken op studenten via universitaire netwerken.¹²⁶

De initiatieven waren niet enkel afkomstig van de organisaties: studenten namen soms zelf actief deel aan de versterking van de internationalisering. In 1949 verscheen de eerste publicatie van het tijdschrift *Recondo*. Het was een tijdschrift gepubliceerd door een diverse groep internationale studenten in Leuven na de Tweede Wereldoorlog. Het blad was bedoeld als een maandelijkse uitgave, maar het blijft onduidelijk of er ooit een vervolg op dit eerste nummer is verschenen. Het tijdschrift was een mooi voorbeeld van hoe internationale studenten zelf voor verbondenheid en integratie binnen de Leuvense (internationale) studentengemeenschap wilden zorgen: “*Wij, medewerkers aan dit blad, zijn buitenlandse studenten in België, van verschillende nationaliteiten [...] Wij zijn tamelijk jonge mensen en nemen ons het trotse recht, onze eigen wereld op te bouwen.*”¹²⁷ De auteurs benadrukten hun diverse achtergronden, maar tegelijk ook hun gemeenschappelijk doel in Leuven, namelijk het geloof in een betere wereld na de oorlogsperiode. Het tijdschrift behandelde verschillende aspecten, maar was duidelijk cultureel en probeerde zich weg te houden van het politieke leven. Met het tijdschrift probeerden studenten een gevoel van verbondenheid te creëren en ze probeerden een bijdrage te leveren aan de samenleving. Aan de hand van correspondenties naar andere universiteiten, zoals Bonn (Duitsland) probeerden de studenten de internationale samenwerking en uitwisselingen van ideeën te versterken.¹²⁸ Het tijdschrift was dus een soort oproep van internationale studenten in Leuven tot een sterkere integratie en een

¹²⁵ UAL, VWB, nr.8001A: Activiteiten van het C.I.E.E., 18 mei 1957.

¹²⁶ Philip G. Altbach, ‘Globalisation and the University: Myths and Realities in an Unequal World’, *Tertiary Education and Management* 10, nr. 1 (2004): 12; Robert Cowen, ‘Comparative, International, and Transnational Histories of Education’, in *Handbook of Historical Studies in Education* (Springer, Singapore, 2020), 59-60; Pieter Dhondt en Nancy Vansieleghem, ‘The Idea of a University: A Universal Institution in a Globalised World’, *History of Education & Children’s Literature*, 2014, 13-14; Osman Gultekin, ‘The Phases of International Education and Internationalization throughout History’, *World Journal of Education and Humanities* 3, nr. 2 (18 juni 2021): 106; Tamson Pietsch, ‘Transformations to Higher Education’, in *Handbook of Historical Studies in Education*, Springer International Handbooks of Education (Singapore: Springer, 2020), 735.

¹²⁷ UAL, VWB, nr.7481A: *Recondo*, 31 januari 1949, 3.

¹²⁸ UAL, VWB, nr.7481A: *Recondo*, 31 januari 1949.

bijdrage tot een meer verbonden en vreedzame samenleving. Het initiatief paste in het kader van de KU Leuven en Van Waeyenbergh voor de uitbreiding van het internationale karakter van de Leuvense universiteit.

Naast culturele initiatieven ontvingen internationale studentenverenigingen ook politieke figuren aan de KU Leuven, vaak met de steun of aanwezigheid van rector Van Waeyenbergh. De *Association des Etudiants Biélorussiens à Louvain* organiseerde, in samenwerking met het C.I.E.E., een viering ter ere van Nicolas Abramtschik, een verbannen president van de Republiek Wit-Rusland. De ontmoeting vond plaats in het *Tehuis voor Witrutheense Studenten* in Leuven.¹²⁹ In 1953 nodigde de *Association des Etudiants Biélorussiens à Louvain*, rector Van Waeyenbergh uit voor het vijfjarig bestaan van het *Wit-Russische Huis* in Leuven. Daarnaast hadden zij hem felicitaties gestuurd voor zijn tweede ambtstermijn.¹³⁰ Verenigingen trachtten een warme band te houden met de rector. Zo had de Duitstalige vereniging *D'Letzeburger zu Löwen* Van Waeyenbergh eveneens uitgenodigd voor hun verjaardagen: het vijvenzeventig-jarig bestaan van de vereniging in 1955 en het tachtigjarig bestaan in 1960.¹³¹ Deze casussen toonden het belang van de rector aan als een soort bevestiging of status voor de organisatie. Tegelijk weerspiegelde zijn betrokkenheid het belang dat de KU Leuven hechtte aan buitenlandse studenten, hun netwerken en hun rol in het universitaire leven.

De internationale politiek leefde binnen de KU Leuven. Van Waeyenbergh ontving uitnodigingen met betrekking tot de wereldwijde geopolitiek. Studenten en organisaties vroegen om steun aan de rector en dus aan de KU Leuven als instelling. De positie van de rector – en dus van de KU Leuven – was niet neutraal op geopolitiek vlak. Na de Hongaarse Revolutie in 1956 had de KU Leuven veel Hongaarse vluchtelingen opgevangen. Een jaar na de opstand ontving Van Waeyenbergh een uitnodiging voor de herdenking van de verjaardag van de Hongaarse Revolutie op 23 oktober 1957. Die herdenking groeide uit tot een jaarlijkse traditie in Leuven.¹³² De *Union des étudiants Russes* hadden Van Waeyenbergh uitgenodigd voor een lezing van één van de leiders van de Russische solidaristische partij te Leuven. Hij zou een lezing

¹²⁹ UAL, VWB, nr. 7552: Viering ter ere van verbanning president van de Wit-Russische Republiek, 22 januari 1949; UAL, VWB, nr.8006: uitnodiging voor ontmoeting met verbannen prins uit Siberië, 1957.

¹³⁰ UAL, VWB, nr.8003: uitnodiging voor vijfjarig bestaan Huis voor Wit-Russische studenten, 16 februari 1953.

¹³¹ UAL, VWB, nr.8011: uitnodiging voor 75ste verjaardag van Letzeburger zu Löwen, 14 oktober 1954; Uitnodiging voor 80ste verjaardag Letzeburger zu Löwen, 17 december 1959.

¹³² UAL, VWB, nr.7481A: Luczek, Aanvraag voor herdenking van de Hongaarse Revolutie, oktober 1957; Brief over vijfde verjaardag Hongaarse Revolutie, 1961.

brengen over de evolutie van het Sovjetregime en een mogelijke nationale revolutie binnen de U.S.S.R.¹³³ Via de *Afrikaanse Studentenbond* had de KU Leuven een brief uit Stellenbosch ontvangen over een protest tegen het Apartheidsregime. De *Afrikaanse Studentenbond* zag het Apartheidsregime als verraad tegen Zuid-Afrika. Wereldwijd hadden Zuid-Afrikaanse organisaties hulp gevraagd aan academische instellingen om deel te nemen aan het protest en zo de academische vrijheid te vrijwaren.¹³⁴ Daarenboven ontving de rector aanvragen voor humanitaire hulp en problemen. De Iraanse studentenpopulatie voerde campagne in Leuven om middelen op te halen na een verwoestende aardbeving en zij nodigden de rector uit deel te nemen. In zijn antwoord feliciteerde hij de studenten zelfs met hun inzamelactie en hij steunde hen.¹³⁵

3.3 Internationale studenten als opening naar de wereld (1960 – 1968)

Het beeld van een internationale universiteit groeide dus na de Tweede Wereldoorlog. Aan het einde van de jaren 1950 vonden meer en meer studenten, van verschillende nationaliteiten, hun weg naar de Leuvense universiteit. De KU Leuven en de rector zorgden tegelijk voor de versteviging van het internationale karakter. Vanaf de jaren 1960 hechtte de universiteit enkel nog meer belang aan de globalisering van haar status en de aantrekking van internationale studenten. In 1964 maakt de rector Honoré Van Waeyenbergh zijn visie, en de visie van de KU Leuven, duidelijk in een studentengids. Die gids was gericht naar Belgische en buitenlandse studenten die zich wilden (her)inschrijven. Opvallend was dat ze een aparte sectie had voor vrouwelijke studenten. Met die publicatie had de KU Leuven de intentie om studenten praktische informatie mee te geven, zoals de inschrijvingskosten, het vinden van het juiste verblijf, de nodige documenten voor de inschrijvingen etc. Naast de louter praktische gegevens bevatte de studentengids een duidelijke ideologische boodschap:

Et venir ou enseigner à l'Université Catholique de Louvain, c'est oser quelles que soient ses convictions personnelles, participer à la confrontation de celles-ci, c'est vouloir au travers de la discipline particulière choisie rejoindre une intention fondamentale : la réactualisation, la réexpression de l'humain en l'homme, c'est donc choisir résolument l'inconfort de la réflexion

¹³³ UAL, VWB, nr.8020: Uitnodiging lezing Dr. Poremsky, 21 december 1953.

¹³⁴ UAL, VWB, nr.8002: Protest tegen Apartheidsregime, 1959.

¹³⁵ UAL, VWB, nr.8001A: Firouz Djamchid Abadi, brief over humanitaire hulp aan Iran, 2 mei 1960.

critique et de la «dynamique du provisoire» qui situe l'homme dans sa vocation révolutionnaire qui seule fait que sa vie risque d'avoir un sens.¹³⁶

De passage benadrukte het vernieuwende, open en kritisch-reflectieve karakter van de KU Leuven in de jaren 1960. Studenten die voor deze universiteit kozen, engageerden zich in een dialoog, waarbij persoonlijke overtuigingen actief geconfronteerd werden met andere visies. De quote beklemtoonde zo het geloof in het revolutionaire potentieel van onderwijs en kennis als weg naar zingeving en persoonlijke en maatschappelijke groei.

De passage in de Studentengids die gericht was aan de internationale studenten die interesse hadden in Leuven, bevatte een boodschap van openheid. Ze reflecteerde de houding van de KU Leuven ten opzichte van de internationalisering en de groei van de buitenlandse studentenpopulatie vanaf de jaren 1950 en zeker vanaf de jaren 1960:

La présence des étudiants étrangers à l'U.C.L., représente un enrichissement considérable, du milieu étudiantin louvaniste, et l'ouverture de ce milieu au monde. Effectivement, la présence de plus de 2.500 étudiants étrangers, originaires de 87 nationalités différentes, fait de Louvain un petit carrefour où la jeunesse provenant de tous les continents se rencontre.¹³⁷

De Leuvense universiteit hechtte veel waarde aan buitenlandse studenten, omdat die mee het imago droegen van een werelduniversiteit. De grote diversiteit van de jaren 1960 speelde daarbij een belangrijke rol. De KU Leuven profileerde zichzelf als een belangrijk kruispunt, terwijl de wereld zich in een hoogtepunt van dekolonisatie en mondialisering bevond. Het open karakter dat de universiteit toen wilde uitstralen, reflecteerde zich in de organisatie van culturele en sociale activiteiten, waarbij zowel Belgische als buitenlandse studenten aan deelnamen. Aan samenwerking tussen Belgische en buitenlandse studenten hechtte de KU Leuven een grote waarde, zowel op academisch als op andere niveaus. De studentengids beschreef de activiteiten als sociaal en cultureel, waarbij de actuele problematiek en

¹³⁶ Centre international des étudiants étrangers, *Guide de l'étudiant étranger*. (Louvain: Centre international des étudiants étrangers, 1964), 1.

¹³⁷ Centre international des étudiants étrangers, 19.

specifieke thema's aan bod kwamen en waardoor internationale studenten zich gemakkelijker konden integreren.¹³⁸

De *Cercle International des Etudiants Etranger* richtte onder andere multiculturele avonden in, bracht een tijdschrift uit en ze zorgde dat internationale studenten onderdak konden krijgen bij Belgische families. Zowel internationale als Belgische studenten toonden steeds meer interesse in het C.I.E.E..¹³⁹ Daardoor ontstond een sterkere integratie voor nieuwkomers en een grotere uitwisseling van culturen. In 1960 bestond ze exact dertig jaar en daarom organiseerden de kring een grote jubileumweek. Het programma bestond uit een opvoering van zeventien verschillende culturen, voornamelijk volksdansen en zang. Het comité van het C.I.E.E. bestond in 1960 uit 22 verschillende landen of regio's. Dat comité werd voorgesteld en wederom had de organisatie rector Van Waeyenbergh uitgenodigd bij de plechtigheid.¹⁴⁰ De rector bleef een belangrijk persoon voor de organisatie. Dat bleek nogmaals in 1962, wanneer het C.I.E.E. een nieuw huis had aangekocht en de zegen van de rector had verworven daarvoor. Opmerkelijk was dat de rector niet wilde dat zijn naam geassocieerd werd met het nieuwe Huis en hij stelde voor dat ze het Huis vernoemden naar een Heilige.¹⁴¹ De rector hechtte dus veel belang aan de internationalisering, maar door het Huis niet te laten vernoemen naar zichzelf, verplaatste hij de aandacht op het religieuze karakter – en tevens de aantrekkingskracht – van de universiteit. Zo gaf hij te kennen dat internationalisering voor hem geen kwestie van persoonlijk prestige was, maar een spiritueel en gemeenschapsvormend project.

Het katholieke aspect was tijdens de jaren 1960 niet meer weg te denken bij het internationale beleid van de KU Leuven. De versterking van het katholieke karakter kwam mede door de dekolonisatiebeweging. Zo organiseerde het C.I.E.E. vanaf 1962 conferenties in een religieus kader over actuele thema's uit bijvoorbeeld Congo, Mexico en Hongarije.¹⁴² Daarnaast hielp het C.I.E.E. met de oprichting van *Aumônerie des étudiants Africains* voor studenten afkomstig uit Rwanda, Congo en Burundi – die een enorme, bijna explosieve, toename kenden tijdens de jaren 1960. Vanaf 1960 werden vijf *Afrikaanse Huizen* geopend, dankzij subsidies van de overheid. Het doel van de organisatie en van de oprichting van de Huizen was om Afrikaanse, christelijke leken een spirituele vorming te geven.¹⁴³ Rond diezelfde periode ontstond de

¹³⁸ Centre international des étudiants étrangers, 19.

¹³⁹ UAL, VWB, nr.8001B: Rapport academiejaar 1961 – 1962, 15 augustus 1962.

¹⁴⁰ UAL, VWB, nr.8001A: Programma 30 jaar C.I.E.E., 1960.

¹⁴¹ UAL, VWB, nr.8001A: Correspondentie over nieuw Tehuis voor C.I.E.E., 7 september 1962.

¹⁴² UAL, VWB, nr.8001C: *Bulletin du Cercle International*, 1963.

¹⁴³ UAL, VWB, nr.8001B: Rapport academiejaar 1961 – 1962, 1 maart 1963.

Union Générale des Etudiants Congolais. Zij hielden misvieringen ter ere van overleden missionarissen en seminaristen in Congo en ze hadden de rector uitgenodigd.¹⁴⁴ De band met het land van afkomst bleef dus bestaan en onderhouden tijdens het leven in Leuven. Die band was ook zichtbaar in het *Congo Tehuis*, dat in 1953 de deuren had geopend. De inrichting was symbolisch, vooral in het salon waar een openhaard stond. Die haard stond symbool voor alle familie en ouders die zich nog in Afrika bevonden.¹⁴⁵ Die symbolische waarde creëerde een band met het thuisland, waar studenten een groot belang aan hechtten.

Niet alle organisaties kenden een succesverhaal aan de KU Leuven. De Franse vereniging, *Cercle Français*, ontstond pas in 1960, maar die had moeilijkheden om leden aan te trekken en dus ook om financieel rond te komen. Opmerkelijk was dat de rector wederom een erelid was van de vereniging, wat dus voor status en een grotere symbolische waarde zorgde. Vijf maand in hun bestaan organiseerde de vereniging een Franse week, in samenwerking met het C.I.E.E.. De Franse week bestond uit lezingen, presentaties en een Franse volksavond. Op de volksavond voorzag de vereniging een presentatie over het leven in Frankrijk, een proeverij van Franse producten en een voordracht van poëzie en films.¹⁴⁶ Op die manier probeerden de Franse studenten de Belgische studenten en studenten van andere nationaliteiten kennis te laten maken met de Franse cultuur. De vereniging had daarnaast gehoopt om de Franse jongeren samen te brengen in Leuven, maar daarin waren ze gefaald. Daarom planden ze nieuwe culturele avonden en andere activiteiten, zoals een Frans volleybalteam en een danstornooi.¹⁴⁷ De casus van de *Cercle Français* toont goed aan dat de culturele aspecten van groot belang waren voor de internationale populaties. Via die weg konden organisaties van verschillende nationaliteiten hun studenten verzamelen en zorgen voor een grotere integratie. Daarnaast was de samenwerking met de C.I.E.E. van groot belang, om een breder publiek aan te spreken binnen de studentenstad.

3.4 Een internationaal imago?

De focus op een internationaal karakter verschoof duidelijk doorheen de twintigste eeuw. Waar de KU Leuven voor de Eerste Wereldoorlog amper aandacht had voor de internationale studenten, stond het in

¹⁴⁴ UAL, VWB, nr.8021: Uitnodiging Van Waeyenbergh misviering overleden missionarissen en seminaristen te Congo, 25 januari 1962.

¹⁴⁵ 'Kongo Tehuis', *Alma Mater* 7, nr. 3 (1953): 19.

¹⁴⁶ UAL, VWB, nr.8009: Programma Franse week, maart – april 1961.

¹⁴⁷ UAL, VWB, nr.8009: Rapport Cercle Français, mei – juni 1961.

de jaren 1960 hoog op de agenda. Het beleid van de KU Leuven en de rector liep parallel met de instroom aan buitenlandse studenten: tijdens het interbellum steeg het aantal internationale studenten, samen met een groeiende aandacht voor die groep vanuit de universiteit. Het was echter pas vanaf 1950, wanneer de internationale inschrijvingen een echte toename kenden, dat het beleid en de organisaties veel meer focus legden op de integratie en de ondersteuning van internationale studenten. De veranderingen vonden dus plaats dankzij bewuste keuzes, institutionele investeringen en veranderende internationale contexten. Rector Paulin Ladeuze propageerde de verliezen van de Eerste Wereldoorlog – het afbranden van de Universiteitsbibliotheek – als verliezen voor de mensheid. Hij stelde Leuven voor als een centrum voor kennis. Op die manier creëerde hij een discours waarin hij de Katholieke Universiteit Leuven als een werelduniversiteit voorstelde. Hiermee gaf hij het startschot voor het internationaal uithangbord van de universiteit. Zijn opvolger, rector Van Waeyenbergh, zette de trend voort en breidde zelfs uit. Opvallend was dat hij meer streefde naar persoonlijk contact tussen studenten en de universiteit. Dat laatste was zichtbaar in de contacten tussen de rector en alumnigroepen.

Het katholieke karakter van de universiteit fungeerde enerzijds als een bindmiddel voor studenten afkomstig uit katholieke landen. Daarnaast legitimeerde het de oprichting van huizen voor studentengroepen. Anderzijds zorgde het dat niet-gelovige studenten minder gemakkelijk toegang kregen tot ondersteuning. Veelal waren studentenverenigingen katholiek gericht en kregen ze een zegen van de rector binnen katholieke context, zoals een vernoeming van een studentenhuus naar een Heilige. De internationale studenten zelf hadden een actieve rol in de creatie van het internationaal imago en de verbondenheid. Via culturele activiteiten, tijdschriften en studentenhuizen droegen zij daartoe bij. De internationalisering was dus niet enkel top-down: de initiatieven van studenten en informele netwerken speelden een grote rol. Die initiatieven groeiden vooral na de Tweede Wereldoorlog. Zeker vanaf de jaren 1960 hadden die zich verstevigd, vanaf dan profileerde de universiteit zich als een kruispunt van culturen en ontmoetingen. Binnen de context van dekolonisatie en mondialisering benadrukte de KU Leuven haar rol als kritische, intellectuele en spirituele thuishaven voor studenten van overal ter wereld. Desondanks kende de internationalisering grenzen: de rector moest vaak een keuze maken tussen groepen, zowel op financieel niveau, door het uitdelen van subsidies, als op cultureel vlak, door bijvoorbeeld aanwezig te zijn op bepaalde vieringen. Op die manier balanceerde de universiteit haar ideaalbeeld tussen ambitie en haalbaarheid van de internationalisering. Wanneer organisaties erin slaagden om de rector op hun evenementen te verwelkomen, was dat meteen een soort statussymbool en kreeg het evenement, en de

organisatie, meer legitimiteit. Het internationale imago van de KU Leuven was geen passief gegeven, maar het resultaat van voortdurende interacties tussen beleid, context en studenteninitiatieven.

4. Een aantrekkelijke universiteit met struikelblokken

De Katholieke Universiteit Leuven en de rector zorgden dat de KU Leuven doorheen de twintigste eeuw evolueerde naar een internationale universiteit. Die evolutie weerspiegelde zich in een toename van buitenlandse inschrijvingen: steeds meer studenten dienden aanvragen in om in Leuven te komen studeren. De internationale studenten hadden echter niet allemaal dezelfde motivatie waarom zij voor Leuven kozen. Bovendien verliep de toestroom van studenten niet zonder obstakels. Dit hoofdstuk analyseert de motieven van studenten en belemmeringen waarop studenten botsten, wanneer ze naar Leuven wilden komen. Aan de hand van correspondenties, verzoekschriften en rapporten maakte ik een thematische categorisering van motieven en belemmeringen, waarmee studenten in contact kwamen: taal, reputatie, financieel aspect, religie, geopolitiek, netwerken, administratie en integratie. Dankzij die indeling kon ik de brieven op een overzichtelijke manier analyseren en zo de individuele casussen samen brengen tot een geheel.

Sommige factoren konden zowel motiverend als belemmerend werken. Een eerste dubbelzinnig element was de doceertaal van de KU Leuven – voornamelijk het Frans. Enerzijds was het Frans een pullfactor, want het was doorheen de twintigste eeuw een dominante taal aan de universiteit. Het Nederlands kreeg eveneens vanaf de jaren 1960 een prominentere rol. Anderzijds hield de taalbarrière studenten net tegen om een opleiding aan te vangen. Daarnaast werkten het financiële aspect en de geopolitieke situaties zowel als push- en pullfactoren. Naast deze dubbelzinnige factoren waren er ook elementen die uitsluitend motiverend werkten. De katholieke identiteit van de KU Leuven, haar status als eeuwenoude instelling en haar opleidingsaanbod – theologieopleidingen, ingenieursopleidingen en de humane wetenschappen – waren grote troeven. Daarenboven speelden persoonlijke contacten of culturele banden tussen de KU Leuven en het thuisland een rol in de keuze van de student. Daartegenover stonden echter obstakels. De lange en complexe administratieve procedures, die samengingen met een gebrek aan informatie, zorgden dat studenten moeilijker hun opleiding konden aanvangen of hun diploma behaalden. Bovendien verliep de integratie in een nieuw land niet altijd even gemakkelijk door taal-, culturele - en huisvestingsproblemen.

De casussen van individuele studenten gaven in veel gevallen motieven en struikelblokken weer voor een grotere groep. Dankzij onderzoek naar die casussen analyseer ik hoe het beleid van de rectoren een invloed had, of net niet, op de redenen waarom studenten al dan niet voor Leuven kozen. Daarbij maak

ik opnieuw gebruik van het kwantitatieve hoofdstuk als basis. De studententoeenames of -afnames kan ik samen met het universitair beleid verklaren aan de hand van de individuele casussen van buitenlandse studenten. In welke mate hadden die individuele motivaties en belemmeringen een impact op de evolutie van grote groepen? Daaruit volgt de vraag hoe die individuele studenten een invloed uitoefenden op het ‘internationale’ karakter van de KU Leuven. De analyse van de bronnen maakt duidelijk dat de KU Leuven niet alleen studenten aantrok door haar beleidsniveau, maar dat studenten op hun beurt actief een bijdrage leverden aan het internationale profiel van de universiteit.

4.1 Tussen aantrekking en afschrikking

4.1.1 Taal als motief en hindernis

De taal werkte duidelijk als aantrekking voor buitenlandse studenten, maar tegelijk vormde het een groot struikelblok. Voor de jaren 1950 organiseerde de KU Leuven haar lessen voornamelijk in het Frans. Enerzijds kozen studenten bewust voor de universiteit omdat ze de taal al beheersten. Dat bleek uit de verzoekschriften waarin zij dat expliciet vermeld hadden of doordat zij schreven dat ze een vak Frans hadden gevolgd in eerdere studies.¹⁴⁸ Een Litouwse student die rechten wilde studeren schreef: *“Je crois bon d’ajouter que je comprends suffisamment la langue française, pour pouvoir suivre utilement les cours donnés en cette langue.”*¹⁴⁹ Een volgende reden waarom de taal aantrekkelijk was, was omdat het niveau van de taal lager zou gelegen hebben dan in het buurland Frankrijk en dus makkelijker toegankelijk was. Die reden kwam bijvoorbeeld terug in het verzoekschrift van een student uit Bagdad, die al in Parijs een diploma had behaald. Hij vroeg toelating in Leuven omdat zijn kennis van het Frans niet volstond om zijn doctoraat in Frankrijk af te ronden.¹⁵⁰ Anderzijds was het net een motiverende factor om de (wereld)taal aan te leren of de perfectioneren. Al aan het begin van de twintigste eeuw was dat een pullfactor voor Amerikaanse studenten.¹⁵¹ Hieruit bleek dat taalverwerving – ondanks het basisniveau – één van de centrale motieven was om in Leuven te studeren.

¹⁴⁸ UAL, LAD/VWB, doos 6, map 1: Verzoekschrift van student uit Sint-Petersburg, 10 januari 1900; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift Syrische student met Franstalig diploma, 13 maart 1933; Verzoekschrift van Duitse student, 13 maart 1933;

, UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van vader over zoon uit Libanon met Franse bachelor, 19 juli 1936; Verzoekschrift student uit Istanbul met Frans diploma, 1 september 1936; UAL, VWB, nr.7546: André Sheridan, brief over Syrisch beleid om studenten naar buitenland te zenden, 3 december 1946.

¹⁴⁹ UAL, LAD/VWB, doos 6, map 1: Verzoekschrift van Litouwse rechtenstudent, 11 september 1937.

¹⁵⁰ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van student uit Bagdad wegens gebrekkig Frans, 12 juni 1935.

¹⁵¹ UAL, LAD/COUR, doos 116, map 6: *The Catholic Directory*, 1912.

Bovendien was de Franse taal een motiverende factor voor internationale studenten die het Frans niet of in beperkte mate beheersten. Die schreven hun brieven dan vaak in een andere taal.¹⁵² Studenten verbloemden hun talige vaardigheden in hun verzoekschriften. Zo vermeldde een Griekse student dat hij bereid was om cursussen op te nemen om zijn kennis van het Frans te perfectioneren. Het verzoekschrift zelf was echter in het Engels: *"I can express myself in French. I am sure that in few weeks I will be able to speak French very well and follow the lessons easily"*.¹⁵³ Dit wees erop dat hij het Frans niet goed beheerste. De verbloeming maakte duidelijk dat studenten de beheersing van de Franse taal zagen als een essentiële toelatingsvoorwaarde. In andere gevallen stelde een familielid of kennis het verzoekschrift op. Op die manier hoopten ouders dat hun kind toegelaten werd aan de universiteit.¹⁵⁴ De rector ontving in 1930 een brief over een student, die oorspronkelijk in België geboren was, maar zijn hele leven in het buitenland had gewoond. De auteur van de brief dient als een goed voorbeeld van hoe hij de talenkennis van zijn zoon benadrukte: *"He is fluent in Flemish and English and he is learning Latin and French, but so far had made little progress in German."*¹⁵⁵

Vanaf de jaren 1960 begon het Nederlands een grotere aantrekkingskracht te vormen voor buitenlandse studenten, zij het in mindere mate dan het Frans.¹⁵⁶ Een van de studenten die zich af vroeg of de doceertaal in het Nederlands was, was een Zweed die in Batavia had gewerkt en dus de Nederlandse taal beheerste.¹⁵⁷ De minderheid die Nederlandstalige lessen wilde volgen, had al voldoende kennis van de taal voor zij naar Leuven kwam. Vanaf de late jaren 1950 en begin jaren 1960 werd de taalstrijd in Vlaanderen een actueel onderwerp. Dit reflecteerde zich in het beleid voor Congolese studenten. Vlaanderen had belang bij een toename aan inschrijvingen aan de Leuvense Universiteit op de Nederlandse rol:

Veel Congolezen schijnen niet te genoeg beseffen dat zonder het Vlaams gedeelte, België er maar arm zou uitkomen op heel de lijn [...] het Vlaams gedeelte is trouwens het krachtvolste en nog het meest gezonde... op de hele lijn [...] daarom is het goed dat enkelen zich zoeken in te

¹⁵² UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift Weense student, 27 november 1938.

¹⁵³ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van, Griekse student, 27 juni 1936.

¹⁵⁴ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift Roemeense vader, 1932; Verzoekschrift van vader van zoon die perfect Frans beheerste, 15 september 1932; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van vader over dochter uit Londen, 14 september 1934.

¹⁵⁵ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: S.W. Porter, Verzoekschrift, 21 augustus 1930.

¹⁵⁶ 'Buitenlandse studenten', *Alma Mater* 17, nr.4 (1963).

¹⁵⁷ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift van Zweedse student uit Batavia, 30 december 1931.

*werken in begrip en kennis van het Vlaamse en volk van hun kultuur die in zake kunst zeer hoog staat. Komt nog erbij dat eens het Vlaams goed kennende het enkel een stap is om zich eveneens in te werken in het Duits [...] dat een wereldtaal is.*¹⁵⁸

Het Nederlands werd niet beschouwd als een louter communicatiemiddel, maar ook als een ideologisch instrument. Het Vlaamse luik van de KU Leuven vormde zo een machtscentrum binnen de postkoloniale context. Op die manier vormde het Nederlands een subtiele, maar krachtige pullfactor voor internationale studenten, die effect had op de identiteit en internationale positionering, in het postkoloniaal tijdperk.

Waar sommige studenten het niet beheersen van de Franse taal als een leergierige uitdaging beschouwden, was het voor anderen een echte moeilijkheid.¹⁵⁹ Die moeilijkheid werd meteen zichtbaar wanneer een verzoekschrift niet in het Frans geschreven was.¹⁶⁰ Vaak wisten de studenten dat het een toelatingsvoorwaarde was en ze vermeldden dat in hun brief: *“Excusez moi adresse eu vous adressan cette pauve lettre dans une lingua très différente de la mieme”*¹⁶¹, *“Asi mismo suplico a ustedes se sirvan dispenarme de que no escriba ésta en francés por no estar al alcance de algunos modismos de esa lengua que deban usarse en la correspondencia diaria.”*¹⁶² Wanneer de student een te beperkte kennis had van het Frans, kon de KU Leuven de student weigeren. Dit was waarschijnlijk uit een voorzorg, want voor studenten die het Frans niet beheersten, waren examens moeilijker en dat kon leiden tot het falen wegens de gebrekkige taalkennis. Dat falen kon op zijn beurt leiden tot het verlies van een beurs.¹⁶³ De universiteit probeerde studenten wel te helpen door middel van taalcursussen aan te bieden. Studenten probeerden eveneens oplossingen te bedenken: ze vroegen bijvoorbeeld of het mogelijk was examens in het Engels of Latijn af te leggen of dat er een mogelijkheid was om Engelstalige handboeken te verkrijgen.¹⁶⁴

¹⁵⁸ Leuven, KADOC, *Archief Brys*, nr.595: Albert Brys, Correspondentie over Vlaamse beleid tegenover Congolezen, januari 1961.

¹⁵⁹ UAL, *LAD/COUR*, doos 129, map 7: *Roul*, 25/03/1924.

¹⁶⁰ UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 2: Duits Verzoekschrift, 30 maart 1938, 27 november 1938; Verzoekschrift van islamitische student, 30 maart 1936; UAL, *LAD/VWB*, doos 105, map 3: Verzoekschrift Mexicaanse student, 22 juni 1936. .

¹⁶¹ Verzoekschrift van islamitische student, 30 maart 1936.

¹⁶² Vertaling: “Eveneens verzoek ik u mij te verontschuldigen dat ik deze brief niet in het Frans schrijf, omdat ik niet voldoende vertrouwd ben met bepaalde uitdrukkingen van die taal die gebruikt moeten worden in het dagelijks schriftelijk verkeer; UAL, *LAD/VWB*, doos 105, map 3: Mexicaanse student, 22 juni 1936.

¹⁶³ UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 2: Honoré Van Waeyenbergh, Brief over weigering Oekraïense student wegens geringe kennis van het Frans, 13 oktober 1934. UAL, *VWB*, nr.7487: Student faalde examen wegens gebrekkige talenkennis, 16 juni 1949.

¹⁶⁴ UAL, *VWB*, nr.7461: Rapport Comité Académique pour les Etudiants Etrangers, 1949; UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 1: Verzoekschrift student uit India, 2 mei 1932; UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 2: Verzoekschrift Amerikaanse student, 24 november 1936.

4.1.2 Financiële steun en belemmeringen

Vanaf het interbellum hadden studenten recht op beurzen wanneer ze aan de Leuvense universiteit wilden studeren. Studenten konden via verschillende instanties één of meerdere beurzen krijgen. Ten eerste waren beurzen afkomstig van organisaties die samenwerkingen aangingen met de KU Leuven.¹⁶⁵ Katholieke organisaties waren bereid om gelovige studenten te subsidiëren. Daarnaast bood de Kerk zelf financiële steun aan die studenten. De organisaties kregen steun van Belgische bedrijven. Dankzij die hulp slaagde abt André Boland er bijvoorbeeld in 1927 om het *Belgisch-Chinees Interuniversitaire Comité* te institutionaliseren.¹⁶⁶ Die extra financiële hulp kwam de reputatie van de universiteit enkel maar ten goede, want zo konden organisaties zich voorzien van een betere infrastructuur om internationale studenten te ondersteunen. Die verbeteringen konden leiden tot een toename in de internationale inschrijvingsaantallen.¹⁶⁷ Een volgende instantie die beurzen uitdeelde, waren lokale overheden en autoriteiten. Die hielpen studenten rechtstreeks of zij financierden organisaties, hierbij was het duidelijkste opnieuw de Chinese *Commissie voor Onderwijs en Filantropie*, die vanaf 1929 verantwoordelijk was voor de verdeling van beurzen en subsidiëring van Chinese studenten in België.¹⁶⁸ Beurzen die lokale overheden uitdeelden, hadden voor hen het voordeel dat zij studierichtingen quasi konden opleggen aan studenten. Voor Chinese studenten waren dit onder andere geneeskunde, landbouwkunde en scheikunde. Door het financieren van die richtingen kon de staat studenten controleren en sturen naar een bepaalde opleiding die het land ten goede zou komen.¹⁶⁹

Een andere pullfactor, die de reputatie mee versterkte, waren de beurzen die afkomstig waren van de Belgische overheid en de Leuvense universiteit zelf. Zeker na de jaren 1960 investeerden de KU Leuven en de Belgische staat om Afrikaanse, voornamelijk Congolese, studenten naar Leuven te laten migreren. De migraties vanaf de jaren 1960 pasten in de postkoloniale ontwikkelingssamenwerking. Daarbij werkte België samen met de Scheutisten, een katholieke congregatie van religieuze missionarissen. Die samenwerking leidde ertoe dat Congolese studenten aan het einde van de jaren 1950 slechts een fractie

¹⁶⁵ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van Chinese ingenieursstudent, 25 maart 1935.

¹⁶⁶ Grauwels, 'Chinese studenten in België 1902-1939', 40-45.

¹⁶⁷ UAL, VWB, nr.8001A: Rapport 1947, 6 december 1947; UAL, LAD/COUR, doos 129, map 6: *Rapport du Conseil d'Administration sur l'exercice 1934, 1924*.

¹⁶⁸ Golvers en Vande Walle, *The History of the Relations between the Low Countries and China in the Qing Era (1644-1911)*, 501-5.

¹⁶⁹ Grauwels, 'Chinese studenten in België 1902-1939', 40-45.

zelf moesten betalen.¹⁷⁰ Historica Eline De Boeck verklaarde in haar analyse dat de beurzen slechts tijdelijk waren en dat studenten na afloop terug naar Congo moesten vertrekken.¹⁷¹ Op die manier zou de staat via gefinancierde opleidingen studenten aanmoedigen. Daarna konden studenten terugkeren om hun land te helpen heropbouwen en bloeien na de onafhankelijkheid.

Economische omstandigheden in het thuisland speelden eveneens een rol om het eigen land te verlaten en naar Leuven te trekken. Altbach maakte een gelijkaardige analyse. Hij verklaarde dat zich een migratiestroom voltrok van het zuiden naar het noorden, omdat de bestemming gekend stond om hogere salarissen, betere werkgelegenheden en omdat ze de reputatie droegen van wetenschappelijke centra.¹⁷² Mijn analyse bevestigt deze redenering, maar de migratiegolf voltrok zich ook van het oosten naar het westen, zoals studenten uit Roemenië, Griekenland en Oekraïne. Een student uit Beiroet wilde bijvoorbeeld in Europa studeren door voedselproblemen in eigen land in 1931.¹⁷³ Studenten wilden een opleiding volbrengen aan de KU Leuven, omdat ze op die manier een hogere functie konden krijgen op het werkveld. Zo wilden ze hun familie kunnen voorzien van een vast inkomen. Een tweede voorbeeld was een – hoogstwaarschijnlijk blanke – Congolese landbouwagent die in 1932 naar Leuven wilde komen om een studielandbouwwetenschappen te volbrengen. Op die manier zou hij een hogere functie kunnen uitvoeren, wanneer hij zou terugkeren naar de kolonie.¹⁷⁴ Studenten uit armere landen kwamen naar Leuven, omdat ze in hun thuisland geen kansen op hoger onderwijs kregen wegens armoede. Daarnaast bestond een deel van de buitenlandse studentenpopulatie uit nakomelingen van emigrantarbeiders, die in België terecht waren gekomen. Die kinderen waren doorgegroeid binnen het Belgisch onderwijssysteem naar het hoger onderwijs.¹⁷⁵

Aan de andere kant gingen grootschalige conflicten dikwijls gepaard met economische moeilijkheden en leidde dat tot moeilijkheden voor studenten die naar Leuven wilden komen. Tijdens de jaren 1930 brak een wereldwijde economische crisis uit, met grote devaluatiegolven, van zo'n 40%, tot gevolg.¹⁷⁶ Een Mexicaanse student vroeg uitstel van betaling aan de rector en hij gaf als reden de economische en

¹⁷⁰ Leuven, KADOC, *Archief Albert Brys*, nr.621: Uitgaven van Thomas Kanza, 1956.

¹⁷¹ De Boeck, 'De Congolese student in de Leuvense aula (1960-1990) : een statistisch, juridisch en socio-cultureel onderzoek.', 29.

¹⁷² Altbach, 'Globalisation and the University', 12-15.

¹⁷³ UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 1: Verzoekschrift student uit Beiroet over voedselproblemen, 12 november 1931.

¹⁷⁴ UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 1: Verzoekschrift Congolese student landbouwkunde, 9 november 1932.

¹⁷⁵ UAL, *VWB*, nr.8001A: Rapport, 6 december 1947.

¹⁷⁶ Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 1:228-29.

politieke situatie in Mexico aan.¹⁷⁷ Mexico voelde in de jaren 1930 sterke gevolgen van de wereldwijde economische crisis en merkte daarnaast nog de naweeën van de Mexicaanse Revolutie.¹⁷⁸ Een andere student vermeldde in zijn verzoekschrift dat de Egyptische pond problemen kende met de wisselkoers, waardoor hij geen beurzen meer ontving.¹⁷⁹ Die problemen bezorgden de student, die op dat moment in Leuven verbleef, moeilijkheden om zijn studie te blijven financieren. Een groeiend wantrouwen tegenover andere naties en culturen speelde ook een rol in de afname van beurzen. De band tussen China en België zwakte tijdens de late jaren 1920 en jaren 1930 af, door onder andere een groeiend Chinees nationalisme. Zo ontstond binnen China een wantrouwen tegen de Westerse ideologieën, waarmee Chinese studenten in contact kwamen. Daarnaast wilde de Chinese staat de controle over haar studenten behouden.¹⁸⁰ Dit had tot gevolg dat de beurzen voor Chinese studenten in sterke mate afnamen, waardoor die studentenpopulatie begon af te nemen.¹⁸¹

De procedure om beurzen en financiële hulp te verkrijgen was echter dikwijls onduidelijk, complexe en omslachtig. Zelfs al kwamen studenten in aanmerking voor een beurs, wisten niet alle studenten of zij daar überhaupt recht op hadden. De aanvraagperiodes duurden lang, waardoor studenten eerst in een andere stad of zelfs in een ander land moesten verblijven eerdat ze naar Leuven konden trekken.¹⁸² Voor internationale studenten lag de studie- en levenskost dikwijls te hoog. Desondanks verklaarde Pieter Dhondt dat de levenskosten in België lager lagen dan in Frankrijk.¹⁸³ Ze probeerden die kosten op verschillende manier te drukken. Ten eerste kaartten ze het probleem aan in hun verzoekschrift, waarna ze de rector van de KU Leuven om hulp vroegen: *“m'accorder l'exécution pour le payement du minerval dû pour mon inscription [...] le monnais état des unes finances (que prominnent uniquement d'une bourse d'étude) [...]”*¹⁸⁴ Naast de aanvraag om het inschrijvingsgeld kwijt te schelden, ontving de rector aanvragen tot uitstel van betalen en tot een reductie van de studiekost.¹⁸⁵ Een tweede optie was om de

¹⁷⁷ UAL, LAD/COUR, doos 93, map 1: Mexicaanse student vraagt uitstel, 29 maart 1936.

¹⁷⁸ Leslie Bethell, *Mexico since Independence*, 1st ed. (Cambridge: University Press, 1991), 217.

¹⁷⁹ UAL, VWB, Student uit Egypte kaart problemen met wisselkoers aan, 27 november 1948.

¹⁸⁰ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 3: brief over relatie China België, 1923; Van den Bosch, 'Chinese Students in Belgium (1919 – 1939): An Exploratory Analysis with the Liubi Xuensheng-Dataset', 62-66.

¹⁸¹ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 5: Redenen voor daling Chinese studenten, 23 november 1932.

¹⁸² UAL, LAD/COUR, doos 129, map 7: Russische studenten moeilijkheden beurzen, 24 januari 1930 UAL, LAD/COUR, doos 129, map 5: Eerste Chinese student heeft beurs ontvangen met vertraging, 5 november 1929.

¹⁸³ Dhondt, 'Foreign students at Belgian universities. A statistical and bibliographical approach.', 16.

¹⁸⁴ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: verzoekschrift Poolse student, 12 maart 1935.

¹⁸⁵ UAL, Archief Ladeuze, doos X4, map 3: Russische student vraagt financiële hulp voor levensonderhoud, 1922; UAL, LAD/VWB, doos 105, map 3: Student vraagt collegegeld te laten vallen, 22 maart 1924; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Student vraagt

kosten van de huisvesting te drukken – door bijvoorbeeld een goedkope optie te vinden door samen te huizen met andere studenten – of subsidies te verwerven daarvoor.¹⁸⁶ Dit bleek echter niet vanzelfsprekend. Enerzijds was het kameraanbod voor hen beperkt: 50% van de kamers was voorbehouden voor Belgische studenten. Anderzijds ondervonden buitenlandse studenten discriminatie: sommige verhuurders weigerden hen op basis van racistische motieven.¹⁸⁷ Een derde mogelijkheid was dat internationale studenten tijdens hun studies een job zochten om zich te kunnen onderhouden. Dit kon tot gevolg hebben dat studenten in de problemen raakten met hun planning en lessenrooster. Zo dienden studenten vragen in tot uitstel van examens, wegens een tijdstekort door hun extra job, die noodzakelijk was voor hun onderhoud.¹⁸⁸ Een laatste mogelijkheid was dat studenten financiële steun kregen van hun familie, maar ook dat verliep niet altijd zonder problemen.¹⁸⁹ Situaties in het thuisland konden roet in het eten gooien, zoals deze Mexicaanse student toelichtte: *“m’excuser du retard du payement de mon minerval mais je vais monseigneur vois exposer ma situation : vu l’état politique du Mexique ferm’ai reçu mon argent que anantentant. Mes parents n’avaient pu me l’envoyer a temps.”*¹⁹⁰

De vele aanvragen laten zien dat studenten het niet gemakkelijk hadden om zonder financiële ondersteuning aan de KU Leuven te studeren. Een opleiding volgen aan de Leuvense universiteit was een dure zaak, maar het waren vaak niet enkel de inschrijvingskosten die een last vormden. Andere kosten zoals huisvesting, levensonderhoud en medische kosten vormden een extra financiële druk op studenten. De organisaties in Leuven speelden daarom een cruciale rol in de ondersteuning. Zij moesten zich aanpassen aan de noden van de studenten en die moesten op hun beurt de weg vinden naar die organisaties. Via maaltijdsubsidies, tussenkomsten in huisvestingskosten en toegang tot beurzen via hun netwerken boden die organisaties concrete oplossingen aan. Zo ontstond een samenspel tussen individuele studenten, de organisaties en de KU Leuven. Dankzij de financiële steun was de internationale

reductie voor bachelor, 31 maart 1931; UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 2: student vraagt reductie, september 1930. UAL, *LAD/COUR*, doos 93, map 1: student vraagt uitstel betaling, 6 mei 1935.

¹⁸⁶ UAL, *LAD/VWB*: doos 105, map 3: Verzoekschrift Italiaanse student kosten onderdak, 9 oktober 1926; UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 2: Verzoekschrift Schotse priester verblijf klooster

¹⁸⁷ Braeckman, *Les étrangers en Belgique*, 260.

¹⁸⁸ UAL, *LAD/COUR*, doos 93, map 1: aanvraag uitstel examens, 13 oktober 1934; Aanvraag uitstel examens wegens job, 12 oktober 1935; Golvers en Vande Walle, *The History of the Relations between the Low Countries and China in the Qing Era (1644-1911)*, 501-5; Van den Bosch, ‘Chinese Students in Belgium (1919 – 1939): An Exploratory Analysis with the Liubi Xuensheng-Dataset’, 254-56; Grauwels, ‘Chinese studenten in België 1902-1939’, 62-66; Braeckman, *Les étrangers en Belgique*, 260.

¹⁸⁹ UAL, *VWB*, nr.8106: Problemen met wisselkoers in thuisland, 27 november 1948.

¹⁹⁰ UAL, *LAD/COUR*, doos 91, map 1: Mexicaanse student vraagt uitstel betaling, 29 maart 1936. UAL, *VWB*, nr.8013: Foyer Autrichien vraagt subsidies voor huisvesting, 2 september 1956.

studentenpopulatie in staat zich uit te breiden. Dat proces werkte echter ook in omgekeerde richting: wanneer studenten minder financiële steun ontvingen, keerden sommigen terug naar hun thuisland, wat leidde tot een daling van het aantal inschrijvingen. Hierdoor verloren de organisaties op hun beurt subsidies van de universiteit of de staat, wat opnieuw tot een verdere inkrimping van de studentenpopulatie leidde.

4.1.3 Geopolitieke push- en pullfactoren

Studenten verkozen de Leuvense universiteit door de eigen geopolitieke situatie of de toestand van het thuisland. Ten eerste ontving België vluchtelingen uit verschillende landen. Oorlog en repressie fungeerden daarbij als belangrijke pushfactoren om studenten te laten emigreren. De Leuvense universiteit steunde in veel gevallen de betrokken partijen door middel van de oprichting van hulpcomités en studentenverenigingen. In 1917 brak de Russische revolutie uit, gevolgd door een bloedige burgeroorlog. Vanuit België werd een oproep gedaan tot hulp voor Russen die vast zaten in vluchtelingenkampen.¹⁹¹ De humanitaire hulp vanuit België en Leuven, de *Aide Belge aux Russes*, zou mogelijks effect gehad hebben waarom meer Russen naar hier trokken om hun studies te vervolledigen. Daarnaast speelde de opkomst van autoritaire, totalitaire regimes een rol. Tijdens het interbellum probeerde een Duitse student naar Leuven te komen om aan het Duits nationaalsocialistisch regime te ontkomen.¹⁹² Het aantal Duitse studenten bleef tijdens het interbellum echter beperkt, maar aan het einde van de jaren 1930 steeg het aantal van vier tot elf inschrijvingen. Die toenemende cijfers reflecteerden de intensifiëring van Hitlers totalitair regime. Diezelfde trend deed zich ook voort bij andere totalitaire en autoritaire regimes, zoals in Italië en in Spanje. Later tijdens de Tweede Wereldoorlog nam rector Van Waeyenbergh een duidelijk standpunt in, namelijk tegen de Duitse bezetting. Hij probeerde zijn studenten te beschermen tegen de verplichte tewerkstelling onder het Naziregime, wat een bevorderende factor was voor de aantrekkelijkheid.¹⁹³ Het ontkomen aan verplichte tewerkstelling was ook in andere contexten een doorslaggevende factor. Een Russische student, die naar Finland was

¹⁹¹ UAL, *LAD/COUR*, doos 116, map 7: Le Comité Belge de Secours aux Populations Civiles de la Russie, *Appel*, 1920.

¹⁹² UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 2: A.W. Goebel Lehrer, Verzoekschrift Duitse student tegen Naziregime, 12 februari 1936.

¹⁹³ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 219-21.

gevlucht in 1918 – toen Finland onafhankelijk werd van Rusland – vermeldde dat hij aan de KU Leuven wilde studeren om op die manier aan de verplichte arbeiderstewerkstelling te ontkomen.¹⁹⁴

In de jaren 1930 en na de Tweede Wereldoorlog groeide de Chinese studentenpopulatie opnieuw. Aan de ene kant was dat het gevolg van de Japanse inval in Mantsjoerije in 1931 met de daaropvolgende Chinees-Japanse oorlog van 1937. Aan de andere kant was de toename een gevolg van een communistische dreiging en onderdrukking in China, wat leidde tot een grote instabiliteit na de Tweede Wereldoorlog.¹⁹⁵ De katholieke uitstraling van de KU Leuven was hierbij een belangrijk aspect, want veel vluchtende studentengroepen, waren afkomstig uit gebieden waar communisten zich gevestigd hadden. Missionarissen, zoals Vincent Lebbe, en Katholieke organisaties, zoals *Amités Belgo-Chinoises*, zorgden dat die studenten naar Leuven kwamen en ze stonden mee in voor de opvang van deze studenten. Communistische machtsovernames en onderdrukkingen – met als gevolg katholieken die hun land ontvluchtten – beperkten zich niet alleen tot China. Zo hielp de KU Leuven Tsjechische studenten die op eigen houtje in Leuven geraakten, nadat ze gevlucht waren voor een communistische coup.¹⁹⁶ In 1956 kende de KU Leuven een immense en kortstondige toestroom van Hongaarse studenten, die op de vlucht waren voor de Hongaarse Revolutie. Ze vluchtten onder andere voor de druk van het communisme, maar ook door de economie en de arbeidsmarkt.¹⁹⁷

Een laatste belangrijke geopolitieke factor, die als drijfsfeer zorgde voor een toename in de inschrijvingen, was de wereldwijde dekolonisatiegolf. De Syrische regering stelde, vlak na hun onafhankelijkheid van Frankrijk in 1946, een nieuw beleidsplan op. Daarin motiveerden zij studenten om naar de Leuvense universiteit te trekken. In hun visie konden de studenten, dankzij de verworven kennis na het afronden van een studie, bijdragen aan een duurzame toekomst voor Syrië.¹⁹⁸ Het beleidsplan had een effect op de toestroom, want vanaf 1947 schreven zich opnieuw een tiental Syrische studenten in, waarna dat aantal licht bleef toenemen. Daarnaast had de onafhankelijkheid van Congo een duidelijk impact op de toename van het aantal inschrijvingen. De KU Leuven en de Belgische staat investeerden zelf om Afrikaanse,

¹⁹⁴ UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 1: Verzoekschrift van Russische vluchteling, september 1930; Jussi Välimaa, 'The First Decades of Independence – White Finland', in *A History of Finnish Higher Education from the Middle Ages to the 21st Century*, vol. 52, Higher Education Dynamics (Switzerland: Springer International Publishing AG, 2019), 185.

¹⁹⁵ UAL, *LAD/COUR*, doos 33, map 1: Verzoekschrift van Chinese vluchteling; 13 december 1937; UAL, VWB, nr.7480: Komitee voor hulpbetoon aan Chinese hoogstudenten te Leuven, 10 september 1951; Paul Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, vol. 1 (Leuven: Acco, 2006), 229, 245; Van de Meerssche, *Internationale politiek 1815-2005*, 2006, 2: 42.

¹⁹⁶ UAL, VWB, nr.7547: Tsjechische studenten vragen om hulp, 31 december 1948.

¹⁹⁷ UAL, VWB, nr.7471A: Mgr. Nicolas Pfeiffer, *L'Intégration des Réfugiés Hongrois*, 1956.

¹⁹⁸ UAL, VWB, nr.7546: Beleidsplan Syrische overheid, 3 december 1946 en 8 oktober 1947; Myriam Ababsa e.a., *Syria: From National Independence to Proxy War* (Cham, Switzerland: Springer International Publishing, 2019), 1-5.

voornamelijk Congolese, studenten naar Leuven te laten migreren.¹⁹⁹ Opnieuw gaf Eline De Boeck een belangrijke reden weer, waarom Congolezen voor een opleiding aan de KU Leuven kozen. Opgeleide Congolezen waren meer in staat om het koloniaal racisme te verwerpen en Leuven was een goede stad om aan te tonen dat het samenleven mogelijk was.²⁰⁰ Hier komt de koppeling met het beleid van de KU Leuven duidelijk naar voren, want rector Van Waeyenbergh trachtte inderdaad het beeld van zijn universiteit uit te dragen als een gemeenschapsproject. De oprichting van de *Afrikaanse Huizen* en Congolese verenigingen hielpen ook mee in de toename van Congolese studenten, na de onafhankelijkheid.

De geopolitieke situatie in het thuisland van de studenten was zowel een push- als een pullfactor. De grootste geopolitieke conflicten, die een negatief effect hadden op de instroom van internationale studenten, waren de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Tijdens de Eerste Wereldoorlog moest de KU Leuven noodgedwongen haar deuren sluiten, waardoor ze geen enkele student kon ontvangen.²⁰¹ Tijdens de jaren 1920, die zich lieten kenmerken als een periode van bloei, nam de populatie opnieuw toe, maar vanaf de jaren 1930 kromp de internationale studentenpopulatie in. Enerzijds speelde de wereldwijde economische crisis van de jaren 1930 een grote rol. Anderzijds bereidden internationale studenten zich voor op een tweede grote oorlog en dienstplicht in het thuisland.²⁰² Studenten botsten in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog op nieuwe struikelblokken. Zo meldde een vrouwelijke Poolse studenten – pas in 1953 – aan de rector dat ze door de oorlog haar diploma Romaanse filologie was verloren. Opmerkelijk was dat de rector in zijn antwoord net wel had vermeld dat de vrouw het diploma al zou hebben ontvangen.²⁰³ Omdat ze de brief pas acht jaar na het einde van de oorlog verzonden had, wijst het op de mogelijkheid dat de studente in kwestie de oorlog als excuus gebruikte. Hoewel er twijfel kan zijn over deze specifieke casus, is het aannemelijk dat de Wereldoorlogen weldegelijk een grote impact had. Hoogstwaarschijnlijk leidde het tot verlies en vernietiging van veel documenten, waardoor studenten moeilijker hun studies konden aanvangen of vervolledigen.

¹⁹⁹ Leuven, KADOC, *Archief Albert Brys*, nr.621: Uitgaven van Thomas Kanza, 1956.

²⁰⁰ De Boeck, 'De Congolese student in de Leuvense aula (1960-1990) : een statistisch, juridisch en socio-cultureel onderzoek.', 15.

²⁰¹ Lamberts en Roegiers, *De universiteit te Leuven 1425-1985*, 209-10.

²⁰² UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Aanvraag tijdens dienstplicht, 22 mei 1937.

²⁰³ UAL, VWB, nr.7490: Rostafinski, verlies certificaten, 20 juni 1953.

4.2 Wat Leuven aantrekkelijk maakte

4.2.1 Het imago van de universiteit

De Katholieke Universiteit bestond al sinds 1425 en kende een lange traditie. Door de eeuwen heen ontwikkelde ze een imago van een groot, intellectueel en katholiek centrum. Het beeld van een eeuwenoude instelling werkte aantrekkelijk en zorgde ervoor dat de Leuvense universiteit een wereldwijde bekendheid had verworven. Die belangrijke reputatie bleek onder andere uit correspondenties met de rector, waarin buitenlanders van over de hele wereld de Leuvense universiteit prezen: *“l’Université de Louvain étant une des plus grande et la plus florissante de la Belgique”*²⁰⁴, *“El renombre universal que goza la Universidad que dirige [...]”*²⁰⁵, *“[...] of your much esteemed University.”*²⁰⁶ Zo waren er nog tal van voorbeelden van studenten die Leuvense Universiteit als een belangrijke instelling beschouwden.²⁰⁷ Eén van de redenen voor dat opgewaardeerde beeld, kwam door het studietoelaat. Veelvoorkomende aanvragen waren voor ingenieursstudies, geneeskunde, theologie, studies die te maken hadden met de Europese cultuur of sociale wetenschappen.²⁰⁸ Het imago van de universiteit speelde dus duidelijk een rol in de keuze van studenten. Daarnaast was de verspreiding van de reputatie belangrijk. Studenten schreven vaak in hun verzoekschriften dat ze via kennis verworven hadden over de Leuvense universiteit en haar kwaliteiten: *“Dr. Bitten whom you graduated spoke so well of your University”*²⁰⁹, *“Sur le conseil de plusieurs personnes compétentes, je me suis adressé à vous.”*²¹⁰ Om die reden was het voor de KU Leuven van belang dat internationale alumnistudenten de boodschap van een bloeiende, universele

²⁰⁴ UAL, LAD/COUR, doos 129, map 3: Communicatiebrief van Association générales des étudiants chinois, 14 oktober 1930

²⁰⁵ Vertaling: “De universele bekendheid van de universiteit die u leidt”; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift van Spaanse student, 10 december 1932.

²⁰⁶ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van Amerikaanse doctoraatstudent, 23 april 1937.

²⁰⁷ UAL, LAD/VWB, doos 5, map 5: Kanunnik De Becker, *L’Eglise aux Etats-Unis: le Collège Américain de Louvain*, 1900, 1906; doos 6, map 1: Verzoekschrift van Libanese student, 4 januari 1939; UAL, LAD/COUR, doos 116, map 6: *The Catholic Directory*, 1912.; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift van de directeur van het Castro gymnasium, 26 november 1926.

²⁰⁸ UAL, LAD/VWB, doos 93, map 1: Luxemburgse student wil ingenieursstudie en mijnbouw volgen, 11 december 1912; UAL, LAD/VWB, doos 105, map 3: Hongaarse student wil theologie studeren, 25 maart 1924; UAL, LAD/COUR, doos 129, map 5: Chinese student wil mijnbouw studeren, 17 oktober 1930; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Vader wil dat Spaanse student ingenieursstudies volgt, 30 juli 1931; Syrische student wil geneeskunde volgen, 30 november 1932; Amerikaanse studenten willen geneeskunde studeren, 7 juli 1933; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Turkse student wil chemie volgen, 12 september 1936; Chinese vluchteling wil ingenieursstudie volgen, 13 december 1937; Student wil Europese literatuur volgen, 28 april 1921; Wils en Huistra, ‘Scholarly Persona Formation and Cultural Ambassadorship’; Golvers en Vande Walle, *The History of the Relations between the Low Countries and China in the Qing Era (1644-1911)*, 495-501; Fierens, ‘Oekraïense studenten aan de Katholieke universiteit Leuven (1931-1951).’, 45; Spilliaert, ‘De Poolse studenten aan de K. U. Leuven tijdens het interbellum.’, 64; Stevens, ‘Pourquoi Des Russes Blancs En Belgique?’

²⁰⁹ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van Amerikaanse student, 18 november 1932.

²¹⁰ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van student uit Berlijn, 12 september 1936.

universiteit konden verspreiden. Op die manier vernamen nieuwe, internationale studenten de naam en faam van de KU Leuven.

Een belangrijk onderdeel van die naamsbekendheid was het katholieke karakter. Het waren dikwijls bisschoppen of andere clerici die studenten hadden aangeraden om hun studie aan de KU Leuven te volbrengen.²¹¹ Aan het begin van de twintigste eeuw had de KU Leuven een reputatie van een universiteit waar wetenschap en religie hand in hand gingen. Die reputatie verspreidde zich op het Amerikaanse continent. De samenhang was populair bij katholieke bisschoppen uit de Verenigde Staten, die op hun beurt studenten naar Leuven zonden.²¹² Het samenspel van religie en wetenschap binnen de universiteit bleef ook later aantrekkelijk voor internationale studenten. Zo ontving de rector tijdens het interbellum verzoekschriften van priesters die interesse toonden in een wetenschappelijke studie aan de Leuvense universiteit, dit ging van sociale wetenschappen tot ingenieursstudies.²¹³ Na de Tweede Wereldoorlog viel op dat priesters, bisschoppen, katholieke organisaties en zelfs autoriteiten van katholieke landen studenten subsidieerden om een studie te volgen aan de KU Leuven.²¹⁴ In 1946 ontving rector Van Waeyenbergh een brief van een alumni student uit Syrië, die in naam van de Syrische autoriteiten schreef:

*La plupart de ces jeunes gens sont évidemment de religion musulmane, mais il existe parmi eux une proportion notable de chrétiens. Pour ces derniers l'Université de Louvain paraîtrait donc tout indiquée ; je ne doute pas néanmoins qu'elle ne consente à ouvrir ses portes à tous.*²¹⁵

Deze passage laat blijken dat Syrische studenten, katholiek en niet-katholiek, de Leuvense universiteit als een open universiteit beschouwden. Hetatholicisme was nog steeds prominent aanwezig, maar de universiteit droeg ook het beeld uit dat ze open stond voor niet-katholieke studenten. Het was vooral de

²¹¹ UAL, LAD/COUR, doos 105, map 3: Verzoekschrift van Hongaarse student op aanraden van bisschop, 8 september 1925; Verzoekschrift van bisschop voor Italiaanse student, 9 oktober 1926; Verzoekschrift waar student wordt aangeraden, 9 februari 1946. UAL, LAD/COUR, doos 33 map 2: Verzoekschrift van Australische student op aanraden, 26 maart 1934.

²¹² UAL, LAD/COUR, doos 116, map 6: *The Catholic Directory*, 1912; UAL, LAD/VWB, doos 5, map 5: Kanunnik De Becker, *L'Eglise aux Etas-Unis: le Collège Américain de Louvain*, 1900, 1906.

²¹³ UAL, LAD/VWB, doos 6, map 1: Verzoekschrift van priester die pedagogische wetenschappen wilde studeren, 17 maart 1932. UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift van Schotse priester, 22 januari 1933; Verzoekschrift van Joodse Amerikaanse studenten die geneeskunde wilden studeren, 7 juni 1933

²¹⁴ UAL, VWB, nr.7542: Verzoekschrift van Roemeense student, 25 september 1947; UAL, VWB, nr.7552: Rapport over buitenlandse studenten in Leuven, 11 februari 1949; UAL, VWB, nr.7480: Brief Komitee voor hulpbetoon aan Chinese hoogstudenten te Leuven, 10 september 1951.

²¹⁵ UAL, VWB, nr.7546: André Sheridan, brief over Syrisch beleid om studenten naar buitenland te zenden, 3 december 1946, 2.

openheid van de universiteit die kenmerkend was voor haar ‘internationaal’ karakter. Die openheid kenmerkte de universiteit zelfs al sinds het begin van de twintigste eeuw.²¹⁶

4.2.2 Het Katholieke karakter

Het uitgangsbord van de Katholieke Universiteit Leuven tijdens de twintigste eeuw was dus haar religieuze, katholieke karakter. Dat argument kwam terug, doorheen de hele periode tussen 1900 en 1968, bij de redenen waarom studenten voor Leuven als universiteit kozen. Volgens experts op gebied van katholiek onderwijs Fiona Hunter en James Michael stond het katholieke karakter symbool voor verbondenheid. Daardoor was het voor veel studenten waarschijnlijk een sterk argument om aan de KU Leuven een studie aan te vangen.²¹⁷ Vooral Amerikaanse studenten vonden al vóór de Eerste Wereldoorlog hun weg naar Leuven omwille van de katholieke priesteropleiding. Jules De Becker, een kanunnik in Leuven die verbonden was met de Amerikaanse Kerk, was aan het begin van de twintigste eeuw rector van het Amerikaans College in Leuven. Hij richtte in 1906 het filosofisch seminarie in met de priesteropleiding en bracht vernieuwingen aan het Amerikaanse College, om Leuven aantrekkelijker te maken. Hij beschreef de KU Leuven als een centrum voor geloof en wetenschap: “*l’Alma Mater, dans un centre où la science la plus élevée marche de pair avec la foi la plus humble, il constitue une école précieuse pour les jeunes Américains qui se destinent au sacerdoce.*”²¹⁸ De priesteropleiding was duidelijk een belangrijke motivatie voor Amerikaanse studenten. De opleiding en vernieuwingen van het Amerikaanse college wierpen hun vruchten af in het aantal Amerikaanse inschrijvingen, want tussen 1907 en 1911 waren de meeste buitenlandse studenten afkomstig uit de Verenigde Staten. De katholieke banden met Noord-Amerika bleven sterk. Die sterke banden reflecteerden zich in de nauwe contacten die de rector had met de alumni vereniging *Lovania North-America*. Zelfs tot het einde van de jaren 1950 kende de KU Leuven een goede verstandshouding met Noord-Amerikaanse studenten en de priesteropleiding bracht toen nog steeds veel Amerikaanse studenten naar Leuven.²¹⁹

²¹⁶ UAL, LAD/COUR, doos 116, map 4: J. Felten, brief over Duitse studenten, 10 juli 1910.

²¹⁷ Fiona Hunter en Michael James, ‘Embedding Identity and Internationalization into Institutional Practice’, in *Identity and Internationalization in Catholic Universities: Exploring Institutional Pathways in Context.*, 1st ed., Global Perspectives on Higher Education; Volume 41 (Leiden: Brill, Sense, 2018), 2.

²¹⁸ UAL, LAD/VWB, doos 5, map 5: De Becker, *L’Eglise aux Etas-Unis: le Collège Américain de Louvain par le Chanoine De Becker*, 1901.

²¹⁹ ‘Leuven en Noord-Amerika’, *Alma Mater* 10, nr.4 (1956).

Kerkelijke autoriteiten in andere landen speelden een actieve rol in het sturen van studenten naar Leuven. Bisschoppen of abten raadden studenten dikwijls aan bij de rector of zij motiveerden de studenten om aan de Leuvense universiteit hun studies te vervolledigen. Zo ontving de rector verzoekschriften geschreven door bisschoppen of van studenten die zelf in hun verzoekschriften vermeldden dat ze toestemming hadden van een bisschop verworven.²²⁰ Een Bulgaarse abt schreef in zijn verzoekschrift: *“Bulgarie a grand besoin de bons catholiques qui puissent prendre une certaine influence dans l’élite intellectuelle de ce pauvre pays.”*²²¹ De abt beschreef duidelijk hoe de katholieke insteek van de KU Leuven belangrijk was voor het Bulgaarse volk. Zijn doel was om studenten van een goede katholieke vorming te voorzien, waarna zij hun bijdrage konden leveren aan de groei van Bulgarije. Studenten vermeldden hun religie in verzoekschriften: *“ce jeune religieux”*²²², *“und katholisch gestauft”*²²³, *“Needless to say, I am a Catholic”*.²²⁴ Op die manier onderbouwden ze hun motivatie voor de KU Leuven nog meer.²²⁵ De vermeldingen van religie was in sommige verzoekschriften nog subtieler: sommige waren afkomstig van studenten die aan een andere katholieke universiteit studeerden zoals de Catholic University of America (Illinois), de Katholieke Universiteit van Milaan of een Syrische student vermeldde dat hij afkomstig was van het Patriarchaal Grieks-Katholiek College.²²⁶ Het betrof dus niet enkel verzoekschriften van studenten die al een studie volgden aan een katholieke universiteit, maar ook studenten die van een katholieke secundaire school waren afgestudeerd.

Leuven, als stad, had de uitstraling van een katholiek centrum. Het religieuze leven en de mogelijkheid om het katholieke geloof te belijden in de stad was een belangrijke motivatie. De aanwezigheid van katholieke organisaties – zoals het *Ikatan Mahasiswa Katholik Indonesia* – en de oprichting van religieuze, internationale huizen – zoals het *Godshuis voor Afrikaanse studenten* – bevorderde de keuze.²²⁷ Zo profileerde de organisatie *Aide Belge aux Russes* zich als een *“organisation purement catholique de cette*

²²⁰ UAL, LAD/COUR, doos 105, map 3: Johan Bours von Warmer, verzoekschrift van Hongaarse student met mondeling akkoord met een bisschop, 8 september 1925; Italiaanse student wordt aangeraden door bisschop, 9 oktober 1926; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: student wordt aangeraden, 16 oktober 1932

²²¹ UAL, LAD/COUR, doos 105, map 3: Berger, Verzoekschrift voor Bulgaarse student, 11 oktober 1927.

²²² UAL, LAD/VWB, doos 6, map 3: Verzoekschrift van student uit Ottawa, 8 september 1935.

²²³ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Herbert Keller, Verzoekschrift, 30 maart 1938.

²²⁴ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift van Britse doctoraatstudent, 16 maart 1936.

²²⁵ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: N.c. Banerji, verzoekschrift van Indiaanse priester, 12 november 1930.

²²⁶ UAL, LAD/VWB, doos 6, map 1: Verzoekschrift van student uit Illinois aan Catholic University of America; UAL, LAD/COUR, doos 105, map 3: Verzoekschrift van student uit Katholieke Universiteit van Milaan, 11 maart 1925; Verzoekschrift Syrische student uit Grieks-Katholieke school, 13 maart 1933.

²²⁷ UAL, VWB, nr. 8015: Brief van I.M.K.I. over de organisatie, 9 september 1959; nr.8001B: Rapport academiejaar 1961 – 1962, 1 maart 1963.

oeuvre dans le centre du catholicisme belge."²²⁸ Vanuit Rusland zelf werden studenten aangestuurd door de *Association Catholique de la Jeunesse Russe* om een christelijk leven te leiden en het katholicisme te verspreiden via een goed christelijk onderbouwde opleiding. Zij beschouwden Leuven als een katholiek centrum, waardoor de stad en de universiteit ideaal waren om hun geloof aan jonge Russen bij te brengen.²²⁹ Een priester uit Baltimore bijvoorbeeld wilde kerkelijke geschiedenis van de middeleeuwen bestuderen, maar specifiek op een plaats waar het spirituele leven in relatie stond met de staat. Die combinatie was een belangrijke component.²³⁰ Leuven was een geschikte stad met de geschikte instellingen voor de combinatie van het religieuze, spirituele en het intellectuele leven. Bovendien waren priesters voor de aanvang van hun studies in Leuven al betrokken bij het missieleven of ze wilden betrokken raken aan de hand van een opleiding. Alicia Erausquin was een Argentijnse vrouw die een verzoekschrift had gestuurd naar de rector waarin zij vroeg naar de mogelijkheid voor een opleiding geneeskunde, waarna zij naar West-Afrika zou kunnen trekken om daar een apostolisch missieleven te leiden. Die casus benadrukt de relatie tussen het missieleven en de opleidingen aan de universiteit. Opvallend was dat ze haar opleiding zelfs wilde combineren met het missieleven en dus om een verkorte cursus vroeg.²³¹

Na de Tweede Wereldoorlog kwamen steeds meer katholieke studenten naar Leuven. Ten eerste trokken ze naar Leuven om hun studies, die door de oorlog onderbroken waren, verder te zetten. Zo kende Leuven in 1946 een toestroom van Oekraïense clerici die hun priesteropleiding wilden afwerken. Het *Comité Belge d'Aide aux Universitaires Slaves Orientaux* hielp die studenten met hun opleiding en leven in Leuven. Daarnaast benadrukten ze de katholieke waarden sterk.²³² Ten tweede leidde de onderdrukking door het communisme tot een toename van het aantal katholieke vluchtelingen, voornamelijk uit China. Belgische missionarissen in China stonden in voor de correspondentie met de rector. Zij zorgden mede voor de oprichting van het *Komitee voor hulpbetoon aan Chinese hoogstudenten te Leuven*, omdat de rector zelf aangaf niet meer in staat te zijn meer Chinese studenten te kunnen opvangen. Het Comité kwam onder

²²⁸ UAL, LAD/COUR: doos 129, map 7: *Roul*, 25 maart 1924.

²²⁹ UAL, LAD/COUR: doos 129, map 7: *Association Catholique de la Jeunesse Russe*, Brief over het bestaan van de organisatie, 21 juni 1935.

²³⁰ LAD/COUR, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift priester uit Baltimore, 29 mei 1937. UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift van Schotse priester, 22 januari 1933.

²³¹ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Alicia Erausquin, Verzoekschrift voor geneeskunde te combineren met missieleven, 30 maart 1932.

²³² UAL, VWB, nr.7487: Honoré Van Waeyenbergh, correspondentie met Kardinaal Griffin uit Londen over Oekraïense clerici, 30 november 1946.

leiding te staan van George Lemaître. Hij was actief betrokken bij de ondersteuning van Chinese studenten in Leuven en was directeur van het *Huis voor Chinese studenten*. Daarnaast vertegenwoordigde hij de studenten bij het *Chinees-Belgisch Interuniversitair Comité* tussen 1929 en 1939.²³³ Het *Komitee voor hulpbetoon aan Chinese hoogstudenten te Leuven* ving studenten op die gevlucht waren tijdens een burgeroorlog in China, maar die uitsluitend een marxistische opvoeding hadden gehad. Opvallend was dat het Comité openstond voor katholieken en niet-religieuzen, maar ze voorzag een wetenschappelijke vorming aan de katholieke universiteit.²³⁴ Dus het katholieke karakter van de universiteit speelde mee in de aantrekkelijkheid van de organisatie. Daarnaast leefden in Leuven ook gedeporteerde studenten, uit bijvoorbeeld Wit-Rusland, en kinderen van emigranten – van bijvoorbeeld gevluchte Oekraïners, die voor Leuven kozen, wegens haar karakter van een “*harmonieuze samenleving van orthodoxe en katholieken*”.²³⁵

4.2.3 Culturele banden en familiale netwerken

Net zoals de KU Leuven belang had bij een goede reputatie en het verspreiden van de naam, waren de banden en contacten van de KU Leuven met buitenlandse studenten even belangrijk. Die banden waren zowel op politiek, sociaal, economisch en cultureel vlak van groot belang. Internationale studenten kwamen in eerste instantie naar Leuven omdat zij familie of vrienden kenden: ofwel hadden zij een Belgische afkomst, ofwel hadden studenten contacten, zodat ze bij Belgische families konden verblijven, ofwel hadden ze kennissen die aan de KU Leuven een opleiding gevolgd hadden.²³⁶ Naast familiale of amicale banden, waren koloniale connecties een motiverende factor. Tijdens het interbellum ontving de Leuvense universiteit enkele inschrijvingen uit Belgisch-Congo. Dit waren hoogstwaarschijnlijk witte kolonialisten. Enerzijds wilden zij in Leuven een opleiding voltooien om hun kennis in Congo om te zetten naar praktijk en om zo een hogere functie te verkrijgen. Anderzijds wilden zij, na hun diensten in Congo,

²³³ Standaert, ‘History of Sinology in Belgium Until the Open-Door Policy of the Late 1970s’, 422-23.

²³⁴ UAL, VWB, nr.7480: Vos, aanvraag voor hulp aan Chinese studenten, 1949; Komitee voor hulpbetoon aan Chinese hoogstudenten te Leuven, 2 mei 1951.

²³⁵ UAL, VWB, nr.7552: Rapport over Wit-Russische studenten te Leuven, 11 februari 1949; UAL, VWB, nr.7489: *Ukrainian Weekly*, 2 februari 1953.

²³⁶ UAL, LAD/VWB, doos 105, map 3: Verzoekschrift van Russische student die bij Belgische familie kon verblijven, 22 maart 1924. UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift van student afkomstig uit Torhout, 21 augustus 1930; Vraag van Turkse student of meerdere Turken studeerden in Leuven, 15 januari 1933; UAL, VWB, nr.7489: Brief over kinderen van emigranten, 2 februari 1953

terugkeren naar België om een nieuwe carrière aan te vangen.²³⁷ De KU Leuven toonde dat ze de toestroom van Congolese studenten stimuleerde, door de eerste zwarte Congolese student, Thomas Kanza in 1952, tot een soort uitgangsbord te maken. In 1955 kreeg hij de kans om rond te reizen door Europa om te leren van de contacten.²³⁸ Naast de geopolitieke pullfactoren, kwamen Congolese studenten naar Leuven, omdat het onderwijskader in Congo op dat moment gebrekkig was. Ze beschouwden de Leuvense opleidingen als waardevol.²³⁹ Dit toont aan dat het leggen van contacten een belangrijk aspect was voor de KU Leuven, dat effectief vruchten afwierp voor de toestroom van internationale studenten.

De culturele banden waren belangrijke elementen voor uitwisseling: “*attire par la civilisation occidentale et par la culture Latin*”.²⁴⁰ Het rijke verleden van het Westen was dus een element van aantrekking voor internationale studenten. Opmerkelijk was dat het niet enkel gold voor studenten uit andere continenten, maar ook voor studenten uit Oost-Europa.²⁴¹ Aan de hand van de creatie van culturele banden, voornamelijk op katholiek vlak, kon de uitwisseling van studenten en culturen gestimuleerd worden. Na de oorlog ontving de KU Leuven een aanvraag van de Roemeense universiteit van Blaj om culturele banden te scheppen. Op die manier probeerde de Kerk het katholiek onderwijs in Roemenië te verstevigen en kreeg het internationale legitimatie, tegen het opkomende communisme.²⁴² De Roemeense casus illustreert het belang van culturele banden voor de eigen legitimatie en verzet tegen het communisme. Voor de KU Leuven waren de banden een nieuwe mogelijkheid om haar bereik uit te breiden. Op die manier vonden nog meer studenten hun weg naar de Leuvense Universiteit. De culturele heropbouw was een belangrijke factor na de Tweede Wereldoorlog, wat een periode van vernieling was geweest. Naast Roemenië investeerden andere landen, zoals Syrië, China en Amerika na de oorlog in de culturele banden met Leuven.²⁴³ De vorming en het onderhouden die netwerken en connecties leidde tot een toestroom van studenten.

²³⁷ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Verzoekschrift Congolese student landbouwkunde, 9 november 1932; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift Congolese student om in België te verblijven, 19 juli 1936.

²³⁸ Leuven, KADOC, *Archief Brys*, nr.621: Thomas Kanza, Brief over zijn reis door Europa, 1955.

²³⁹ Leuven, KADOC, *Archief Brys*, nr.595: Groupement Accueil Africains en Belgique, *L'Accueil des Etudiants et stagiaires Africains*, 10 januari 1961

²⁴⁰ UAL, LAD/VWB, doos 6, map 1: Verzoekschrift van Oekraïense student, 24 juli 1923.

²⁴¹ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift Amerikaanse student voor Europese literatuur, 21 april 1934; ‘Leuven en Noord-Amerika’, *Alma mater* 10, nr.4 (1956); Karady, ‘La migration internationale d’étudiants en Europe, 1890-1940’, 56.

²⁴² UAL, VWB, nr.7542: Adhèmal Merckx, brief over banden KUL en Blaj, 25 september 1947.

²⁴³ UAL, VWB, nr.7546: Syrisch beleid om uitwisseling met Leuven te stimuleren, 1 december 1947; nr.7480: Komitee voor hulpbetoon aan Chinese hoogstudenten te Leuven, brief over Chinese banden, 10 september 1951; nr.7554: banden met Slovaakse studenten, 9 december 1951.

4.3 De obstakels: Administratieve barrières en integratieproblemen

Internationale studenten waren niet altijd even goed geïnformeerd over de Leuvense Universiteit. Studenten hadden vaak vragen voor de rector met betrekking tot de inhoud van de opleiding, toelatingsvoorwaarden en huisvesting. Daarnaast hadden studenten vragen over de duur van een studierichting en wanneer zij konden starten aan de opleiding.²⁴⁴ Een van de grootste struikelblokken was de inschrijvingsprocedure, met de bijkomende administratie. Internationale studenten die naar België wensten te komen, dienden – al dan niet op eigen initiatief – een aanzienlijke administratieve procedure te doorlopen. Dit proces verliep echter niet altijd zonder moeilijkheden. De rector van de KU Leuven ontving dikwijls aanvragen over de procedures, zelfs al waren dat procedures op nationaal en internationaal vlak en niet op universitair niveau. Dit betrof vragen over paspoorten en visa. Enerzijds hadden studenten toestemming van de rector nodig om het document te bemachtigen: *“Il va d’ici que je ne pourrai pas recevoir le permis sur le départ échanger sans témoignage d’admission me sur Université par le Magnificence Monsieur le Recteur, qui doit me servir d’Université.”*²⁴⁵ Studenten stonden quasi hulpeloos tegenover het administratieve systeem. Anderzijds wisten ze niet altijd welke stappen ze moesten ondernemen om een internationaal paspoort te verkrijgen of welke documenten ze nodig hebben. Bovendien waren de toelatingsvoorwaarden van de KU Leuven en de nodige documenten niet altijd duidelijk.²⁴⁶

Een grote uitdaging waar studenten mee te maken kregen was het aanpassen aan de nieuwe omgeving en het opgaan in de cultuur. Aan het einde van de jaren 1950 vond een uitwisselingsprogramma plaats tussen de Amerikaanse Fordham University en de KU Leuven. Het doel van dat programma was net om Amerikaanse studenten kennis te laten maken met de Europese cultuur. Uit een brief aan de rector bleek echter dat die integratie niet vlot verliep en dat ze nood hadden aan een beter integratiebeleid.²⁴⁷ Het

²⁴⁴ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Vraag over informatie, 9 augustus 1930; Student heeft praktische vragen en vraagt toelatingsvoorwaarden, 24 juli 1937; UAL, LAD/COUR, doos 33, map 1: Vraag geavanceerde studies 11 februari 1931; Vraag student VS toelating, 31 maart 1931; Vraag Duitsers toegelaten zijn, 31 maart 1931; Amerikaanse student vraagt inschrijvingsvoorwaarden, 14 april 1931; Spaanse student vraagt toelatingsvoorwaarden; Vraag voorwaarden en reductie lessen, 2 mei 1932; Student vraagt toelatingsvoorwaarden, 13 juli 1932; doctoraatsstudent vraagt voor reductie lessen, 28 september 1932; vraag administratie en voorwaarden, 12 januari 1933; vraag wanneer student kan starten, 10 mei 1933; UAL, LAD/VWB, doos 105, map 3: Mexicaanse student vraagt informatie, 22 juni 1936;

²⁴⁵ UAL, LAD/COUR, doos 33, map2: Verzoekschrift van Poolse student, 21 oktober 1937; UAL, LAD/VWB, doos 6, map 1: Verzoekschrift van Litouwse student, 1930.

²⁴⁶ UAL, LAD/VWB, doos 105, map 3: Verzoekschrift Roemeense student, 25 september 1923; UAL, LAD/VWB, doos 6, map 1: Verzoekschrift Russische student.

²⁴⁷ UAL, VWB, nr.8107K Robert V. Remini, Brief over Junior Year abroad, 7 januari 1958.

Comité Académique pour les Etudiants Etrangers had in 1949 de integratieproblemen, moeilijkheden in het programma en de taalproblemen al aangekaart bij de rector. Als oplossing boden ze voorbereidende cursussen aan, maar die waren niet in staat om alle problemen te verhelpen.²⁴⁸ Het niveau van opleidingen was een volgend struikelblok: enerzijds wisten studenten niet altijd of het niveau van de opleiding gelijk of hoger lag dan het niveau van de thuisuniversiteit. Anderzijds weigerde de KU Leuven studenten, omdat een richting te geavanceerd was.²⁴⁹ Voor internationale studenten was het soms een struikelblok om alle materie te verwerken wegens familiale problemen in het thuisland. Daardoor hadden ze soms nood aan een herkansing of moesten ze de opleiding opgeven.²⁵⁰

4.4 Leuven: aantrekkingspool of struikelblok?

De aantrekkingskracht van de KU Leuven op internationale studenten in de twintigste eeuw was het resultaat van een samenspel van factoren, zowel op beleidsmatig vlak als op niveau van de individuele student. Dat individuele niveau was een combinatie van motieven en belemmeringen. Ten eerste vormde de eeuwenoude reputatie van de universiteit als intellectueel en katholiek centrum een eerste belangrijke aantrekkingsfactor. De katholieke identiteit was daarbij een doorslaggevend element. Clerici speelden een actieve rol in het begeleiden van studenten naar Leuven, want de universiteit werd gezien als een kruispunt van geloof en wetenschap. Daarnaast droegen persoonlijke, culturele of koloniale connecties met Leuven bij aan de keuze. De aantrekkelijkheid van de universiteit was niet vanzelfsprekend. Zo vormden administratieve procedures vaak een struikelblok, omdat ze complex waren en ze brachten een zware last mee voor studenten. Daarnaast verliep de integratie niet altijd even vlot, onder andere door de taalbarrière en culturele verschillen. Opvallend was dat bepaalde factoren zowel motiverend als belemmerend werkten. De doceertaal vormde zowel een motivatie als een obstakel. Studenten kwamen naar Leuven om hun Frans of Nederlands te perfectioneren. Tegelijk vormde de taalbarrière een drempel voor deelname aan het academisch leven. Beurzen en financiële steun verhoogden mee de aantrekkingskracht. Desondanks bleven hoge studiekosten en langdurige, omslachtige procedures grote obstakels. Daarom probeerden studenten hulp te verkrijgen, vaak via de rectoren van de KU Leuven en

²⁴⁸ UAL, VWB, nr.7461: Comité Académique pour les Etudiants Etrangers, Rapport, 1949. UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2 : Verzoekschrift student uit Nice voorbereidingscursus, 28 augustus 1934.

²⁴⁹ UAL, LAD/COUR, doos 33, map 2: Verzoekschrift Bulgaarse student, 7 april 1939; UAL LAD/VWB, doos 105, map 3: Student afgewezen wegens te geavanceerd.

²⁵⁰ UAL, LAD/VWB, doos 105, map 3: Verzoekschrift van Poolse student, 1 november 1930; UAL, LAD/VWB, doos 93, map 1: Oekraïense student vraagt herkansing wegens familiale omstandigheden, 17 oktober 1934.

organisaties. Oorlogen, repressie en politieke instabiliteit in eigen land waren pushfactoren voor studenten om naar Leuven te migreren of vluchten. Tegelijk hielpen de Belgische en Leuvense hulporganisaties mee de toestroom te versterken. Geopolitieke contexten waren een belangrijk aspect voor het aantal inschrijvingen van de buitenlandse studentenpopulatie. Kortom, de individuele aantrekkingen en belemmeringen waren, samen met het beleid van de KU Leuven, bepalend voor haar ‘internationale’ karakter en de groei en inkrimping van de internationale studentenpopulatie.

5. Conclusie: de weg naar een werelduniversiteit

Deze thesis onderzocht hoe de KU Leuven zich tussen 1900 en 1968 ontwikkelde tot een internationale universiteit, zowel op het vlak van studentenaantallen als in haar institutionele beleid en imago. Enerzijds was die internationalisering zichtbaar in het aantal inschrijvingen van buitenlandse studenten, met belangrijke keerpunten na de Eerste en vooral de Tweede Wereldoorlog. Anderzijds toonde die internationalisering zich in het beeld dat de KU Leuven uitdroeg naar de buitenwereld. Dankzij de statistieken van het aantal inschrijvingen van internationale studenten, die ik voor dit onderzoek digitaliseerde, werd de groei van de gehele buitenlandse studentenpopulatie zichtbaar. Waar de Leuvense universiteit zich in 1900 slechts beperkte tot 179 internationale inschrijvingen, groeide dit aantal tot 2.951 internationale studenten in het academiejaar van 1968. Daarbij is belangrijk dat de KU Leuven als instelling zelf enorm gegroeid was: het aandeel buitenlandse studenten kende een gemiddelde groeivoet van slechts 4,21%. Respectievelijk bestond de buitenlandse populatie in 1900 uit 9,13% en in 1968 uit 11,24%, wat slechts een klein verschil was. Dat dit percentage laag bleef, had alles te maken met het groeiende absolute aantal van de gehele Leuvense studentenpopulatie: van 2.011 studenten in 1900 naar 26.262 studenten in 1968. De grote sprong in aantallen buitenlandse studenten zou pas vanaf de jaren 1960 plaatsvinden. Vanaf dat moment bleef de studentenpopulatie groeien, tot ze in het academiejaar 2023 – 2024 een aandeel van 23% bereikte. Die stijgende trend zette zich tot op het heden voort. Dit roept vragen op voor verder onderzoek. In welke mate namen de inschrijvingen vanaf de jaren 1970 toe? Vanaf wanneer kende de KU Leuven een echte toename van buitenlandse inschrijvingen? Hoe verhiel de KU Leuven zich tot andere Belgische of Europese universiteiten op vlak van internationalisering?

De internationalisering van de Leuvense universiteit bleef dus beperkt qua relatieve studentenaantallen. De diversiteit daarentegen nam wel sterk toe: van 26 verschillende nationaliteiten in 1900 naar 94 verschillende nationaliteiten in 1968, wat meer dan een verdriedubbeling is. Kortom op vlak van diversiteit was de KU Leuven weldegelijk en in toenemende mate een ‘internationale’ universiteit in de periode 1900 tot 1968. Het grootste deel van de internationale populatie was afkomstig uit Europa, maar opmerkelijk was dat de meest vertegenwoordigde nationaliteit de Amerikaanse studenten waren. Studenten uit de andere continenten – Afrika, Azië en Zuid-Amerika – kenden een groei vanaf de jaren 1960. De analyse per land sluit hierbij aan, want vanaf de jaren 1960 groeide de diversiteit van de nationaliteiten van studenten in grote mate. De analyse bevestigt Pieter Dhondt zijn onderzoek, waarin hij beweerde dat externe factoren een sterke invloed uitoefenden op de studentenmobiliteit: de

wereldwijde dekolonisatiebeweging, conflicten, geopolitieke en maatschappelijke veranderingen. De ‘internationaliteit’ van de universiteit weerspiegelde zich dus steeds sterker in de diversiteit van de studentenpopulatie.

Deze meesterproef toont aan dat het internationale karakter niet enkel draait rond het aantal internationale studenten. Het internationaliseringsproces was dus geen louter passieve evolutie, maar een bewust proces, gestuurd door de institutionele keuzes van de universiteit en de rectoren. Na de Eerste Wereldoorlog propageerde rector Ladeuze het beeld van de universiteit als een eeuwenoud, katholiek centrum. De opkomst van internationale hulporganisaties, studentenverenigingen en netwerken onderbouwden dat imago. Dankzij rector Van Waeyenbergh bleef de KU Leuven tijdens de Tweede Wereldoorlog buitenlandse studenten ontvangen, omdat hij hen bescherming bood tegen het Naziregime. Leuven werd zo een toevluchtsoord voor vluchtelingen uit autoritaire regimes en communistische onderdrukkingen. Rector Van Waeyenbergh onderhield internationale contacten, om na de oorlog de universiteit snel te kunnen heropbouwen en opnieuw uit te breiden. De KU Leuven volgde de wereldwijde internationaliseringstrend vanaf de jaren 1950. De focus verschoof naar een “internationaal ontwikkelingsonderwijs”, wat volgens Osman Gultekin de opkomst van de massa-universiteit bevorderde. De cijfergegevens en opkomst van organisaties, met de steun van de rector, bevestigen die evolutie. De belangrijkste overkoepelende organisatie was het *Cercle International des Etudiants Etrangers*, die een schakel vormden tussen de student en de rector en de studenten ondersteunden, zowel financieel als op vlak van integratie. De visie van de rector en zijn beleid van internationalisering kwam sterk naar voren in zijn keuzes. Zo zorgde hij voor maaltijdsubsidies voor Poolse studenten, was hij aanwezig op de Luxemburgse nationale feestdag, onderhield hij een nauwe band met de Amerikaanse alumnivereniging en nam hij deel aan (katholieke) vieringen. De rector weigerde echter extra subsidies uit te delen aan verschillende groepen, omdat het budget van de KU Leuven zelf beperkt was door de vernietigende oorlog. In de jaren 1960, wanneer de inschrijvingen in grote mate toenamen, propageerde de KU Leuven haar beeld als werelduniversiteit. Het uitdragen van het beeld van een internationale universiteit groeide dus mee met het aantal inschrijvingen en de groeiende diversiteit van buitenlandse studenten.

Daarnaast speelden individuele belevenissen van buitenlandse studenten mee in het ‘internationaal’ karakter. Aan de ene kant waren het imago van de universiteit en haar katholieke karakter belangrijke

draagvlakken die motiverend werkten voor studenten. Haar hoge status had te universiteit te danken aan het niveau en de verscheidenheid van haar opleidingen. Daarnaast oefende de katholieke ideologie een belangrijke kracht uit op internationale studenten. De uitbouw en het onderhouden van een breed netwerk speelde mee in de toename van het studentenaantal. Universiteiten waren dus inderdaad geen eenzijdige instellingen en kregen betekenis dankzij politieke, religieuze en culturele contexten, zoals Wendy Chan en Clive Dimmock benadrukten. Aan de andere kant hielden omslachtige administratieve procedures voor de toegang aan de universiteit studenten tegen om voor de Leuvense universiteit te kiezen. Eenmaal studenten toegelaten waren, botsten zij vaak op moeilijkheden met hun integratie. De Franse doceertaal, financiële ondersteuning en geopolitieke situatie waren elementen die zowel motiverend als belemmerend werkten. De struikelblokken en motivaties bevestigen de stelling van Philip Altbach, die dezelfde elementen aanhaalde voor een groeiende ongelijkheid binnen de academische, internationale studentenmobiliteit.

De casus van de KU Leuven toont dat de universitaire ontwikkelingen zich binnen een breed netwerk van uitwisselingen voltrok. Waar de Leuvense universiteit het internationaliseringsproces in eerste instantie inzette als een strategisch middel voor wederopbouw, prestige en (religieuze) expansie, veranderde de evolutie gaandeweg tot een institutionele prioriteit. Ze legde dus in de periode van 1900 tot 1968 de fundamenteën voor haar latere uitbouw als een werelduniversiteit, dankzij de groeiende diversiteit aan studentengroepen en een actieve focus op het internationaliseringsbeleid – ondanks de langzame relatieve toename in internationale studenten. Een actieve deelname in internationale netwerken en de creatie en ondersteuning van internationale organisaties binnen Leuven hadden een positieve impact op de internationalisering. Dankzij de combinatie van de groei in het aantal internationale inschrijvingen en de groeiende diversiteit, beleidskeuzes, veranderende geopolitieke en religieuze dynamieken en uitgebreide netwerken, raakte de internationalisering stilaan verankerd in de Leuvense universiteit. Dit onderzoek toont aan dat internationalisering binnen het hoger onderwijs geen eenzijdig, passief proces was, maar een historisch gegroeid samenspel tussen beleid en individu. Op basis van de geopolitieke context maakte de rector beleidskeuzes, zoals het opvangen van vluchtelingen, de investering in diplomatieke relaties, de positie tijdens de wederopbouw na de wereldoorlogen en de relatie met (ex)kolonies. Het was niet enkel het beleid dat buitenlandse studenten aantrok, maar zelf speelden ze een actieve rol in de vormgeving van het internationale karakter, door de organisatie van culturele activiteiten en via netwerken de naam en faam van de KU Leuven te verspreiden. De KU Leuven beschouwde

internationale studenten als symbolische actoren voor haar uitstraling en positionering in het internationaal debat.

De ontwikkelingen binnen KU Leuven weerspiegelen bredere mondiale trends waarin universiteiten zich vanaf de twintigste eeuw steeds nadrukkelijker positioneerden als internationale actoren en als het middelpunt van kennisnetwerken. Dus hoewel de relatieve toename gering was, liet de toename van diversiteit in nationaliteiten zien dat de KU Leuven zich weldegelijk ontwikkelde tot een internationale universiteit. Dit toont aan dat de internationalisering in de vroege twintigste eeuw – voor het tijdperk van globalisering vanaf de jaren 1980 – 1990 – al voortkwam in contexten van religieuze expansie, (post)koloniale relaties en wederopbouw van Europa. Zo dient Leuven als voorbeeld van hoe de internationalisering van het hoger onderwijs zich voltrok vanaf het begin van de twintigste eeuw. Door deze complexiteit bloot te leggen, biedt dit onderzoek een vernieuwend perspectief op de universitaire geschiedenis van de KU Leuven. Daarnaast positioneert het de internationale studentenmobiliteit als een gelaagd – cultureel, ideologisch, historisch, institutioneel en individueel – proces.

Bibliografie

Archivalische bronnen

Zelfstandige bronuitgaven

Centre International des Etudiants Etrangers. *Guide de l'étudiants étrangers*. Leuven : Centre International des Etudiants Etrangers, 1964.

KU Leuven. *Annuaire de l'Université Catholique de Louvain*. 1900–1968. Leuven: Universitaire Pers Leuven.

KU Leuven. 'Kongo Tehuis'. *Alma Mater*. Jaargang 7. vol. 3. (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 1953).

KU Leuven. 'Leuven en Noord-Amerika'. *Alma Mater*. Jaargang 10. vol. 4 (Leuven: Universitaire Pers, 1956).

KU Leuven. 'Buitenlandse studenten'. *Alma Mater*. Jaargang 17. vol. 4. (Leuven: Universitaire Pers Leuven, 1963).

Onuitgegeven bronnen

Leuven, Universiteitsarchief, *Archief Ladeuze*

Doos X4: map 3

Leuven, Universiteitsarchief, *Archief Ladeuze, archieflijst Courtois*

Doos 33: map 1, 2

Doos 93: map 1

Doos 105: map 3

Doos 116: map 4, 6, 7

Doos 129: map 3, 5, 6, 7

Doos 162

Leuven, Universiteitsarchief, *Archief Ladeuze uit archief Van Waeyenbergh*

Doos 5: map 5

Doos 6: map 1

Leuven, Universiteitsarchief, *Archief Van Waeyenbergh*

Nr. 7461, 7480, 7481, 7482, 7487, 7489, 7490, 7542, 7546, 7547, 7552

Nr. 8001, 8002, 8003, 8005, 8006, x 8008, 8009, 8011, 8012, 8013, 8014, 8015, 8016, 8017, 8018, 8020

Nr. 8104, 8105, 8106, 8107, 8108

Leuven, KADOC, *Archief Albert Brys CICM*

Nr. 621

Nr. 595

Secundaire Literatuur

Ababsa, Myriam, Max Ajl, Hiroyuki Aoyama, Raymond Hinnebusch, Ali Kadri, Eberhard Kienle, Nabil Marzouk, e.a. *Syria: From National Independence to Proxy War*. Cham, Zwitserland: Springer International Publishing, 2019.

Altbach, Philip G. 'Globalisation and the University: Myths and Realities in an Unequal World'. *Tertiary Education and Management* 10, nr. 1 (2004): 3-25.

Bethell, Leslie. *Mexico since Independence*. Cambridge: University Press, 1991.

Bosworth, Richard J. B. *The Oxford Handbook of Fascism*. Oxford: university press, 2010.

Braeckman, Colette. 'Les étrangers en Belgique'. *Vie Ouvrière* (Brussel, 1973).

Chan, Wendy, en Clive Dimmock. 'The Internationalization of Universities: Globalist, Internationalist and Translocalist Models'. *Journal of Research in International Education* 7, nr. 2 (2008): 184-204.

Cowen, Robert. 'Comparative, International, and Transnational Histories of Education'. In *Handbook of Historical Studies in Education*, onder redactie van Tanya Fitzgerald: 47-63. Springer: Singapore, 2020.

De Boeck, Eline. 'De Congolese student in de Leuvense aula (1960-1990) : een statistisch, juridisch en socio-cultureel onderzoek.' Onuitgegeven masterproef, KU Leuven, 2009.

De Clerck, Karel, Theo Luykx, Pierre Kluyskens, P. Lambrechts, Guido Provoost, en A. Vander Stichele. *Hoofdmomenten uit de ontwikkeling van de Gentse Rijksuniversiteit (1817-1967)*. Gent: Rijksuniversiteit Gent, 1967.

De Lanoo, Ivan, Urbain Claeys, Mia Sansen, en Eugeen De Jonghe. *Studieprestaties van de buitenlandse studenten te Leuven voor de periode 1960-1964*. Leuven, 1966.

- Derez, Mark. 'Hollandia Lovaniensis. De Nederlandse aanwezigheid aan de Leuvense universiteit in de 19de en 20ste eeuw.' *Onze Alma Mater* (1987).
- Dhondt, Pieter. 'Foreign students at Belgian universities. A statistical and bibliographical approach.' *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* (2008).
- Dhondt, Pieter, en Nancy Vansielegheem. 'The Idea of a University: A Universal Institution in a Globalised World'. *History of Education & Children's Literature*, (2014).
- Fierens, Janick. 'Oekraïense studenten aan de Katholieke universiteit Leuven (1931 – 1951)'. Onuitgegeven masterproef, KU Leuven, 1993.
- Gevaert, Clara. 'De toelating van vrouwen tot de Belgische rijksuniversiteiten: een analyse van de argumenten in het politieke debat in de tweede helft van de negentiende eeuw'. Onuitgegeven masterproef, Universiteit Gent, 2017.
- Golvers, Noël, en Willy Vande Walle. *The History of the Relations between the Low Countries and China in the Qing Era (1644 – 1911)*. Leuven Chinese Studies 14. Leuven: Ferdinand Verbiest Foundation, 2003.
- Grauwels, Stephan. 'Chinese studenten in België 1902-1939'. Universiteit Gent, 1985.
- Gultekin, Osman. 'The Phases of International Education and Internationalization throughout History'. *World Journal of Education and Humanities* 3, nr. 2 (2021): 96.
- Harford, Judith. 'Higher and Further Education: Historical Perspectives'. In *Handbook of Historical Studies in Education*, onder redactie van Tanya Fitzgerald: 717-28. Springer International Handbooks of Education. Singapore: Springer Nature Singapore, 2020.
- Hollandia Lovanesis, en Mark Verwij. *Hollandia. 1886-1991: Het eenentwintigste lustrum*. Leuven: Hollandia, 1991.
- Huang, Fa-Dien. 'Le père Lebbe et les étudiants chinois en Europe (1920-1927)'. Onuitgegeven masterproef Ku Leuven, 1972.
- Hunter Fiona en James Michael. 'Embedding Identity and Internationalization into Institutional Practice'. In *Identity and Internationalization in Catholic Universities: Exploring Institutional Pathways in Context*, onder redactie van Hans de Wit, André Bernasconi, Visnja Car, Fiona Hunter, Michael James, en Daniela Véliz. 1st ed. Global Perspectives on Higher Education, vol. 41. Leiden: Brill, Sense, 2018.
- Karady, Victor. 'La migration internationale d'étudiants en Europe, 1890-1940'. *Actes de la recherche en sciences sociales* 145, nr. 5 (2002): 47-60.

- Lamberts, Emiel, en Jan Roegiers. *De universiteit te Leuven 1425-1985*. Universitaire Pers Leuven, 1976.
- Lamonde, Yvan. 'La trame des relations entre la Belgique et le Québec (1830 - 1940): La primauté de la question sociale'. In *La question sociale en Belgique et au Canada, XIXe-XXe siècles*, onder redactie van Kurgan-Van Hentenryk : 173-83. Brussel: Universiteit van Brussel, 1988.
- Pan, Zhiyuan. 'How Tintin Met Tchang: The Sino-Belgian Catholic Network in the Early Twentieth Century'. Masterproef, University of Camebridge, 2021.
- . 'Inculturation at Home: The Belgian Catholic Project for Chinese Students (1920–1930s)'. *Religions* 15, nr. 3 (maart 2024): 327.
- Pietsch, Tamson. 'Transformations to Higher Education'. In *Handbook of Historical Studies in Education*, onder redactie van Tanya Fitzgerald: 729-40. Springer International Handbooks of Education. Singapore: Springer, 2020.
- Richardson-Smith Bethany. 'The Holodomor'. *Fields: Journal of Huddersfield Student Research* 7, nr. 1 (2021).
- Roegiers, Jan. *550 jaar universiteit te Leuven: een terugblik doorheen de eeuwen*. Leuven: Alumni, 1975.
- Roegiers, Jan, en Ignace Vandevivere, *Leuven/Louvain-la-Neuve kennis maken*. Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2001.
- Roels, Bart. 'Buitenlandse studenten aan Belgische universiteiten : een onderzoek naar studentenmigratie en het Belgische beurzenbeleid 1945-1980'. Onuitgegeven masterproef, UGent, 2008.
- Romsics, Ignác. 'Le traité de Trianon et la pensée politique hongroise'. *Guerres mondiales et conflits contemporains* 282, nr. 2 (2021): 35-43.
- Sked, Alan. *The Decline and Fall of the Habsburg Empire 1815-1918*. London: Longman, 1989.
- Spilliaert, Jan. 'De Poolse studenten aan de K. U. Leuven tijdens het interbellum.' Masterproef, KU Leuven, 1987.
- Standaert, Nicolas. 'History of Sinology in Belgium Until the Open-Door Policy of the Late 1970s'. *Journal of Chinese History 中國歷史學刊* 7, nr. 2 (juli 2023): 409-42.
- Swerts, Kasper. 'Vetera Novis Augere or Leuven Quebec Augere: Lionel Groulx, Neo-Thomism and French-Canadian Nationalism'. In *Neo-Thomism in Action*. Universitaire Pers Leuven, 2021.
- Teichler, Ulrich. 'Internationalisation as a Challenge for Higher Education in Europe'. *Tertiary Education and Management* 5, nr. 1 (1999): 5-23.
- Tollebeek, Jo, en Liesbet Nys. *De stad op de berg: Een geschiedenis van de Leuvense universiteit 1968-2005*. Leuven: University Press, 2021.

- Välimaa, Jussi. 'The First Decades of Independence – White Finland'. In *A History of Finnish Higher Education from the Middle Ages to the 21st Century*, 52: 185-207. Higher Education Dynamics. Switzerland: Springer International Publishing AG, 2019.
- Van de Meerssche, Paul. *Internationale politiek 1815 – 2005*. Vol. 1. Leuven: Acco, 2006.
- . *Internationale politiek 1815 – 2005*. Vol. 2. Leuven: Acco, 2006.
- Van den Bosch, Nora. 'Chinese Students in Belgium (1919 – 1939): An Exploratory Analysis with the Liubi Xuensheng-Dataset'. In *Modern China in Flux: Networks, Mobility, and Transformation*, onder redactie van Christian Henriot: 241 – 280. De Gruyter Oldenbourg, 2025.
- Vanmeerbeek, Roger, en Pascal Delheye. 'Military Sport in the Belgian Congo: From Physical Training and Leisure to Belgian-Congolese Records in Track and Field, 1945–1960'. *The International Journal of the History of Sport* 30, nr. 16 (1 oktober 2013): 1929-46.
- Venken, Machteld, en Idesbald Goddeeris. 'The Nationalization of Identities: Ukrainians in Belgium, 1920-1950.' *Journal of Ukrainian Studies* 31, (2006).
- Verbeeck, Georgi. *Het Derde Rijk: Een geschiedenis van het Nationaalsocialisme*. Leuven: Uitgeverij Acco, 2016.
- Visnja Car. 'Catholic Identity and Internationalization in Europe: Linking the Past to the Future'. In *Identity and Internationalization in Catholic Universities: Exploring Institutional Pathways in Context*, onder redactie van Hans de Wit, André Bernasconi, Visnja Car, Fiona Hunter, Michael James, en Daniela Véliz: 169-94. 1ste ed. Global Perspectives on Higher Education; Volume 41. Leiden: Brill, Sense, 2018.
- Wils, Kaat, en Pieter Huistra. 'Scholarly Persona Formation and Cultural Ambassadorship: Female Graduate Students Travelling Between Belgium and the United States'. In *Scholarly Persona Formation and Cultural Ambassadorship: Female Graduate Students Travelling Between Belgium and the United States*, onder redactie van Kirsti Niskanen en Michael Barany. Palgrave Macmillan, 2021.

Websites

- 'Bluestockings and crammers: one hundred years of female students In 1920 the first female students arrived in Leuven.' KU Leuven Stories The Power of wonders (blog), 16 februari 2021.

<https://stories.kuleuven.be/en/stories/bluestockings-and-crammers-hundred-years-of-female-students>

‘Buitenlandse studenten in Leuven, vroeger en nu’. KU Leuven. Geraadpleegd 18 mei 2025.

<https://stories.kuleuven.be/nl/verhalen/leuven-en-de-wereld>.

De Schutter, Sam. ‘De eerste Congolese student in Leuven’. Cultuurgeschiedenis.be (blog), 7 oktober 2015. <https://cultuurgeschiedenis.be/congo-leuven/>.

‘Erkenning als staatloze’, Vreemdelingenrecht.be. 30 augustus 2024.

<https://www.vreemdelingenrecht.be/nationaliteit/erkenning-als-staatloze>.

‘Evolutieleer: Over de grens’. Nieuws, KU Leuven. 2012.

https://nieuws.kuleuven.be/nl/2012_en_vroeger/1112/06/evolutieleer--over-de-grens.

György, Feké. ‘Száz Éve Született Muzsly István SJ’. Jézus társasága magyarországi rendtartománya, 2023. <https://jezsuita.hu/hirek/ont-az-isten-kuldte-muzsly-istvan-sj-elete-a-visszaemlekezesek-tukreben>.

‘Hoe het begon’. Vrije Universiteit Brussel. Geraadpleegd 18 mei 2025. <https://www.vub.be/nl/over-de-vub/historiek-en-gedachtegoed-van-de-vub/ho-het-begon>.

‘Inschrijvingsaantallen KU Leuven’. Geraadpleegd 19 maart 2025.

<https://www.kuleuven.be/prodstudinfo/index/50000050.html>.

‘KAV Lovania zu Löwen: Der Geist lebt in uns allen!’. Kav-lovania. Geraadpleegd 5 november 2024. <https://www.kav-lovania.org/nl>.

‘KU Leuven - Internationale studenten’. KU Leuven. Geraadpleegd 18 mei 2025.

https://www.kuleuven.be/prodstudinfo/v2/50000050/aant_int_v2.html.

‘Osman Gultekin’. ResearchGate. Geraadpleegd 19 mei 2025.

<https://www.researchgate.net/profile/Osman-Gultekin-2>.

‘Philip G. Altbach- Lynch School of Education and Human Development’. Boston College. Geraadpleegd 19 mei 2025. <https://www.bc.edu/bc-web/schools/lynch-school/faculty-research/faculty-directory/philip-altbach.html>.

Stevens, Daniel. ‘Pourquoi Des Russes Blancs En Belgique ?’ Russesblancs (blog), 9 augustus 2024.

<https://www.russesblancs.fr/blog/histoire-2/pourquoi-des-russes-blancs-en-belgique-11>.

Wouters, Jef. ‘COPAL’. Senioren KU Leuven, 24 augustus 2009.

<https://www.seniorenkuleuven.be/drupal/COPAL2>.